

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

TÜRKÇÜ NEŞRİYATTA FAŞİZM ESİNTİSİ:

ORKUN ÖRNEĞİ (1950 - 1952)

Yüksek Lisans Tezi

Halil İbrahim KIZILIRMAK

Ankara, 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

TÜRKÇÜ NEŞRİYATTA FAŞİZM ESİNTİSİ:

ORKUN ÖRNEĞİ (1950 - 1952)

Yüksek Lisans Tezi

Halil İbrahim KIZILIRMAK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Çağla Kubilay KAMILOĞLU

Ankara, 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

TÜRKÇÜ NEŞRİYATTA FAŞİZM ESİNTİSİ:

ORKUN ÖRNEĞİ (1950 - 1952)

Yüksek Lisans Tezi

Halil İbrahim KIZILIRMAK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Çağla Kubilay KAMILOĞLU

Tez Jürisi Üyeleri

Adı Soyadı

İmzası

1 – Prof. Dr. Nurcan TÖRENLİ

2 – Doç. Dr. Çağla Kubilay KAMILOĞLU

3 – Dr. Öğr. Üyesi Çağdaş CEYHAN

Tez Savunması Tarihi

01.07.2022

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Çağla Kubilay KAMILOĞLU danışmanlığında hazırladığım “Türkçü Neşriyatta Faşizm Esintisi: *Orkun* Örneği (1950 - 1952) (Ankara, 2022)” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış, ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

01.07.2022

Halil İbrahim KIZILIRMAK

TEŐEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında başını çokça ağrıtığım ama ilgi ve desteğini esirgemeyen danışmanım, saygıdeğer hocam Doç. Dr. Çağla Kubilay Kamiloğlu'na, sohbet ve tartışmalarıyla bana yol gosteren kıymetli hocam Prof. Dr. Gökhan Atılđan'a, her daim sevgi ve yakınlıklarını hissettiğim aileme, zorlandığım her an bana güç veren yakın ve uzaktaki güzel arkadaşlarıma, tükenmez sesiyle uzunca zaman benimle olan L. Cohen'e sonsuz teőekkürlerimle.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iii
GİRİŞ	1
Önem ve Amaçlar	5
Kapsam ve Sınırlılıklar	10
Tez Planı	11
BÖLÜM I	13
TARİHSEL BAĞLAM	13
1. – Kısa Bir Biyografi: Hüseyin Nihal Atsız	14
2. – Orkun Dergisi	19
3. – Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Toplumsal ve Siyasal Akış	22
4. – Türkiye-Faşist Cephe İlişkileri	33
BÖLÜM II	39
ORKUN DERGİSİ VE FAŞİZM	39
1. – Millet, Milliyetçilik ve Türklük	42
2. – Faşizm ve İdeolojik Dayanağı Olarak Milliyetçilik	61
3. – Irkçılık, Turan ve Savaş	68
4. – Türkün Düşmanları: Komünistler ve Diğerleri	85

5. – Toplumsal Sınıflar.....	99
6. – Ahlak, Kültür ve Din.....	115
SONUÇ	122
KAYNAKÇA	134
ÖZET	139
ABSTRACT	141

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

CHP : Cumhuriyet Halk Partisi

DP : Demokrat Parti

MHP : Milliyetçi Hareket Partisi

NSDAP : Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi

SS : Schutzstaffel

SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

GİRİŞ

Tarihsel akış içerisinde toplumsal yaşam, içerisinde iktisadi, siyasal, kültürel ve beşerî olan birden çok problemle var olmaktadır. Söz konusu problemlere ilişkin olarak yine toplumsal çözümler aramakta ve bunların pratik karşılığı yaratılarak çözüme ulaşılmak istenmektedir. Milliyetçilik, uluslaşma sürecinde yaşanan kriz anlarında ortaya çıkan bir ideoloji olarak toplumsal yaşamdaki yerini korumaktadır. Temel bir milliyetçilik tanımı aranacak olursa milliyetçilik, millet kavramını değer sistemi ve düşünsel dünyasının merkezine alan, siyasal ve kültürel bir konumlanma olarak tanımlanabilir (Arslan, 2018: 395). Söz konusu konumlanma, ideolojik bir çıktı olarak milliyetçiliğin tezahür alanları ile bunlarla şekillenen toplumsal yaşamı tartışmamıza kapı açmaktadır. Mevzubahis tartışmalar, yeni bir ideoloji olarak değerlendirilmesi mümkün olan faşizmi kapsamakta ve hatta onunla şekillenmektedir. Yirminci yüzyılda ortaya çıkan ve başta Avrupa olmak üzere birden çok ülkede kendisine ideolojik ve pratik yaşam alanı bulan faşizm, iddia ettiği şekliyle sınıflar üstü bir pozisyondan ulusun çıkarlarına ilişkin olarak savaşa kadar uzanan çeşitli gereklilikler ortaya koymaktadır. Faşizme göre savaş, ulusların birbirleri arasındaki savaştır (Neocleous, 2017: 73). Buradan hareketle söylenebilir ki faşizm, toplumsal sınıfların reddinden ulusların çatışmasını önceleyen bir siyasal programa sahiptir. Bahsi edilen gereklilikler, ulusun tarihsel ve toplumsal özüyle ilişkide olmasından hareketle biriciklik göstermektedir. Bu özelliğiyle bakılacak olursa asistemik ve düzensiz fikirler toplamı olarak değerlendirilmesi mümkün olan faşizm, günümüz ideolojileri arasında en çok açıklanmaya ve anlaşılmaya ihtiyaç duyanıdır.

Faşizm, Dünya Savaşı'nın ardından çeşitli siyasal ve ekonomik problemlerin yaşandığı İtalya ve Almanya'da başta hareket, daha sonra ise devlet iktidarı olarak kendisini var etmiştir. Bahsi edildiği üzere özgül koşullar içerisinde sistematik olmayan düşünceler bütünü olarak faşizm, Alman ve İtalyan uluslarının ihtiyaç ve gerekliliklerine cevap verme iddiası içerisinde politik hamlelerde bulunmuştur. Söz konusu hamleler, tarihsel akış içerisinde ulusun hakkı olduğu iddia edilenlere ilişkindir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden itibaren politik alanda daha çok söz sahibi olan Türk milliyetçiliği ise kurulan yeni devletin sınır ve egemenlik alanlarına ilişkin çeşitli tartışmalar yürütmektedir. Bunların başında başka devletlerin esareti altında yaşadıkları varsayılan Türklerin kurtarılması ve sınırları Türklerin yaşadığı her vatan toprağı olarak ifade edilen, Turan ülküsünün nihai amacı olarak "Türkeli" gelmektedir. Anlaşılacağı üzere Türk milliyetçiliği, ulusla temellenen çeşitli problemlere çözüm arayışındadır.

Kapsam ve sınırlıkları içerisinde Türkçülüğün faşist ideoloji içerisindeki konumlanışının analizi, çalışmanın ana tartışma konusunu oluşturmaktadır. Çalışmada Türk milliyetçiliğinin, başat tanım ve kavramsallaştırmaları ortaya konan faşist ideoloji ile girdiği ilişki konu edinilmektedir. Söz konusu ilişkiden hareketle Türkçülüğün ideolojik örüntüsünün ortaya konması hedeflenmektedir. Türkçü faşizm nitelendirilmesine neden olan karakteristik özelliklerin tespiti ve bu özelliklerin faşist ideolojiye nasıl ve hangi katkılarda bulunduğu tartışması, çalışmanın temel problemi olarak belirlenmiştir.

Çalışma, faşist ideoloji içerisinde Türkçülüğün nasıl bir konumlanmaya sahip olduğunu ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Akımın önde gelen isimlerinden biri olarak gösterilmesi mümkün olan Nihal Atsız'ın başyazarlığını yaptığı *Orkun* dergisi, bu çalışmanın temel kaynağı olarak belirlenmiştir. *Orkun*, tek parti iktidarının ardından gelen Demokrat Parti (DP) döneminde kendisine daha geniş fikri özgürlük alanı bulan Türkçüler tarafından, 1950-1952 yılları arasında 68 sayı olmak üzere çıkarılmıştır. Tek parti iktidarı dönemindeki öncülleri olarak gösterilebilecek olan *Orhun* dergisi, *Atsız Mecmua* ve diğer yayın organlarının aksine uzun süreli bir yayın hayatına sahip olan *Orkun*, farklı konu ve yazar kadrosuna sahip olmasına rağmen belirli bir siyasal kavram setine sahiptir. Söz konusu kavram seti, *Orkun*'un Türkçü faşizmin ne olduğuna ilişkin bir tartışma yürütme olanağı sunmaktadır. Literatüre katkıları bulunan Fatih Yaşlı, söz konusu ideolojik akıma Türkçü faşizm isimlendirmesini kullanarak tanımlayıcı bir değerlendirmede bulunmaktadır:

Bu akımın ideologları milliyetçilik anlayışlarını kan ve soy esasına dayandırmakta, biyolojik bir ırkçılığı savunmakta ve asıl hedefi kanının saflığının bozulmasını engellemek olan bir devlet hayal etmektedir. Ayrıca, ast-üst ilişkilerinin kesin bir şekilde tanımlandığı ve hiyerarşi dışı davranışların en sert şekilde cezalandırıldığı, askerlikle iç içe geçmiş bir emir-komuta toplumu tahayyül etmekte, siyaseti, ırk-merkezci bir perspektifle nüfusa, doğuma ve evliliğe doğrudan müdahale eden bir biyo-siyaset olarak yeniden kurgulamaktadır (Yaşlı, 2019a: 12).

Orkun, salt bir dergi olarak kalmamakta, aynı zamanda Türkçülüğün bir hareket olarak bayraktarlığını yapması nedeniyle bu çalışmada incelenmektedir. Dergi, Türkçüler Yardımlaşma Derneği üyelerince toplanan bağış ve yardımların maddi kaynaklığında çıkarılırken, imtiyaz sahibi İsmet Tümtürk'ün ise yalnızca yasal prosedürler gereği bu sığata sahip olduğu ısrarla vurgulanmaktadır.¹

Türkçü hareket içerisindeki önder isimlerin yargılandığı 1944 İrkçılık-Turancılık Davası, *Orkun* dergisinin temel izaha ihtiyaç duyulan konularından biri olmuş, söz konusu davayla Türkçülüğe isnat edilenler tartışılmıştır. Davaya giden siyasal atmosferden mahkeme müdafaalarına dek birçok farklı süreç ele alınarak Türkçülük tartışmasında bulunulmuştur. Başta Nihal Atsız, Nejdet Sançar ve İsmet Tümtürk gibi isimlerin dergide yayımlanan yazılarıyla Türkçülüğün çerçevesi işaret edilmiştir. Çalışma, kurulan yeni Türk devletinin milliyetçilik iddiasını da kapsayan resmî ideolojisine karşı *Orkun* dergisiyle birlikte çehresi şekillenen Türkçü faşist akımın, milliyetçilik, ırkçılık, Turancılık fikirlerinin neler olduğunu ortaya koymaktadır. Söz konusu fikirler, toplumsal ilişkilerden azade olmamakta ve hatta bununla temel ideolojik karşıtlıklar yaratmaktadır. Bu bağlamda içerisinde çalışma, *Orkun*'u Türkçülerin sözcüsü olduğu ön kabulüyle analize, değerlendirmeye ve tartışmaya çalışmaktadır.

---

¹ "Ülküdaşlarla Başbaşa", *Orkun*, 20 Ekim 1950, s. 2.

Önem ve Amaçlar

Bu çalışmada, Türkçü milliyetçiliğin tarihsel olarak nasıl bir konumlanışa sahip olduğu tartışılmaktadır. Dünya Savaşı sonrası kurulan yeni Türk devletinin kurucu iktidarı olarak Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) programındaki temel ilkelere biri olan milliyetçilik, Türkçü hareketin milliyetçilik kavramsallaştırmasıyla uyuşmamaktadır. Bu uyuşmazlık, parti programının resmî ideoloji olarak kabul edildiği Türkiye Cumhuriyeti'nde Türkçülerin siyasal olarak etkinlik alanlarının daralmasına, görünürlüklerinin azalmasına sebep olmuştur. Söz konusu durum, hareketin yayımladığı dergilerin tek parti iktidarı süresince defalarca kapatılmasında görülmektedir. Ancak DP iktidarıyla birlikte kendisine daha özgür bir ortam bulan Türkçü hareket, milliyetçilikle temellenen ırkçı fikirlerini daha açık ve sınırlarını çizerek ortaya koymuştur.

Çalışmada, 1950-1952 yılları arasında 68 sayı olarak çıkan *Orkun* dergisi birincil kaynak olarak belirlenmiştir. Dönemin Türkçü hareketinin, *Orkun* dergisi çevresinde örgütlenerek yayınlarda bulunmuş olması, harekete ilişkin tartışmada bulunmaya olanak sağlamaktadır. Bu bağlam içerisinde değerlendirilecek olursa *Orkun*, Türkçülüğün ideoloji olarak faşizm karşısındaki konumlanışına ilişkin tespit ve analizde bulunmaya olanak sağlamaktadır. Öte taraftan *Orkun*, Türkçü faşizm olgusuna ilişkin değerlendirmelerde bulunmaya yardımcı olmakla birlikte, Türkçülüğün faşizme hangi özgül katkılarda bulunduğunu analiz etmeyi de mümkün kılmaktadır. Asistemik bir fikir yapısına sahip olan faşizm, Türkçülüğün kimi karakteristik nitelikleriyle Türkçü faşizm olarak şekillenebilmektedir. Buradan

hareketle söylenebilir ki özgül nitelikleriyle bir Türkçü faşizm tartışmasını yürütmek, hareketin bayrak yayınlarından olan *Orkun* dergisiyle mümkündür.

Orkun dergisinin birincil kaynak olarak belirlendiği bu araştırmada, faşizmin Türkçü damarına ilişkin olarak tespitlerde bulunulması ve alanda yürütülecek olan çalışmalara katkı sağlanması hedeflenmektedir. Tez ile dergi ana materyalinden hareketle siyasal iletişim çalışmaları başta olmak üzere siyaset bilimi, ideoloji ve özelde milliyetçilik çalışmaları yürüten araştırmacıların yararlanmaları hedeflenen ikincil kaynak sunulmaktadır.

Sosyal bilimler çalışmaları içerisinde en çok rağbet gören alanlardan biri olarak milliyetçilik, geniş bir literatüre sahiptir. Fatih Yaşlı'nın (2019a) doktora tezinin kitaplaştırılmış hâli olan “Kinimiz Dinimizdir: Türkçü Faşizm Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışma, Osmanlı'dan başlayarak Türkiye'deki milliyetçi siyaset aklının ideolojik izdüşümünü ortaya koymaktadır. Türkçü faşizm kavramsallaştırması kullanmaktan çekinmeyen Yaşlı, çalışmasıyla tarihsel süreç içerisinde Türk milliyetçiliğinin temel dinamiklerini ortaya koymaktadır. Türkçü, Turancı ve kendisine ırkçı demekten çekinmeyen hareketin, niçin faşizm olarak değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin olarak kategorik alt başlıklarla cevap veren Yaşlı'nın söz konusu eseri, ikincil kaynaklarından biri olarak bu çalışmada kullanılmıştır. Türkiye'de geniş bir kitle alanı bulan Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) ideolojik kökenlerine kadar uzanan çalışma, Türkçü faşist hareketin tahlilinde bulunmaktadır.

Yaşlı, Türkiye’de komünizm karşıtı siyasal pozisyonu “karşı-devrimcilik” olarak tanımladığı “Türkçü Faşizmden “Türk-İslam Ülküsü”ne” (2016) isimli çalışmasında milliyetçiliğin din ile nasıl bir ilişkiye girdiğine ilişkin önemli bir tartışma yürütmektedir. Yaşlı bu çalışmasında Türk milliyetçiliğinin ırkı önceleyen siyasal pozisyonundan kopmadan din olgusuyla yarattığı ve kabaca “Türk-İslam” olarak isimlendirilen yeni siyasal paradigmayı, Nihal Atsız, Nurettin Topçu, Necip Fazıl Kısakürek ve Seyyid Ahmet Arvasi gibi isimlerin antikomünist düşünsel mutabakatı ile açıklamaktadır.

Yaşlı, “Antikomünizm, Ülkücü Hareket, Türkes” (2019b) isimli çalışmasında ise Türk siyasal tarihine 1944 Irkçılık-Turancılık Davası olarak geçen yargılamanın sanıklarından Alpaslan Türkes’in önder kadrolardan biri olarak Türkçü siyaseti dönüştürerek, antikomünizm eksenli olarak hareketi nasıl konumlandığını ele almaktadır. Çalışma, İkinci Dünya Savaşı’nın ardından Türklüğün düşmanı olarak tanımlanan komünizm ve Rusya’ya ilişkin olarak Türk milliyetçiliğinin küresel ve yerel siyasette nereye konumlandığına anlamlandırmak adına önemli bir kaynaktır.

Ozan Karabulak’ın “Türkiye’de Türkçü Hareket: Atsız Ekolü (1931-1975)” (2016) isimli yüksek lisans tezi, Atsız çizgisindeki Türk milliyetçiliğinin haritasını çizmektedir. İncelenen dergilerle, Osmanlı’dan başlayarak Türk milliyetçiliğinin Atsız’la birlikte büründüğü ırkçı kimlik ortaya konulmaya çalışılmıştır. Karabulak, *Atsız Mecmua*, *Orhun* ve *Orkun* dergilerinin incelemesinde bulunmuş, “Atsız ekolü” Türk milliyetçiliğinin çizgilerini belirlemeye çalışmıştır.

Kaan Eyüp, “*Orkun* Dergisinde Milliyetçilik Düşüncesinin İnşası” (2020) isimli yüksek lisans teziyle tarihsel süreç içerisinde milliyetçilik kavramsallaştırmasının tartışmasında bulunmuş, Türkçü siyasetin milliyetçilik tanımlamasını Osmanlı’dan MHP’ye kadar uzayan geniş bir aralıkta incelemiştir. *Orkun*, milliyetçiliğin hangi kavramlar üzerinden kurulduğunu ortaya çıkarma iddiasındaki çalışmada Türkçülük, Turancılık ve ırkçılık başlıklarıyla incelenmiştir.

Mehmet Nuri Elçi’nin “Türk Milliyetçiliği Tanımlamalarında *Orkun* Dergisi Örneği (1950-1952)” (2019) isimli yüksek lisans tezi, *Orkun*’un mizanpaj özelliklerinden başlayarak sosyal ve siyasal olarak hangi ortamda yayın hayatına başladığına ilişkin bilgiler vermektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde, dergideki yazılardan oluşturulan kavram setine uygun olarak tasnif ve tanımlamalarda bulunulmuştur.

Bu çalışma, Nihal Atsız’ın başyazarlığında bulunduğu *Orkun* dergisi incelemesinde bulunarak Türkçü milliyetçiliğini ırkçılık temeline oturtan çizgiyi tanımlamayı ve tasnif etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, yazarları tarafından Türkçü, Turancı ve ırkçı olarak tanımlanan dergi incelenerek ideolojik bağlamda ilişkilendiği faşizm ve bunun bir çıktısı olarak Türkçü faşizm tartışması yürütülmektedir. *Orkun*, Türkçülük çalışmaları içerisinde ideolojik olarak faşizmle ilişkilenenin nasıl ve hangi fikri temelde yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Çalışma, Türkçü faşizm olarak tanımlanan hareket ve ideolojik çizgiyi, kaba bir milliyetçilik olarak tanımlamaktan kurtarma çabasında bulunarak antikomünizm,

Turancılık, yabancı düşmanlığı ve Cumhuriyet'in resmî ideolojisiyle girdiği ilişkilerle birlikte yeniden konumlandırılmaktadır. Söz konusu tartışma zeminini oluşturmasıyla çalışmanın literatürdeki biricikliği ortaya çıkmaktadır.

Nihal Atsız başyazarlığında 1950-1952 yılları arasında 68 sayı olmak üzere çıkarılan *Orkun* dergisinin ana kaynak olduğu bu çalışmada, aşağıda belirtilen araştırma sorularına cevaplar aranmaktadır:

- *Orkun* dergisi özelinde Türkçülük akımı, nasıl bir ideolojik temele oturmuştur?
- Nihal Atsız'ın başyazar olduğu *Orkun* dergisinden hareketle Türkçü faşizm tanımına ulaşılabilecek bir siyasal paradigmanın varlığından söz etmek mümkün müdür?
- *Orkun*, çıktığı dönem itibariyle siyasal anlamda başarısızlığa uğramış olan faşizmin Türkiye'deki ideolojik çizgisi olarak tanımlanabilir mi?
- Türkçü faşizm, *Orkun* dergisi özelinde hangi özgül nitelikleriyle faşizmle ilişki içerisindedir?
- *Orkun* dergisinde yer alan metinler için "Türkçü faşizmin temel çıktuları" tespitinde bulunulabilir mi?
- *Orkun* dergisinde yer alan milliyetçi ve ırkçı fikirler, Almanya ve İtalya örneklerinden hareketle faşizmin ulus, milliyetçilik, ırk kavramlarının neresinde durmaktadır?

Yöntem

Bu çalışmada, *Orkun* dergisinin 68 sayısı betimsel analiz yöntemi ile incelenmektedir. Betimsel analiz yöntemi, tahlilinde bulunulması planlanan Türkçülük, Turancılık, milliyetçilik, ideoloji, devlet, antikomünizm ve diğer birçok temanın irdelenmesine yardımcı olacağı fikriyle seçilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olarak betimsel araştırma, belirlenen alt başlıkların birbiriyle ilişkilenmelerini de açığa çıkarma kapasitesine sahip olmasıyla bu çalışmanın yönetimi olarak seçilmiştir. Doğrudan alıntı ve detaylı aktarımının yapıldığı bu çalışmada, metodolojik olarak işleyiş, betimsel araştırma yöntemiyle sağlanmıştır.

Türkçü faşizmin temel kavram setinin tartışıldığı bu çalışmada belirlenen yöntem, aynı zamanda kavramların hangi anlamlar taşıdığını da açığa çıkarmaya yardımcı olmaktadır. Söz konusu kavram seti, belirlenen yöntem ile faşizm ve özgül hâliyle Türkçü faşizmin tartışılmasını; farklı, benzer ve çatışan yönlerinin ortaya konmasını sağlamaktadır.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Çalışma, İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye'deki tek parti iktidarının sona erdiği ilk yıllarda yayımlanan *Orkun* dergisinin 68 sayısının incelenmesine dayanmaktadır. Bu açıdan yaklaşılacak olursa, Türkçülüğün kısa bir dönemine ışık tuttuğunu söylemenin mümkün olduğu dergiden hareketle çalışma, ideolojik olarak ancak dergi çizgisini, özelde ise Atsız çizgisini kavramaya yardımcı olmaktadır.

İncelemeye tabi tutulan derginin çağdaşı sayılabilecek çokça yayın bulunmaktadır. Ancak miras alarak sürdürdüğünü iddia ettiği gelenekle *Orkun*, dönemine kadar geçen sürede en uzun yayın hayatına sahip olan Türkçü dergi olarak belirmektedir. Bu durum, Türkçü faşizmin karakteristik niteliklerini *Orkun*'da aramamıza ve kimi tahlillerde bulunmamıza yardımcı olmaktadır.

Tez Planı

Milliyetçiliği aşan ideolojik yapısıyla faşizmi açıklama girişimi, sosyal, siyasal ve ekonomik krizleri anlamayı gerektirmektedir. Çalışmanın “Tarihsel Bağlam” olarak isimlendirilen ilk bölümünde, 20’nci yüzyılda gelişen tarihi olayların dünya genelinde yarattığı kriz iklimine ilişkin olarak değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bölümde, Avrupa’da yaşanan çalkantılı süreçlere tekabül edecek şekilde Türkiye’deki siyasal, toplumsal ve iktisadi duruma ilişkin açıklama ve değerlendirilmelerde bulunmaktadır. Dünyada ve Türkiye’deki tarihsel durum tespitleriyle birlikte *Orkun* dergisi ve başyazar Nihal Atsız hakkında bilgi verilerek tezin bağlamı ortaya konmaktadır.

Atsız’ın hayatından hareketle siyasal mücadelesi ve fikri dünyasının irdelenmesinin ardından, “*Orkun* Dergisi ve Faşizm” olarak isimlendirilen ikinci bölümde ise başyazarı olduğu *Orkun* dergisine ilişkin olarak detaylı bir incelemede bulunmaktadır. Bölümdeki alt başlıklarda Türkçülük, ırkçılık, Turancılık, antikomünizm ve savaş gibi başat temalar ele alınmış, *Orkun* dergisinin fikri çerçevesi analiz edilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, dergide bulunan metinler incelenerek elde edilen verilerle Atsız liderliğindeki Türkçü faşizm olgusunun saptanması hedeflenmektedir. Bölümde, faşizmin Türkçü damarına ilişkin yapılan tespitlerle birlikte, *Orkun* dergisinin faşizm içerisindeki konumlanması ve söz konusu ideolojiye nasıl bir katkı sağladığı tartışılmaktadır.

Sonuç bölümü, dergi incelemesiyle birlikte elde edilen verilerinden hareketle Türkçülüğün faşist ideolojiyle girdiği ilişkinin nihai tahliline dayanmaktadır. Bu bölümde, kategorik olarak tasnifte bulunulan veriler ile araştırmaya ilişkin nihai değerlendirmeler yapılmıştır.

BÖLÜM I

TARİHSEL BAĞLAM

Çalışmada, tarihsel ve toplumsal koşullar içerisinde özgül bir hâl olarak değerlendirilen Türkçülüğün çağdaş ideolojiler içerisindeki yeri tespit edilmeye çalışılmaktadır. Özellikle 20'nci yüzyıldaki ekonomik, toplumsal ve siyasal krizlerle birlikte milliyetçi ideolojilerin güç kazanarak yerel ve küresel düzeydeki siyasetin belirleyici unsurları arasına girdiğini söylemek mümkündür. Milliyetçilikle şekillenen “genç bir ideoloji” olarak faşizm ise yalnızca belirli bir sahada kalmayarak, ulusal niteliklerini ortaya koyan kimi milliyetçi akımlarla yeniden şekillenmiştir.

Cumhuriyet'in ardından milliyetçiliğin resmî ideolojiyle şekillenmesine yönelik tavır, Türkçü ve buradan hareketle ırkçı-Turancı nitelikteki milliyetçiliğin dışlanmasına neden olmuştur. Ancak dünyada yaşanan siyasal gelişmelerin Türkiye'de de karşılığı olmuş ve resmî ideoloji tarafından dışlanan Türkçülük çeşitli hareket alanları bulmuştur. Çalışmada, Türkçülüğün özgül koşullarıyla birlikte aşırı milliyetçilik olarak faşist ideoloji içerisindeki yahut dışındaki yerinin tespiti adına *Orkun* dergisi (1950-1952) ele alınmış ve belirlenen temalarla çeşitli tartışmalar yürütülmüştür. İlk bölümde yer alan başlıklara konu olan Nihal Atsız ve liderliğini yaptığı Türkçü hareketin yayın organı olarak *Orkun*, çalışmayı yürütebilmek adına incelenmesi gereken unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Çalışmayı gerçekleştirebilmek adına Cumhuriyet öncesi ve sonrasında yaşanan toplumsal ve siyasal süreç, milliyetçiliği ve özelde Türkçülüğü anlamak açısından önem teşkil etmektedir. Öte taraftan Türkiye'nin Almanya ve İtalya özelinde faşist iktidarlara

yürüttüğü diplomasinin ortaya konması, Türkçü harekete yönelik değerlendirmeler adına çeşitli veriler sunmaktadır. Tüm bunlarla birlikte Türkçülüğün siyasal örüntüsünü ortaya çıkarmak amacıyla yürütülen bu çalışmada tarihsel bağlam, *Orkun* dergisinden elde edilen verilerin hangi anlamlara geldiğine ilişkin analitik bir tartışma olanağı sağlamaktadır.

1. – Kısa Bir Biyografi: Hüseyin Nihal Atsız

Türk siyasal hayatının başat Türkçü isimlerinden biri olarak Hüseyin Nihal Atsız, 1905 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Babası Osmanlı Donanması mensubu bir subay olan Atsız'ın, milliyetçi fikirlerle tanışması gençliğinin ilk dönemlerinde olmuş ve hayatı bu fikirlerle şekillenmiştir. Nergishan Tekin, *Nihal Atsız* (2015) isimli eserinde Atsız'ın çocukluğundan ömrünün sonuna değin uzun bir süreyi ele alarak siyasal yaşantısı hakkında bilgiler vermiştir. Tekin, Atsız'ın milliyetçi fikirlerinin ilk pratik örnekleri olarak çocukluğuna ilişkin iki önemli olayı aktarmaktadır. Kadıköy'deki Fransız okulunda Rum bir çocukla kavgası ile babasının askerlik görevi nedeniyle Süveyş'te bulunduğu süreçte gittiği okulda İtalyan bir çocukla olan kavgası, Atsız'ın hayatının devamında daha açık ırkçılıkla şekillenecek olan milliyetçi fikir yapısını örneklemektedir (Akt. Yaşlı, 2016: 27).

Atsız'ın Cumhuriyet'in Soyadı Kanunu'na ilişkin tutumu, onun soy ve ırksal olana ilişkin fikirlerini açığa çıkaran önemli meselelerin başında gelmektedir. Başbakan Şükrü Saracoğlu'na yazdığı açık mektuplarda “Saracoğlu Şükrü” ifadesini kullanması, soydan hareketle bireyin tanımlanması gerektiğini düşünen Atsız'ı ele

vermektedir. Bununla birlikte bir başka ehemmiyetli nokta ise Atsız'ın soyadını alma sürecine ilişkindir. Atsız, Soyadı Kanunu'yla beraber tarihi-mitsel karakter isimleri ile "oğlu" ifadesini almak mümkün olmayınca Türklerde kahramanlık gösterene dek isim sahibi olamayan çocuklara verilen ismi, yani "adsız"ı almak istemiştir. Hüseyin Nihal, görevli memurun bunun bir tarihi-mitsel isim olması nedeniyle mümkün olmayacağını söylemesi üzerine ise 'Atsız' soyadına talip olduğunu söylemiş ve bu soy ismi almıştır. Nihal Atsız'ın kardeşi Nejdet ise askerliğini yaptığı sırada mevzubahis kanun yayımlanmış ve Sançar soyadını almıştır. Atsız'ın babası Mehmet Nail Bey ise Çiftçioğlu soyadını alamayınca Özçiftçi soyadına sahip olmuştur.

Asker kökenli olan babası gibi orduda görev almak adına 1922 yılında Askerî Tıbbiye'ye giren Atsız, 3. sınıf öğrencisiyken Arap kökenli bir teğmene selam vermediği gerekçesiyle okuldan atılmıştır. Lisede yardımcı öğretmenlik, vapurda kâtip muavinliği gibi işler yapan Atsız, 1926'da Darülfünun'un Edebiyat Fakültesi'ne öğrenci olarak kaydolmuş, kısa süre içerisinde Fuad Köprülü'nün dikkatini çekmiş ve kendisinin asistanı olmuştur (Yaşlı, 2019a: 74-75). 1931 yılında hocası Fuad Köprülü'nün de yazılarının yer aldığı Atsız Mecmua isimli dergiyi çıkaran Atsız, fikir dünyasını Pantürkçü bir noktaya oturtarak 1931 tarihli Türk Tarih Kongresi'nde savunulan tarih tezlerini reddeden Zeki Velidi Togan'a destek olmuş ve daha sonra ise fakülte yönetimini eleştirdiği için Maarif Vekili Reşit Galip'in tepkisini çekmiştir. Bu olay üzerine okuldaki görevine son verilen Atsız, geçimini öğretmenlik yaparak sağlamaya devam etmiştir (Şener, 2016: 292-294).

Tek parti döneminin milliyetçi siyasal isimleriyle yakın temaslar kuran Atsız, bu ilişkilerine rağmen daimî olarak siyasal iktidarın kısıkaç ve gözetiminde olmuştur. Atsız'ın yazdığı yazılar ve harekete geçirmesi muhtemel kesimlerden çekinen tek parti rejimi, yazdığı dergileri kapatmakta çokça cömert davranmıştır. *Orhun* dergisini 1943-1944 yılları arasında çıkaran Atsız, iktidar sahiplerini “ülkeyi komünistlere emanet etmekle” itham etmiş, Maarif Vekâleti görevinde olan Hasan Ali Yücel'i ise “komünistleri kollamakla” suçlamıştır. 1944 yılının 20 Şubat ve 21 Mart günü çıkan *Orhun* dergilerinde “Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye Açık Mektup” ve “Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye İkinci Açık Mektup” yazıları yayımlanarak dönemin Başbakanı Şükrü Saracoğlu'na bahsi yukarıda edilen iddiaları kamuoyuyla da paylaşarak gereğinin yapılmasını talep etmiştir. Yaşanan bu gelişmeler üzerine *Atsız Mecmua*'da da yazmış olan Sabahattin Ali, eski arkadaşı Nihal Atsız'ı “vatan haini” ifadesi nedeniyle 7 Nisan 1944'te dava etmiş ve ilk duruşma 26 Nisan 1944'te görülmüştür. Davanın ikinci duruşma günü olan 3 Mayıs'ta Ankara Ulus'ta toplanan yaklaşık 5 bin kişi düzenledikleri organizasyonla, Türkçülüğün ilk önemli proaktif eylemini gerçekleştirmiştir (Yaşlı, 2019a: 85-87). Dava duruşmasının günü olan 3 Mayıs, yaşanan siyasal gelişmelerin ardından günümüzde kimi kesimler tarafından Türkçülük Günü olarak kutlanmakta ve söz konusu kesimlerce Türkçülüğün tekrar sahneye çıkışı olarak önem atfedilmektedir.

Türkiye'deki gençlik hareketlerinin ilk kez sağ-sol şeklinde bölünmesi olarak ithafta bulunulan Sabahattin Ali-Nihal Atsız ayrışması, aynı zamanda dünya siyasetine yönelik de çeşitli mesajlar verilebilecek bir anlam taşımaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nın galip ve mağlup tarafları yavaş yavaş ortaya çıkarken davayla

birlikte Türkiye siyasetinin nerede konumlanacağı da işaret edilmiştir. Yenilgiye uğrayacağı anlaşılan faşist cepheyle arasına mesafe koyan ve İngiltere-Fransa ikilisinin yanında, batıda bulunmak isteyen Türkiye için Atsız-Ali davası önemli bir niyet göstergesi hâlini almıştır. Dava sonucunda Nihal Atsız, dört ay hapis ve 100 lira para cezasına mahkûm edilmiştir.

Nihal Atsız-Sabahattin Ali arasındaki davanın 3 Mayıs tarihli duruşmasında Ankara’da çıkan olayların ardından 9 Mayıs 1944’te karar duruşması yapılmıştır. Bahsi edildiği üzere Atsız hüküm giymesine rağmen cezası ertelenmiş ve serbest bırakılmıştır. Ancak yakın arkadaşları ile kendisinin evinde yapılan aramalarda Teşkilatı Esasiye Kanunu’nun hükümlerine aykırı olarak ırkçılık ve Turancılık gayeleri güttükleri tespit edilmiş olması nedeniyle Atsız aynı gün gözaltına alınmıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın sonlarına doğru gelinirken Alman nasyonalizminin savaşta yenileceğinin belirmeye başlaması, Türk siyaset insanları için Sovyetler Birliği’ne “hoş görünmek adına” bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Türkçü nasyonalizm fikrini ve faşizm sempatisini gizlemeyen Atsız’ın cezalandırılması, savaş sonrası dönemde Türkiye’nin siyasal yörüngesini oturtması bağlamında ehemmiyet teşkil etmektedir. Türk siyasal yaşantısına Irkçılık-Turancılık Davası olarak geçen ve 7 Ekim 1944’ten 29 Mart 1945’e dek süren davada başta Nihal Atsız ve kardeşi Nejdet Sançar olmak üzere Zeki Velidi Togan, Alparslan Türkeş, Reha Oğuz Türkkan, Cihat Savaş Fer, Nurullah Barıman, Fethi Tevetoğlu, Cebbar Şenel ve Cemal Oğuz Öcal gibi isimler çeşitli hapis cezaları almıştır (Yaşlı, 2019a: 88). Görüldüğü üzere iç siyasetten dış siyasete uzanan bir yelpazede başta Atsız ve

onun çizgisinde ilerleyen kimselerin Türkçü-Turancı fikirleri, Türk devlet yöneticileri tarafından yakından takip edilmiş ve gerektiği zaman müdahaleye tabi tutulmuştur.

Türklüğün ilk olarak kanda, daha sonra ise dil ve dilekte olduğunu söyleyen Atsız, resmî ideolojinin milliyetçilik anlayışının karşısındaki bir pozisyondan, herkesin Türk olamayacağını söylemektedir. Atsız için Türk milliyetçiliği, Türkçülük, Turancılık ve ırkçılıkla bir tutulmakta, ırkî farklılık ve üstünlükler ise “ilmî hakikat” olarak görülmektedir (Bora, 2018: 279). Anlaşılacağı üzere kan, soy ve ırk kavramları Atsız’ın milliyetçilik anlayışı içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak Atsız için kan, soy ve ırk sahibi olmak Türk olmak için yeterli görülmemektedir.

Atsız’ın siyasal fikirlerini pek çok mecmuada başyazar yahut misafir yazar sıfatlarıyla ortaya koyduğunu görmek mümkündür. Başta *Atsız Mecmua*, *Orhun*, *Orkun* ve *Ötüken* gibi dergiler, Atsız’ın siyasal fikir serüveninin yanısıra, Türkçülüğün tarihsel gelişimini gözlemlemek açısından hayli büyük bir öneme sahiptir. Öte taraftan Atsız, *Ruh Adam*, *Deli Kurt*, *Bozkurtlar* gibi edebi eserleriyle de Türklük meselesinin kamusal alanda daha geniş bir kitle tarafından tartışılmasını sağlamıştır.

2. – Orkun Dergisi

Yirminci yüzyılın ilk dönemlerinde gücünü kaybeden Osmanlı İmparatorluğu'nun tekrar ayağa kalkması için yapılan tartışmalar, yalnızca devlet yöneticilerinin tefekkürleriyle sınırlı kalmamıştır. Rusya topraklarında doğmuş olan bir Osmanlı aydını olarak Yusuf Akçura, “Üç Tarz-ı Siyaset” makalesiyle yaşanan çıkmaza yönelik çözüm arayışlarını tartışmıştır. Söz konusu makaleyle birlikte devlet politikası olarak Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük akımlarını ele alan Akçura, devletin ulusa ihtiyaç duyduğu iddiasına bulunmuş ve bu ihtiyacın ırka dayalı olarak giderilmesi gerektiği fikrini savunmuştur (Akçura, 2020).

Tarihsel olarak ele alınacak olursa yeni bir fikir akımı sayılabilecek olan Türkçülük, imparatorluktan ulus devlete geçiş sürecinde ihtiyaç duyulanın ne olduğu tartışması içerisinde olmuş ve devamındaki tarihsel akışta, Cumhuriyet'te kendisine yer bulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması, topraklar üzerinde yaşayan Türk olmayanları ortadan kaldırmamış, ancak onları yok sayarak Türk ulusunu yaratmıştır. Türk ulusunun ise kimlerden oluştuğu tartışması, resmî ideoloji ile Türkçü çevreler tarafından çeşitli fikir ayrılıklarına neden olmuştur. Söz konusu tartışmalar, dönemin Türkçü isimleri tarafından çıkarılan gazete, dergi ve çeşitli yayınlarda kendisine sıkça yer bulmuştur. Tartışmalar, dönemin siyasal gelişmelerinin etkisi altında devam etmiş, Türk dış politikası bu tartışmaların yörüngesini belirlemiştir. Türkiye'de tek parti rejiminin sonlanmasının ardından 6 Ekim 1950 günü yayın hayatına başlayan *Orkun* dergisi de bu tartışmaların yapıldığı bir mecra olarak belirlemiştir.

Atsız çizgisindeki Türkçü yayın olarak 1933 yılında 9 sayı çıkan *Orhun* dergisi, dönem hükümetinin iç ve dış siyasetine olan aykırılık neden gösterilerek kapatılmıştır. Aradan geçen 10 senenin ardından 1 Ekim 1943'te 10'uncu sayıdan itibaren tekrar çıkan *Orhun*, bu kez ancak 7 sayı çıkabilmiş ve 16'ncı sayıyla kapatılmıştır. Hüseyin Nihal Atsız'ın "Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye Açık Mektup" başlıklı iki yazısı *Orhun* dergisinin arka arkaya iki sayısında yer almış ve yazılar kapatılma gerekçesi olarak sunulmuştur.² Türklerin anayurdu olarak tariflenen günümüz Moğolistan topraklarında bulunan bir ırmak adı olan Orhun, söz konusu dergilere de ismini vermiştir. Ancak daha sonra yanlış bir yaygın kullanım olarak Orhun'dan vazgeçen Türkçüler, doğru olan ismi yani Orkun'u çıkarılacak yeni derginin ismi olarak seçmiştir. Neşriyat müdürü İsmet Rasin Tümtürk ve başyazar Hüseyin Nihal Atsız'ın önderliğinde çıkarılan *Orkun*, kişilerin sahipliğinde değil kanunen Türkçüler Yardımlaşma Derneği'nin bir malı olarak yayın hayatına başlamıştır. Dergi üzerine yapılan ilk tartışmalarda bir devam niteliği taşıması nedeniyle kapatılan iki derginin ardından 17'nci sayı olarak çıkarılması gündeme gelmiş olsa da önceki sayıların okuyucuya ulaştırılması mümkün olmaması nedeniyle bu fikirden vazgeçilmiş ve dergi 1'inci sayıyla çıkmaya başlamıştır. Haftalık olarak her cuma günü çıkarılan dergiye, 19'uncu sayı da dahil olmak üzere yıllık 8 lira, 20'nci sayı itibarıyla ise 10 liradan yıllık abone olmak mümkün kılınmıştır. Dergide alkol ve sigara ilanı kabul edilmemekle beraber, yarım sayfası 60 liradan olmak üzere çeşitli ilanlara yer verilmiştir. Dergiye gelen maddi yardım teklifleri reddedilmiş, ücretsiz dağıtılmasına karşı çıkmış ancak hediye edilmesi tavsiye edilmiştir.

---

² "Orkun'un Tarihçesi", *Orkun*, 6 Ekim 1950, s. 2.

Orkun, kendisine ‘‘Türk-İslam ruhunun bütün mukaddesatını içine alan geniş bir manada milliyetçilik üzerine neşriyatta bulunma’’³ vasfı yüklemiştir. Bu noktadan hareketle dergi, dönemin Türkçü-Turancı siyasal atmosferinin teşhisi adına önemli bir yer teşkil etmektedir. Başyazar olarak Nihal Atsız, Nejdet Sançar, İsmet Tümtürk, Dr. İzzeddin Şadan, Hikmet Tanyu gibi isimler, başta Türklük ve Türkçülük olmak üzere birçok konudaki yazılarıyla dergide yer almıştır. Türk tarihi, Turancılık, antikomünizm, 1944 Irkçılık-Turancılık Davası gibi konular derginin temel konuları arasında yer alırken öte taraftan dergiye siyasal metin ve şiirlerini göndermek isteyen kimselere olanak sağlanmıştır. Öte taraftan dergide Türkçüler arasındaki ilişkinin sağlamaştırılmaya çalışıldığı kimi bölümlere de rastlanmaktadır.

Orkun derginin son bölümünde yer alan ‘‘Ülküdaşlarla Başbaşa’’ kısmı bir sohbet havasında yürütülmüştür. Türk gençliğinin önündeki engellerin neler olduğuna ilişkin uyarılar ve komünizm tehlikesinin henüz geçmediğine ilişkin yapılan telkinler, Turancı fikirlerle bir arada dergide kendisine yer bulmuştur. Derginin basımdan 10 gün kadar önce matbaaya gönderilmesi, gündelik siyasi meselelere ilişkin bir tavırdan uzak olmasına neden olurken, bu durum aynı zamanda Türkçü-Turancı fikir dünyasının altyapısını gündelik, sığ tartışmalardan korumuştur. Kapağında hilal ve kurdun bulunduğu dergide, belirli bir standart yaratılması amacıyla resim kullanılmamış, belirlenen yazı biçimi dışına çıkılmamıştır. Sabit kadrolu çalışan ya da ücretli çalışanının olmayışı, *Orkun*’un Türkçü-Turancı diğer dergilerin yaşadığı

---

³ ‘‘Ülküdaşlarla Başbaşa’’, *Orkun*, 8 Aralık 1950. s. 16.

akamete uğramadan kapanmasına neden olmuştur. Derginin 67'nci sayısında her biri farklı işlerle meşgul olan yazarların ortak kararı ile derginin bir sonraki sayıyla yayın hayatına son vereceği duyurulmuştur. 68'inci sayısı 32 sayfa olarak 18 Ocak 1952 günü çıkan dergi, Türkçülüğün ana meseleleri üzerine yapılan nihai değerlendirme yazılarıyla birlikte yayın hayatını tamamlamıştır. Son sayıda yer alan "Veda" isimli metinde Atsız, Türkçülere son çağrılarında bulunmuştur. Tüm bu bağlamlarıyla ele alınacak olursa *Orkun*, yalnızca Türkçü-Turancı perspektife değil Türk siyasal hayatının belirli bir dönemine ışık tutmaktadır. Aldığı ve devrettiği miras özelinde ise Türkçü düşüncenin gelişim ve değişimini analiz etmek açısından derginin önemi güncelliğini korumaktadır.

3. – Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Toplumsal ve Siyasal Akış

Dünya tarihinin önemli olaylarından biri olarak Fransız İhtilali, geniş toprakların hükmünü elinde bulunduran çok uluslu imparatorluklar için dönüm noktası olmuştur. Yaşanan toplumsal ve siyasal gelişmeler, içerisinde Osmanlı İmparatorluğu'nun da bulunduğu siyasal erklerin değişim ve dönüşümüne neden olmuştur. Öte taraftan bir paylaşım savaşı olarak da kabul gören Birinci Dünya Savaşı, imparatorluklar için bir dönemin sonuna işaret etmektedir. Söz konusu süreçte Osmanlı toplumunun demokratik kamuoyu oluşturma kabiliyetinden yoksun oluşu, devlette belirli görevlerde bulunmuş kimseler ile münevverlerin yaşanan gelişmelere ilişkin harekete geçmesine neden olmuştur.

Başta Osmanlılık olmak üzere Türkçülük, İslamcılık ve Batıcılık gibi siyasal fikir akımları Osmanlı aydınlarının tartışmalarında kendine yer bulmuştur. Kurulacak olan yeni cumhuriyetin temelleri ise söz konusu tartışmalarla perçinleşmektedir. Geç kalmış ancak hızlı bir şekilde kapitalistleşme adımları atan Osmanlı'nın ardından kurulacak olan yeni devlet, Cumhuriyet ilanı ile birlikte yeni bir iktidar bloğu ve bu bloğun kurumsallaşmasına ihtiyaç duymuştur. Söz konusu iktidar bloğu, gayrimüslimlerin oluşturduğu ticaret burjuvazisi, büyük toprak sahipleri ve yeni tipte aydın-bürokrat kesiminden oluşmaktadır. Bunlarla birlikte 19'uncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren aydın-bürokrat kesimin yoğunlaştığı iki temel sorun bulunmaktadır. Söz konusu sorunlar, kalkınmanın nasıl gerçekleşeceği ve devletin dağılmasının nasıl engelleneceği üzerine yoğunlaşmıştır. Osmanlı aydınları arasında batıcı-pozitivist yaklaşımların söz konusu sorunlara çare olmayacağı düşüncesi hâkim olunca Türkçülük fikri ortaya çıkmış, güç kazanmıştır. Bu bağlamda özellikle İttihat ve Terakki tarafından benimsenen teori, "milli iktisat" gereği olarak "milli burjuvazi" yaratılması olmuştur. 1908 ile başlayarak 1923'te tamamlanan Türk burjuva devrimi, Kemalist rejimin tepeden inme yaklaşımıyla toplumsal bir devrime dönüşmüştür. Sıkça bahsi edilen "muasır medeniyetler" seviyesi, Türk devriminin ulaşması gereken nihai başarı olarak kapitalist toplum inşası olarak belirmiştir. Geç kalmış kapitalizm çağına Osmanlı'dan kalan toplumsal ilişkilerin reddi ile girilmiş, siyaset, kültür, eğitim ve hukuk alanında sistemin gerekliliklerine uygun düzenlemeler yapılmıştır. Türk burjuva devrimi, toplumsal, ekonomik ve siyasal ilişkiler açısından, sınıfsız ve zümresiz bir ulus yaratmak programı içerisinde kolektif olana işaret etmektedir. Ulusun burjuvaziye

ihtiyacı vardır ve Türkiye’de burjuvazi, çarpık ilişkilerden azade gelişeceği iddia edilen kapitalizmin varlığını güçlendirmesine bağlıdır (Şener, 2016: 203).

Cumhuriyet’in kurulmasıyla birlikte Ankara hükümetinin önünde çözülmeyi bekleyen birden çok sorun olduğu gibi aynı zamanda pozisyon alınması gereken çokça ulusal ve uluslararası mesele bulunmaktadır. Devlet programları, iktisadi politikalar, içerisinde göç, mübadele ve tehcirin bulunduğu nüfus ve demografik meseleler, çözülmeyi bekleyen başat problemler olarak görünmekteydi. Bu bağlam içerisinde değerlendirilecek olursa Cumhuriyet’in kuruluş sürecindeki toplumsal yapısının anlaşılması, söz konusu devrimin ne anlama geldiğini açıklamaya yardımcı olacaktır.

Cumhuriyet’in kuruluş sürecinde nicelik olarak az ve sınıf bilincinden yoksun işçi sınıfı ile geniş halk yığınlarını oluşturan örgütsüz köylülerin varlığından söz etmek mümkündür. Öte taraftan nicelik olarak küçük ancak sınıf bilincine uygun hareket ederek siyasal alandaki etkisiyle devrimin dinamosu olarak görülebilecek ticaret burjuvazisi ve bu sınıfla örtüşen çıkarları nedeniyle birlikte hareket eden toprak sahipleri, Cumhuriyet’in toplumsal sınıfları arasında belirmektedir (Şener, 2016: 220). Batı ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ile ilişkilerinde nerede konumlandığını belirlemek zorunda olan Türkiye için iktisadi gelişim ve bu gelişimin nasıl sağlanacağı konusu hayli önem teşkil etmiştir. Ahmet Makal’ın *Türkiye’de Tek Partili Dönemde Çalışma İlişkileri:1920-1946* (1999) isimli kitabında yer alan bilgilere göre Milli Mücadele boyunca çokça yardımın geldiği SSCB’nin Ankara

Büyükelçisi Aralov'a konuşan Mustafa Kemal, "milli burjuvazi" gerekliliğini şöyle ifade etmiştir:

Türkiye'de sınıflar yok. Türkiye'de işçi sınıfı yok, çünkü gelişmiş bir sanayi yok. Bizim burjuvazimizi ise henüz burjuva sınıfı hâline getirmek gerekiyor. Ticaretimiz çok cılız, çünkü sermayemiz yok. Benim amacım, ulusal ticareti kalkındırmak, fabrikalar açmak, yer altı zenginliklerini meydana çıkarmak, Anadolu tacirine yardım etmek, zenginleşmesini sağlamaktır. Bunlar, devletin önünde duran işlerdir. Biz bunları kanunlaştıracamız! (Makal, 1999: 201).

Cumhuriyet dönemi iktisat politikaları üzerine çeşitli araştırmaları bulunan Makal'ın *Ameleden İşçiye: Erken Cumhuriyet Dönemi emek Tarihi Çalışmaları* (2007) isimli eseri ise tek parti iktidarının toplumsal sınıflar üzerinden gelişen ekonomik programı hakkında aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır. Makal'a göre Osmanlı sonrasında kurulan Türkiye'de CHP, farklı sınıf ve mücadele alanlarını inkâr etmiş, bunun yerine devlet partisi kendisini tüm gerekli siyasal ve demokratik hareketin momentumu olarak kabul etmiştir:

Toplumsal sınıfların varlığı ile bunlar arasındaki sınıfsal farklılıkları ve mücadeleleri reddediliyor, toplumun farklı meslek erbabının oluşturduğu organik bir bütün olduğu fikri savunuluyordu. Bu savunu çevresinde Batı'da olduğu gibi farklı sınıfların çıkarlarını temsil edecek çok sayıda partiye de gerek yoktu ve Cumhuriyet Halk Partisi bütün toplumu temsil edebilirdi (Makal, 2007: 214).

CHP'nin tüm toplum kesimlerini temsil ettiği iddiasından hareketle toplumsal sınıflar bir bütün olarak ele alınmıştır. Bu çerçevede dahilinde 1936'da yürürlüğe giren 3008 sayılı İş Kanunu'yla grev ve lokavt yasaklanmış, işçi eylemleri cezai müeyyidelere bağlanmıştır. Sendikalardan söz edilmeksizin işçi temsilcilikleri kurulmuş, toplu iş sözleşmelerinde yaşanan anlaşmazlıklarda ise zorunlu tahkim sistemiyle devlete ihale edilen problemler işçi sınıfı mücadelesi reddedilmesine çözüme kavuşturulmuştur (Makal, 2007: 216).

Cumhuriyet, devlet kapitalizmi olarak tanımlanan bir süreci beraberinde getirmiş ve devamında “milli iktisat-millî burjuvazi” ihtiyacına uygun düşecek şekilde programlar yürürlüğe konmuştur. 1923 sonrasındaki süreçte “milli iktisat-millî burjuvazi” siyaseti uyarınca Ermeni tehciri ve Rum mübadelesinin ardından Türkiye vatandaşı ve özelde Türk olan kimselerin sanayi burjuvazisinde yer aldığı görülmektedir. 1929 küresel ekonomik krizinin patlak vermesinin ardından kapitalist sisteme entegrasyon aşamasında olan gelişmekteki ülke Türkiye, ithal ürünleri azaltmak amacıyla tüketim mallarını üretmeye koyulmuştur. Öte taraftan gümrük duvarını ithal ürünler için ciddi bir bariyer hâline getiren Türkiye, özel teşebbüs gücünün yetmediği yerde devreye girerek devletçi ekonomi politikaları yürütmüştür. Sanayi alanındaki devletçi hamleler, kapitalizme karşı bir örüntü yaratmaktan çok onu tamamlayan ve ileriye atılmasını sağlayacak gelişmeler olarak belirlemektedir. Devlet kapitalizmiyle, özel teşebbüse imkân ve yol açılması, sanayi burjuvazisinin ise gelişmesinin sağlanması hedeflenmiştir (Şener, 2016: 209-211).

Korkut Boratav, Türkiye’de kimi kesimler tarafından ‘‘1908 Devrimi’’ olarak nitelendirilen süreç ile başlayan sermaye sınıfı yaratma girişiminin başarısızlığının ardından 1930-1939 yılları arasında yeni bir iktisadi politikanın yürütüldüğünü ifade etmektedir. Mustafa Kemal’in önderliğindeki Cumhuriyet kadroları için milli nitelikteki kapitalist gelişim, ilk olarak burjuva devrimi ve bunun çıktısı olarak bir burjuva sınıfını gerektirmektedir. Boratav, söz konusu dönemde Türk iktisat politikalarının iki temel özelliğinin bulunduğunu söylemekte ve bunları sanayileşme sürecinde dışa bağımlılığı azaltmaya yönelik olarak içe kapanan Türkiye’de korumacılık ve devletçilik olarak ifade etmektedir (Boratav, 2005: 59-65).

Sermaye sınıfı ve bunun iktisadi çıktılarının Türkiye’de yerleşik ve güçlü bir pozisyona geçmesinin hedeflendiği devlet kapitalizmine ilişkin Mustafa Kemal’in şu sözleri dikkate değerdir:

Türkiye’nin tatbik ettiği devletçilik ... sosyalizm nazariyatçılarının ileri sürdükleri fikirlerden ... tercüme edilmiş bir sistem değildir. Bu Türkiye’nin ihtiyaçlarından doğmuş ... bir sistemdir. Devletçiliğin ... manası şudur: Fertlerin hususi teşebbüslerini esas tutmak, fakat büyük bir milletin ve geniş bir memleketin bütün ihtiyaçlarını ve birçok şey yapılmadığını göz önünde tutarak memleketin iktisadiyatını devletin eline almak ... Devlet ... hususi teşebbüslerle yapılmamış olan şeyleri bir an evvel yapmak istedi.’’ (Tezel, 2002: 246).

Anlaşılabacağı üzere Türkiye’de devletçi kapitalizm, 1930’lardan itibaren 1939 yılına kadar sistematik bir şekilde yürütülmüştür. Ancak söz konusu dönemdeki kapitalistleşme sürecinin ağır sancısını öncelikle topraksız kalan köylüler, daha sonra ise işçi sınıfı çekmiştir. Ermeni ve Rum kesimin ülkeden göçünün ardından sınıf bilincine sahip olmayan, derdi ise borcunu ödeyecek parayı kazandıktan sonra köyüne dönmek olan eski köylü-yeni işçi, Cumhuriyet’in ilksel birikim sürecinde zararlı çıkan sınıf olmuştur. Bürokrat ve memurların durumunda değişim olmazken, ithalata dayalı burjuvazinin durumu görece olarak bozulmuştur. Buna karşılık ticaret burjuvazisi ile sanayi burjuvazisi ise güç kazanmıştır. Öte taraftan savaşın patlak vermesinin ardından 1939’da yürürlüğe girmesi beklenen ikinci sanayi planı askıya alınmış ve savaşa girmemiş olan Türkiye’de yaklaşık 1 milyon insanını silah altına almıştır (Şener, 2016: 213). Söz konusu gelişmeler iktisadi dengenin bozulmasına ve devletçi politikaların kesintiye uğramasına neden olmuştur.

Türkiye-Osmanlı modernleşmesi tepeden inme, burjuvazi baskısı olmadan başlamış ve devam etmiştir. Demokratik niteliği olmayan devrimde her şeyin belirleyicisi devlet ve onu yöneten bürokrasidir. Bu bağlam içerisinde batı modernleşmesine direnç gösterenler muhafazakâr, dindar ve ilerici görünmeyen halk kitleleridir. Fatih Yaşlı, bu noktada Türkiye’de bir sınıf mücadelesinden ziyade kültürel düzlemde yani Batı taraftarı elitler ile buna karşı çıkan mütedeyyin-muhafazakar halk kesimleri arasında çekişme olduğunu ifade etmektedir. Bu çekişmenin bir tarafında halk, diğer tarafında ise devrimin sahibi devlet bulunmaktadır. Kemalizm, hem Batılılaşma sürecinin ideolojisi olarak kabul görmüş hem de karşısında konumlanan kesimler için baskı ve zulüm aracı olarak

nitelendirilmiştir. 1908 ve 1923 devrimlerini gecikmiş birer burjuva devrimi olarak kabul eden Yaşlı, söz konusu devrimin feodaliteden kapitalizme, monarşiden cumhuriyete, teokrasiden laikliğe geçiş olarak tanımlamaktadır (Yaşlı, 2016: 11-13). Cumhuriyet, bir batılılaşma örneği olarak karşımıza çıkmakta ve bunun dinamosunu da Türklük oluşturmaktadır. Ancak miras olarak Osmanlı'da din, Türklüğün ortaya çıkışını geciktiren ve hatta engelleyen bir unsurdur. Etnik kökene yönelik siyasetin, İslam ümmetine zarar vereceği fikri hâkimdir. Bir kimlik olarak Türklüğe ilişkin Ziya Gökalp'in *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak* isimli eserinde söyledikleri dikkate değerdir: “Osmanlı'da Türklüğü ile övünen bir tek kişi bile yoktu. Türk ismini, utanç verici adlar gibi kimse üzerine almıyordu. Türk, Doğu Anadolu'da ‘Kızılbaş’, İstanbul'da da ‘kaba-köylü’ anlamındaydı.” (Yaşlı, 2019a: 23).

İkinci Dünya Savaşı'nın ufukta belirmesiyle beraber savaşan taraflardan birinin yanında doğrudan yer almak yerine taraflar arasında dengeli bir politika izlemeyi tercih eden Türkiye için içerideki politik süreçler birer manevra alanı olmuştur. Nihal Atsız ile Sabahattin Ali arasındaki dava süreci, sözü edilen manevralardan biri olarak görülebilmektedir. İçerideki komünizm düşmanlığı, Alman sempatisi ve savaş sonunun nereye gideceğinin henüz belirmemiş olması, Atsız ve onun fikirlerinin güçlenmesine neden olmuştur. Ancak duruma ilişkin Türk siyaset mercilerinin pozisyonu, tarihsel akış içerisinde değişmiştir. Türk iç politikası, dış politikanın etkisiyle şekillenebilmektedir. Öte taraftan söz konusu süreçte Atsız'ın kendisine alan bulabildiği yerlerin dergiler olması ise siyasal iletişim bağlamı içerisinde basın-yayının işlevsel değerini ortaya koyması açısından önem teşkil

etmektedir. Siyasal bir süreçle paralellik göstererek yayımlanmasına izin verilen fikirleri, Atsız özelinde Türkiye'nin politikasının analizini de mümkün kılmaktadır.

Türk dış politikasının 1923-1939 yılları arasındaki genel anlayışı için “Atatürk dönemi” yakıştırması yapılmaktadır. Temel hedefin bağımsız bir devlet olabilmenin gerekliliklerini yerine getirmek olduğunu söylemenin mümkün olduğu bu dönemde, siyasal, ekonomik, idari ve çeşitli kültürel politikalar yürütülmüştür. Yeni bir devlet olmakla birlikte doğrudan tehdidin olmayışı nedeniyle dış politikada dostane politikalar yürüten Türkiye, Almanya’da Adolf Hitler’in iktidara gelmesinin ardından yeni bir pozisyon almak zorunda kalmıştır. Hitler’in yayılmacı hamleleri karşısında denge ve ittifaklar üzerinden politika üreten Türkiye için üç farklı grup belirmektedir. Bunlardan ilki İngiltere- Fransa’nın içerisinde bulunduğu Batı bloğu; ikinci olarak Almanya-İtalya faşist cephesi; üçüncü ve son olarak ise SSCB. Türkiye’nin İngiltere ve Fransa’yla yürütülen ilişkilerde önceliği mevcut sorunları çözmektir. Almanya ile olan ilişkilerde ise öncelik olarak belirlenen, ilk gruba yönelik bir denge oluşturmak ve muhtemel İtalya tehdidine karşı bir önlem almaktır. Türkiye’deki rejim Almanya-İtalya grubundan hayli etkilenmiş olsa bile Mustafa Kemal, söz konusu grupla ittifak hâlinde olmak, ezcümle “maceraya dahil olmak” fikrinden uzaktır. Türkiye için Almanya-İtalya, İngiltere-Fransa grubuna bir “karşı-ağırlık” olarak belirmektedir. Türk-Rus ilişkilerinin tarihsel akışının tersine olacak şekilde savaşa doğru gidilen süreçte SSCB’den herhangi bir tehdit gelmemiş ve ülkenin kuzeyindeki komşu, iki gruba karşı bir denge rolü görmüştür (Oran, 2003: 253).

Cumhuriyet'in kurulmasının ardından on yıl kadar kısa bir süre geçmişken Avrupa'da ortaya çıkan gelişmeler, Türkiye'nin içerisinde bulunmak istemeyeceği yeni bir savaşı doğurmuştur. İç ve dış siyasette savaşa karşı pozisyon alan Ankara için denge politikası dönemi başlamış ve olabilecek en iyi senaryo İngiltere-Fransa ikilisinin yanına SSCB'nin de eklendiği bir ittifak olarak görünmüştür. Bu doğrultuda Ekim 1939'da İngiltere-Fransa ikilisiyle tam adı "İngiliz-Fransız-Türk Karşılıklı Yardım ve İttifak Antlaşması" olan üçlü ittifak anlaşması imzalanmıştır. Türkiye, yaptığı bu anlaşma ve özelde İngiltere ile gerçekleştirdiği görüşmeler hakkında SSCB'ye bilgi vermiş, ittifaka dahil etmeye çalışmıştır. Ancak bu gayretlerinde başarılı olamayan Türkiye, birbirlerine karşı denge politikası yürüttüğü gruplar arasında görece özerk politika yürütmeyi sürdürmüştür (Oran, 2003: 254). Savaşa girme fikrine uzak duran Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonuna dek hemen hemen tüm taraflarla ittifak ve saldırmazlık anlaşmaları yürütmüş ve aktif savaşan olmaktan kaçınmıştır. Savaş sırasınca Türkiye, İtalya ve Japonya olmak üzere yalnızca iki devletle anlaşma yapmayarak süreci başarılı denecek şekilde yönetmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası iki kutuplu dünya düzenine ayak uydurma çabasında olan Türkiye, NATO üyesi olmasıyla siyasal bağımsızlığını yitirirken bunun yanı sıra iktisadi bağımsızlığını da yitirmiştir. Truman Doktrini ve Marshall Planı gibi uygulamalarla merkez-çevre paradigmasında sanayi alanında yatırım yapmaktan çok, hammadde ve tarımsal üretim yapması planlanan Türkiye, "kendi kendine yeten ülke" pozisyonundan artık hayli uzaklaşmıştır. Artık Türkiye, kapitalist sistem içerisindeki rolünü başat faktör olmaktan uzak olarak yerine getirecektir. Sistem içerisindeki pozisyonunu belirleyen Türkiye'nin bağımsızlık

ideali, bir bakıma sol/komünist fikirlerden korunma prensibiyle şekillenmektedir. Dış siyasette “komünizm tehdidi” özellikle 1946 yılıyla birlikte kendisini daha da güçlendirecek ve ileri karakol görevindeki Türkiye, komünizm propagandası yaptığı iddia edilenlerin düşman olarak tanımlandığı sürece girecektir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1947 yılında gerçekleştirdiği 7'nci Kurultayında ise komünizmle mücadele için milliyetçi ve dindar nesiller yetiştirilmesinin artık bir zorunluluk olduğu vurgulanacak ve bu doğrultuda uygulamalar devreye konacaktır (Yaşlı, 2016: 14-15).

Savaşın ardından Batı ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile kurduğu ilişkilerle kapitalist sistem içerisindeki yerini sağlamlaştırmak isteyen Türkiye'de temel siyaset antikomünizm üzerine kurulmuştur. 1946 itibariyle çok partili rejime geçilmiş, 1950'de Demokrat Parti iktidarı başa geçmiştir. Kuruluşundan 1945'e kadar geçen süreçte kendisine yeten bir ekonomik çizgiden, devletçi iktisadi programdan vazgeçilerek ekonomik liberalleşme süreci başlatılmış ve Türkiye ekonomisi dışarıya bağımlı, yardımlarla varlığını sürdürmeye çalışan bir aşamaya geçmiştir. Türk dış politikasında 1945'e kadar emperyalizme karşı daha mesafeli bir çizgi sahiplenilirken, devamındaki süreçte özerk dış siyaset, ABD ile daha derin entegrasyona evrilmiştir (Yaşlı, 2019b: 18).

4. – Türkiye-Faşist Cephe İlişkileri

Türkiye'nin Avrupa'da kendisine vücut bulan faşist akımlar ve bunların devleti egemenlikleri altına aldıkları hâllerleriyle girdiği ilişkiyi ortaya koymak, Atsız çizgisindeki Türkçü hareketin devletle olan ilişkisini anlamak açısından önem taşımaktadır. Türk dış politikasının başta Almanya ve İtalya ile giriştiği siyasal ilişki, Türkiye'nin söz konusu devletlerle siyasal ortaklık yaratma çabası olarak da okunabilecek olan Türkçü-Turancı faşist akımlara göz yummasına neden olmuştur. Bu bağlamdan hareketle ilk olarak ele alınması elzem olan Türkiye-İtalya ilişkileri, Dünya Savaşı'nın ardından sakin ve doğrudan çatışmaya girişmeme şeklinde seyretmiştir. Yeni bir devlet olarak Türkiye ve savaşın ardından dilediklerini alamamış olan İtalya'nın, Akdeniz'deki komşuluk görevlerini mümkün oldukça barış koşulları içerisinde yerine getirmeye gayret gösterdiklerini söylemek yanlış olmayacaktır.

İtalya'da Benito Mussolini'nin iktidara gelişi ve devamındaki söylemleri kimi zaman Türk siyaset insanları içerisinde tedirginlik yaratmış olmasına rağmen Mussolini'nin hedefinin Türkiye olmadığı İtalya bürokrasisi tarafından sık sık dile getirilmiştir. Anadolu topraklarında eski bir işgalci olarak İtalya'nın Türkiye tarafınca hâlâ tedirginlik unsuru olarak kabul edilmesi üzerine 30 Mayıs 1928 günü Roma'da Türkiye-İtalya arasında "Tarafsızlık, Uzlaşma ve Yargısal Çözüm Antlaşması" imzalanmıştır. Görüldüğü üzere Türkiye, İtalyan faşizmine karşı barışçıl bir noktadan siyaset üretme gayreti içerisindeydi. Buna rağmen Türkiye-İtalya ilişkileri Almanya'da Hitler'in iktidara gelmesi ve söz konusu iki devletin yayılcı politikalarla Avrupa'yı sarsmaya başlamasıyla farklı bir noktaya sürüklenmiştir.

Özellikle 1934 yılı itibariyle yayılmacı politikalarını daha fazla dillendiren Mussolini'nin Oniki Ada üzerindeki hâkimiyeti nedeniyle Türkiye-İtalya ilişkileri güvenlik eksenine kaymıştır. Türkiye artık Mussolini'nin her açıklama ve hareketini takip etmektedir. Bu süreçte İtalya'nın yayılma alanı olarak belirlediği Akdeniz ve Balkanlar, Türkiye'nin güvenliği için hayati bir öneme sahip konumdadır. Birinci Dünya Savaşı ardından dilediğini alamayan İtalya'ya önerilen Afrika toprakları için Mussolini, "çöl koleksiyoncusu olmadığını" söyleyecek ve hedef bölgelerini daha net belirleyecektir. Söz konusu hedef bölgeler, Mart 1934'te İkinci Beş Yıllık Faşist Kongre'de dile getirilecek olan Asya ve Afrika'dır. Mussolini'nin Akdeniz'i bir İtalyan hayali olarak "Mare Nostrum" (Bizim Deniz) olarak tanımlaması ise Türkiye ile olan ikili ilişkilerinde gerginliğin daha da artmasına neden olmuştur (Uzgel, 2003: 293-295). Türkiye, Avrupa'da artan yayılmacı siyasal söylemler ve 1939'da İtalya'nın Arnavutluk'u işgal etmesi üzerine bağımsız dış politika yürütme gayretinde olmasına rağmen, olası bir saldırıya karşı ittifaklara ihtiyaç duyacağı gerekçesiyle İngiltere-Fransa ikilisine yakınlaşma gereği duymuştur. Almanya ile yürütülen ilişkiler ise İtalya'nın söz konusu politikalarına karşı bir önleyici unsur niteliği taşımaktadır. Görüldüğü üzere Türkiye-İtalya ilişkilerinde kısmi sulh sağlanmış olsa bile siyasal istikrarın olduğunu söylemek güçtür.

Türkiye ve Almanya arasındaki ilişkiyi, Dünya Savaşı'nın ardından zarar görmüş iki ülkenin yeniden ayağa kalkmaya çalışırken yürüttüğü diplomasiyle açıklamak mümkündür. Versay Anlaşması ile büyük bir kıskaç altına girmiş olan Almanya için Türkiye, hem eski bir dost hem de nüfuz altına alınmaya çalışılan bir ülkedir. Dünya Savaşı ardından gelişen süreçte olumlu havanın seyrettiği iki ülke

ilişkilerinde Türkiye'nin başta İngiltere, Fransa ve SSCB ile imzaladığı anlaşmalar ise Almanya için herhangi bir tehdit unsuru olarak değerlendirilmemiştir. Almanya'nın siyasal, ekonomik ve kültürel ilişkilerde bulunduğu Türkiye ise özellikle İkinci Dünya Savaşı'na doğru gidilen süreçte söz konusu alanları yürüttüğü denge politikasının birer unsuru olarak kullanacaktır. Bununla birlikte Almanya'nın etkinlik alanını genişletmesi İtalya karşısında Türkiye'nin elini güçlendirecek bir unsur olarak görülmektedir. Görüldüğü üzere Türkiye-Almanya arasında yürütülen ikili ilişkilerin temeli ülke çıkarlarının gerektirdikleri üzerine şekillenmektedir.

Nazilerin iktidara geldiği 1933 yılından itibaren dış siyasette Almanya ile fikir ayrılıkları belirginleşmeye başlamış ancak ekonomik ilişkiler pozitif anlamıyla büyük bir gelişim göstermiştir. Nazi Almanyası ile ilk temas Temmuz 1933'te Berlin'e giden Türk parlamenterlerce yapılmış ve Hitler, Türk bağımsızlık savaşının "kendisi aydınlatan bir örnek" olduğunu söylemiştir. Görüşmelerde Alman yetkililerce iki ülke arasında benzerlikler sıkça dillendirilmiş, Dünya Savaşı'ndaki kader birliği konuşulmuş ve Türkiye'nin Almanya yanında, tekrar müttefik olmasını sağlamaya yönelik teşvik edici siyaset yürütülmüştür. Ancak devam eden süreçte Hitler yayılmacılığının tezahürü olarak "Yaşam alanı" (Lebensraum) politikaları, Türkiye-Almanya ilişkilerini güvensizlik üzerinden yürütülmesine neden olmuştur. Türkiye'nin 1934'te Balkan Paktı imzacılarından biri olması söz konusu ilişkideki güvensizliğin bir yansıması olmuş, Almanya bu durumdan son derece rahatsızlık duymuştur (Uzgel, 2003: 301).

Alman ticaret politikası, sanayi için gerekli hammaddeyi doğu ve güneydoğudaki Avrupa ülkelerinden alınması ve daha sonra yapılacak takas anlaşmaları ile mamul maddelerin bu ülkelere satılmasını üzerine kurulmuştur. Söz konusu politikayla Nazi Almanyası için Türkiye hammadde pazarı hâline gelmiş, bununla birlikte kurulan ekonomik ilişki nedeniyle siyasal etkinlik alanının genişletilmesi planlanmıştır. Savaşın başlamasından önce ülkelere kredi açan Almanya, ekonomik alanda sağladığı yardım ve desteklerle Türkiye'deki ticari alandaki uzman sayısını 2 bine çıkarmıştır. *Kliring* adı verilen takas sistemiyle Türkiye'den tarım ve hammadde ürünleri alan Almanya, çeşitli sanayi ürünlerini ise anlaşma karşılığında Türkiye'ye vermiştir. İlk etapta iki taraf için kârlı görünen bu takas, Almanya'yı daha güçlendirirken Türkiye'nin ise Almanya'ya olan bağlılığını artırmıştır. Almanya'yla yapılan kliring anlaşmalarından rahatsız olan İngiltere (Eylül 1936) ve Fransa (Haziran 1937) ile de benzer anlaşmalar yapılmıştır (Uzgel, 2003: 304). Ekonomik programını siyasal olanla birlikte yürüten Almanya, yeni bir dünya savaşına gidilen süreçte Türkiye'ye ucuz ürün tedariki sağlayacak, diğer taraftan ise Türk gazetelerine Almanya'nın ekonomik ve siyasal gücünü pekiştirecek şekilde reklamlar vermeyi planlamıştır. Görüldüğü üzere İkinci Dünya Savaşı'na doğru gidilerken Türkiye, Alman siyasetinin ekonomik, siyasal, kültürel ve ideolojik hâkimiyet alanı yaratmayı arzuladığı bir ülke pozisyonundadır.

İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Türkçü hareket, siyasal etkinliğini artırma çabasına girmiştir. Nazilerin 1941'de Sovyetler Birliği'ne savaş ilan etmesi ise vatani yalnızca Türkiye olarak görmeyen Türkçülerin Turan hayallerine olan inancını bir kez daha diriltmiştir. Türkçü-Turancı kesimin SSCB topraklarındaki

Türki halkları ayaklandırmak ve tahayyül edilen büyük Türk devleti planlarını, arka planda Nazi savaş stratejisinin bir parçası olarak okumak mümkündür. Söz konusu stratejiyle birlikte SSCB'deki halkların Nazilerin yanında yer alması planlanmaktadır. Almanya bu süreçte Türkiye'deki propagandasını artırırken, Türkçüler de Türkiye'nin Almanya'nın yanında savaşa girmesi gerektiği fikrini desteklemiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılacağına dair işaretleri bekleyen Türkiye'deki tek parti iktidarı ise Türkçü-Turancı kesimin çıkardığı dergilere göz yummuştur. Ancak Türkçü harekete yönelik tavır, tam olarak dış politikayla birlikte ilerlemektedir. Almanya'nın savaştaki pozisyonu değiştikçe Sovyetler Birliği'yle olan ilişkiler de değişim göstermiştir. Sabahattin Ali-Nihal Atsız arasındaki dava duruşmasının yapıldığı 3 Mayıs günü yaşanan olayları, savaşın ardından galibiyeti kesinleşecek olan Sovyetler Birliği ile ilişkisini düzenlemek isteyen Türkiye için yeni bir şans anlamına gelmiştir. Açılan dava ve suçlamalarla birlikte Türkçü hareket, rejim için bir tehdit olarak gösterilmiştir. Dönemin Türk siyaset insanlarının dış politikada yürüttüğü esnek tavır, içeride kimi politik akımların zaman zaman güç kazanmasına neden olurken kimi zaman ise bir felaket olarak tanımlanmasına neden olmuştur (Yaşlı, 2019a: 84-86).

İkinci Dünya Savaşı'yla birlikte Almanya'nın Trakya ve Anadolu'ya saldıracağından endişelenen Türkiye için Sovyetler Birliği de bir tehdit olarak belirmiştir. Söz konusu iki ülke tarafından işgal edilmekten korkan Türkiye, literatüre "Polonya Sendromu" olarak geçen durumu yaşamaktan kaçınmak adına pozisyon almaya çalışmış, olası işgale karşı manevra alanları yaratma gayreti içerisine girmiştir. Türk siyaset aklı, Almaya-Rusya savaşının nihai bir galibinin olmasını

istememiş, öte taraftan ise içeride Türkçü ve milliyetçi akımlara daha çok siyasal hareket alanı tanımıştır. Dönemin siyasal ifadesi ise kamusal alanda kendisini “Almanlar yatağa, Ruslar mezara” sloganıyla varlık bulmuştur. Savaşın sonuna doğru gelirken ise Almanya'nın kaybedeceği öngörülmeğe başlanmış, Türk siyasetinde Almanya yanlısı çizgiye sahip kimselerden Fevzi Çakmak ve Numan Menemencioğlu arka arkaya görevden ayrılmıştır (Oran, 2003: 387). Sürece bağılı olarak Türkçü faşizmin kendisine bulduğu alan ise daralmış, desteklenen dergiler ise Turancılık yaptıkları gerekçesiyle kapatılmıştır.

BÖLÜM II

ORKUN DERGİSİ VE FAŞİZM

Çalışmanın bu noktasında Türkçülüğe ilişkin yapılan değerlendirme ve tahliller, doğrudan *Orkun* dergisinden elde edilen veriler üzerinden gerçekleştirilmektedir. Gerçek milliyetçiliğin ancak Türkçülük olduğu iddiasındaki *Orkun* dergisi yazarları için ırkçılık ve Turancılık, milliyetçiliğin temelini oluşturan iki başat unsur olarak öne çıkmaktadır. Çalışmada, alandaki literatürden yararlanılarak kuramsal bir noktadan hareketle millet ve milliyetçilik meseleleri ele alınmakta ve Türkçüler için bir kimlik olarak Türklük ve Türk milleti tartışması yürütülmektedir. Milleti, tarihsel ve toplumsal bir gerçeklik hâlinde doğal bir oluşum olarak gören Türkçülük, Alman ve İtalyan faşizmlerine benzer şekilde ilkçi milliyetçilik kuramını sahiplenmekte ve ait olduğu ulusla birlikte tüm ulusları bu yaklaşım içerisinde değerlendirmektedir. Buradan hareketle, bir kabul üzerinden gidilecek olursa faşizm ve Türkçülük için milliyetçilik, ezelden beri varlık sahibi olan üstün milletlerin 'bahtsız kaderlerini' tersine çevirme mücadelesi olarak görünmektedir.

Irkçı ve Turancı bir milliyetçi form olarak Türkçülük, ideolojik zemini itibariyle Alman ve İtalyan faşizmleri ile kimi yakın ve ötesinde ortak alanlarda buluşmaktadır. Irkçılık meselesini doğrudan bir hayatta kalma olarak okuyan faşizm, ulusun yaşamını idame ettirebilmek adına savaşı bir koşul olarak görmekte ve bununla siyasal programını yürütmektedir. Faşizm için ulus çıkarları, ırkçı bir noktadan hareketle refah ve daha iyi bir yaşam idealiyle emperyal savaşı ortaya çıkarmaktadır.

Türkçülük için Turan devleti ideali, zulüm ve baskı altında yaşayan Türklerin kurtuluşu anlamına gelmekle birlikte, ırkçı bir noktadan hareketle ulusun hayatta kalma mücadelesine işaret etmektedir. Irkın refah ve bütünlüğünü sağlayacak olan, savaşla gelecek Turan devletinde görünmektedir. Anlaşılacağı üzere Türkçülük için savaş, faşizmle benzer nedenlerle sahiplenilmekte ve siyasal programın bir parçası olarak kabul edilmektedir.

Çalışmada Türkçülüğün karşısında konumlanan düşman profillerine ilişkin yürütülen tartışmada komünizm öne çıkan başlıca ‘tehdit’ olarak görünmektedir. Türkçüler tarafından “Rus emperyalizmi” olarak tanımlanan komünizm, Türklerin esaret altında yaşadığı topraklardaki siyasal egemenliğin adı olarak tanımlanmaktadır. Rus emperyalizmi yani komünizm, tarihsel bir düşman olarak Türkün karşısındadır. Bu bağlamda, Türk milleti adına komünizmle mücadele hem içeride hem dışarıda yürütülmelidir. Dışarıda komünizmle savaşan güçlerin galip gelmesi, ki bu güçler doğrudan Naziler olarak belirlemektedir, Türklerin esaretten kurtulması, Turan devletine bir adım daha yaklaşmak olarak değerlendirilmektedir. Faşizmin “sınıfsız ulus” ilkesi uyarınca küresel düzeydeki düşman profili ise komünizm olarak ortaya çıkmaktadır. Faşizmde toplumsal çatışma ve çelişkilerin reddi üzerinden kurulan komünizm düşmanlığı, Türkçü siyasette işçi sınıfının kabulü ancak mücadelesinin reddiyle kendisine yer bulmaktadır. Komünizm, Türkçülük ve faşist ideoloji için farklı nedenlerle şekillenmesine rağmen ortak bir düşman olarak belirlemektedir. Bahsi edilen farklı nedenler, bir yanıyla Türkçülüğün iktisadi politikasının eksikliğini, faşizmin ise iktisadi temelden hareketle gerçekleşen topyekûn programını işaret etmektedir. Bu yönüyle çalışma, Türkçülüğün siyasal

konumlanışı itibariyle faşizmden uzaklaşan yahut zıtlık gösteren noktalarını da açığa çıkarma amacı içerisindedir.

Çalışmada Türkçülüğün ideolojik yapısını ortaya çıkarmak adına ahlak, kültür ve din meseleleri ele alınmış, ırkçı milliyetçiliğin diğer karakteristik niteliklerinin ortaya konması hedeflenmiştir. Türkçülük için millet üstünlüğünün simgesi sayılabilecek kimi karakteristik nitelikler ve bunlarla şekillenen Türk kimliği bulunmaktadır. *Orkun* dergisi yazarları için Türk, milletin ahlak ve kültürüne vakıf olan ve bunu dini bütünlükle tamamlayandır. Irksal toplulukları aşacak şekilde bir ulusötesi cemaat yapısına işaret eden din olgusuna rağmen, Türkçülük İslamiyet'i ve bununla tariflenen Müslüman Türkü sahiplenmektedir. Türkçülük, bu yönüyle kendi içerisinde tezat bir yapıyı işaret ediyor olsa bile, özgün bir ideolojik kimliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Türkçülüğün siyasal ideolojiler içindeki yerinin tespiti ve karakteristik niteliklerini ortaya koyma amacıyla yürütülen çalışmanın bu bölümünde, *Orkun* dergisinden elde edilen nesnel verilerle birlikte çeşitli tartışmalar yürütülmüştür. Çalışma, toplumsal ve siyasal koşulları içerisinde 1950-1952 yılları arasındaki Türkçülüğün karakteristik niteliklerini ortaya koyarak, başta faşizm olmak üzere diğer ideolojiler arasındaki özgül yerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

1. – Millet, Milliyetçilik ve Türklük

Başat milliyetçilik tartışmalarını temel iki yaklaşım üzerinden okumak mümkündür. İlkçi ve modernist olarak tanımlanan yaklaşımların farklı millet kavramsallaştırmasıyla şekillenen milliyetçilik teorileri bulunmaktadır. İlkçi veya köktenci olarak ele alınan yaklaşım uyarınca millet, kültürel, sosyolojik, etnik kökenlere sahip olma potansiyeli taşıyan toplumsal ve tarihsel gerçekliktir. Modernist veya tarihselci olarak isimlendiren diğer yaklaşım ise millet kavramını tarih öncesine değil, belirli bir yer ve zamanda ortaya çıkan olarak tanımlamaktadır. Söz konusu yaklaşım uyarınca millet, geçmişini eskiye dayanmayan, henüz birkaç yüzyıllık modern çağın bir kavramıdır. Tarihselci yaklaşım, başta tarih, dil, kültür, ortak duygular ve mitlerinden arınmış, modernite uyarınca ihtiyaç duyulduğunda ortaya çıkan bir millet olgusundan söz etmektedir (Arslan, 2018: 395). Ezcümle, yaklaşımların millet kavramsallaştırması, milliyetçiliği nasıl ele aldıklarına ilişkin rehber olarak görülebilmektedir. Buna rağmen, başta tarihsel varlığına ilişkin yürütülen tartışmalarla millet kavramı üzerine uzlaşma sağlanabilmiş bir tanım bulunmamaktadır.

Milletin bir yaratım olarak ortaya çıktığı ve milliyetçiliğin de böylesine bir fikirle kavranması gerektiği fikri, doğrudan yaratımsal, suni bir millete işaret etmektedir. Benedict Anderson, milliyetçilik ideolojisini anlayabilmek için liberalizm ve faşizm gibi ideolojilerle birlikte düşünmekten çok, akrabalık ve din gibi olgularla düşünmeye çağrıda bulunmaktadır. Anderson için antropolojik temelden hareketle milleti kavramak, mümkün ve doğru olanıdır. İfade ettiği üzere egemenlik ve sınırlıklar barındırarak ulus, hayal edilmiş olan siyasal topluluklardır (Anderson,

2017: 20). Anderson'ın hayali cemaat kuramı, birbirini hiç tanımayan üyeler arasında tarihsel, siyasal, ekonomik ve nice eşlik-aynılık durumundan hareketle, kapsamında bulunan kimselerin sınırlıkları içerisinde egemenlik kurmaktadır.

Eric J. Hobsbawm, nesnel yahut öznel değerlendirmelerin yeterli olmayacağı iddiasında bulunarak milliyeti politik, kültürel yahut başka bir boyuta indirgemenin mümkün olmadığını söylemektedir. Hobsbawm'ın iddiasında bir istisna olarak devletin milleti nasıl tanımladığı yer almakta ancak yine de bir araya gelen üyelerin oluşturduğu toplumun tanımlanmasının mümkün olmadığını, bunun bir *bilinemez* olduğu vurgulanmaktadır (Hobsbawm, 2017: 23).

“Marksizm ve Ulusal Sorun” isimli makalesiyle ulus olmanın kriterlerini tartışarak bir tanıma ulaşan J.V. Stalin, yegâne unsurun ulus olmak için yeterli olmadığını, ulusların birbirinden farklı unsurları öne çıkararak ulus olarak tanımlanabileceğini ifade etmektedir. Stalin, modern toplumların birden çok ırk ve aşiretten oluşmasından hareketle ulusun ırksal kökenden değil, üyelerin tarihsel birlikteliklerinden oluşmuş topluluklar oldukları iddiasındadır. Bahsi edilen tarihsel birliktelik, mitsel olmaktan uzak, toplumsal koşulların ortaya çıkardığı, açık yaratımsal olmayan bir ulus tanımını ortaya koymaktadır. Ezcümle Stalin için ulus tanımı, belirli unsurların bir arada bulunduğu insan topluluklarını işaret eder: “Ulus; tarihsel olarak oluşmuş, ortak bir dil, toprak, ekonomik hayat ve kendini ortak bir kültürde bütünleyen ruhsal biçimleniş temelinde oluşan, istikrarlı bir insan topluluğudur.” (Lenin ve Stalin, 2013: 14-16).

İnci Özkan Kerestecioğlu, son iki yüzyıllık siyasal süreçlerde milliyetçi ilkelerin belirleyici olduğunu söylemektedir. Kerestecioğlu, bir tanım arayışına girişmeden önce, “içi boş bir ideoloji” olarak milliyetçiliğin başka ideolojilere eklenmeye uygun olduğunu ifade etmekte ve özgül koşullar içerisinde değerlendirildiği takdirde birbirinden farklı milliyetçiliklerin genel bir anlam ve özelliğinin bulunduğu iddiasındadır (Kerestecioğlu, 2018: 309-310). Öte taraftan toplumlarda kendisini farklı şekillerde gösteren milliyetçilik için “*bukalemun*” benzetmesi yapılmakta ve biçimleri, nedenleri, gelişim süreçlerine ilişkin yegâne kuramsal açıklamanın mümkün olmayacağı üzerinde durulmaktadır (Özkırımlı, 2019: 72).

Milliyetçiliğin ortaya çıkışını kapitalist ekonomik sistem ve modern ulus-devletler ile temellendiren görüşler, milletten önce milliyetçiliğin var edildiği fikrini sahiplenmektedir. Milliyetçiliği sanayi toplumunun bir çıktısı olarak gören Ernest Gellner, milliyetçiliği “siyasal ve kültürel birimin çakışmasını öngören ilke” olarak tanımlarken aynı zamanda işlevsel rolüyle toplumsal düzen içerisinde bireyleri atomize, homojen hâle getiren bir kültürün yapısalcı unsuru olarak görmektedir. Milliyetçiliği ortaya çıktığı toplumun politik, teknik, idari ve ihtiyaçlarıyla değerlendirilmesi gerektiğini savunan Eric Hobsbawm ise söz konusu ideolojinin temellerini devlette, modern siyasal düzlemde aramaktadır (Kerestecioğlu, 2018: 313-314).

Benedict Anderson tarafından “hayal edilmiş siyasi topluluk” olarak ele alınan millet, bir cemaat hâlidir. Cemaat ise modernite öncesi zamanlara, herkesin birbirini tanıdığı toplumsal formasyona işaret etmektedir. Birbirini tanımayan ve haberdar olmayan millet paydaşlarının modern çağda cemaat olabilmesi için ise “ortak olan” unsurlara ihtiyaç vardır. Söz konusu toplumu cemaat yapan ise ortak tarih, dil, toprak, kültür ve toplum formasyonu içerisindeki her türlü karşılıktır. Aynı cemaate ortak olma duygusu modern çağın milletini oluşturmaktadır (Arslan, 2018: 397-398). Buradan hareketle söylenebilir ki millet, tarihin belirli bir zaman diliminde iktisadi, siyasal ve kültürel koşulların gerekliliğiyle toplumsal bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Bu çıkarım, ezelden beri var olduğu iddiasında olan millet olgusunu boşluğa düşürmektedir. Milliyetçilik, millet yaratımıyla mevcut siyasal erk ve ekonomik çıkar grupları adına yurttan menfaat ve refah sağlarken, dışarıda ise üstünlük iddiasından temellenen düşmanlıklar yaratmaktadır (Hobsbawm, 2017: 20). Ezcümle toplumsal formasyon olarak millet, gereklilikler ideolojisi olarak milliyetçilik yaratımıdır. Gellner’in kısa tanımlaması, milliyetçilikten hareketle yaratım olarak milleti açıklamaya yardımcı olmaktadır: “Milliyetçilik ulusların kendi öz-bilinçlerine uyanma süreci değildir; ulusların var olmadığı yerde onları icat eder.” (Anderson, 2017: 20).

Milliyetçiliğe ilişkin yürütülen tartışmalarda önce çıkan kuramsal temellerden biri olarak ilkçi yaklaşım, “milliyetçilikten evvel millet”in varlığını öngören bir savunuya sahiptir. Söz konusu yaklaşım uyarınca milletler, tarihsel birer gerçeklik olarak günümüze ulaşmış doğal yapılardır. İlkçi yaklaşımın İngilizce karşılığı olarak *primordialism* kullanılmıştır. Söz konusu karşılıkla “ilk olan, birincil

olan” anlamı yaratılmış ve yaklaşımın kaba olarak esasları ortaya çıkmıştır. Söz konusu yaklaşım, içerisinde birden çok ancak benzer ilkçi yaklaşımları nitelemek üzere kullanılmış genel bir anlama sahiptir. Etnik, doğalcı, biyolojik ve kültürel ilkçi yaklaşımlar, doğal bir yapı olarak milleti tanımlamakta ve buradan hareketle milleti etnisite ile eşleştirmektedir. Farklı etnisiteler, farklı milletler ve bunun doğal bir çıktısı olarak farklı milliyetçilikler vardır. Milletler tarihin başlangıcından beri var olduğuna göre her milletin “doğal sınırları” bulunmaktadır. Söz konusu doğal sınırlar, millete atfedilen karakteristik özelliklerle pekişmektedir. Bu durum, milletin milletlerarasındaki misyonunu ve kaderini belirlemektedir (Özkırımlı, 2019: 74-85).

Millet ve milliyetçiliği son birkaç yüzyılın çıktısı olarak gören modernist yaklaşım uyarınca milliyetçilik, milleti yaratandır. Feodalizmin çöküşüyle oluşan modern ulus-devletler, sanayileşme ve günümüz toplumu, sosyolojik bir gereklilik olarak milliyetçiliği doğurmuştur. Modernist yaklaşım, milletleri ise milliyetçilik çağının zorunlu yaratımı olarak görmektedir. Ancak modernist düşünürlerin bahsi edilen temel dışında uzlaşa sahibi oldukları yerler oldukça azdır. Özkırımlı söz konusu nedenden ötürü, modernistlerin öne çıkardıkları başlıklarla kuramı ele almanın faydalı olacağını söylemekte ve üç farklı kategori belirlemektedir: ekonomik dönüşüm odaklı; siyasi dönüşüm odaklı ve son olarak toplumsal-kültürel dönüşüm odaklı (Özkırımlı, 2019: 96-97). Bahsi edilen kategoriler isimlerinden de anlaşılacağı üzere milliyetçiliğin ortaya çıkışında öne çıkan unsurların farklılıklarına ve gücüne vurgu yapmaktadır.

Türk milliyetçiliğine ilişkin olarak yürütülecek tartışmada, özne olarak temele oturtulması mümkün olan Türklüğün ne olduğu, hangi anlamlar taşıdığına anlaşılması önem teşkil etmektedir. Bu noktadan hareketle *Orkun* dergisindeki Türk tanım ve kavramsallaştırmasının ortaya konması, çalışmanın daha sağlıklı şekilde yürütülmesine yardımcı olacaktır.

Dergide yer alan Türk milliyetçilerinin Türklük tanımlamaları, siyasal olarak konumlanmalarına uygun düşecek şekilde farklılık göstermektedir. Dergide söz konusu farklılıkların hangi nedenlerden kaynaklandığına ilişkin olarak fikir sahibi olmaya yetecek değerlendirilmelerde bulunulmamaktadır. Ancak yazarlardan Lütfü Önsoy, “Birliğe Davet” isimli yazısında milliyetçi kesimlere bir çağrıda bulunmaktadır. Önsoy, Türklük tanımlamasında yaşanan farklılıkların birer zenginlik olduğunu ifade etmekte, “İrkçılarca, kanı Türk olana; kültürel Türkçülerce, duygusu ve düşüncesi Türk olana Türk denir. Bunun her ikisi de aynı kapıya çıkar. Zira; zaten kanı Türk olmayan, kafası içerisindeki Türk beyni taşımayan Türklük duygusu taşıyamaz.” demektedir. Yazıda, “Türklük düşmanlarının” mevcut tartışmayla güç kazandığı iddia edilerek, uzlaşıyla bunun engellenmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır.⁴

Nüfus cüzdanı sahipliğinin Türk olmaya yetmediğini söyleyen Nejdet Sançar, dergi çizgisindeki ırkçı hareketin Türklük anlayışına ilişkin olarak manifesto

---

⁴ Lütfü Önsoy, “Birliğe Davet”, *Orkun*, 16 Mart 1951, s. 6-7.

niteliğinde bir yazıyla tanımda bulunmaktadır. Yazıda, “Türkiye’de yaşayan ancak Türk olmayan” olarak tarif edilen vatandaşların, “Türküm” demesinin yeterli olmayacağı vurgulanmakta ve ırksal niteliğiyle Türklük tanımlanmaktadır: “Türk olmanın tek şartı, bir Türk kadar Türk olmaktır.”⁵

Türklüğün anayasal neliği, tanımlama ve kimin Türk olduğuna ilişkin olarak yürütülen tartışmalarda hayli önem sahibidir. CHP ilkelerinin yasal zeminde karşılık bulduğu 1924 Anayasasının 88’inci maddesinde Türklük, “Türk ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibarıyla (Türk) ıtlak olunur.” ifadeleriyle tanımlanmıştır. Ancak Türk milliyetçileri, vatandaşlıkla temellenen Türklüğe karşı itiraz sahibidir. Söz konusu itirazı dillendiren İsmail Hâmi Danişmend, ırksal nitelikten yoksun tanımın Türk olmayı salt Türkiye sınırlarına hapsettiğini iddia etmektedir: “Anayasanın bu resmi tarifine göre, Türkçe bilmeyen ve Türk ırkından olmayan bir gayri Türk, sırf Türkiye tâbiyetinde bulunduğu için Türk olduğu hâlde, Türkçe konuşan ve Türk ırkından olan Rodoslu veya Kerküklü bir Türk sırf ecnebi tâbiyetinde bulunduğu için Türk değildir.”⁶

Söz konusu tanımın ifade edilen yanlış ve eksiklikleriyle birlikte milliyetçiler arasındaki Türklüğe ilişkin tartışmalar, Sofuoğlu M. Zeki tarafından kaleme alınan “Lüzumsuz Münakaşayı Bırakalım” başlıklı yazının konularından biri

---

⁵ Nejdet Sançar, “Türkiye’de Azınlık İrkçılığı”, *Orkun*, 12 Ocak 1951, s. 5.

⁶ İsmail Hâmi Danişmend, “Milliyetin Tarifinde İhtilaflar ve Türk Milletinin Tarifi”, *Orkun*, 5 Ekim 1951, s.3.

olmuştur. Sofuoğlu, milliyetçi davanın esas mesele olduğunu ifade ederek, milliyetçiler arasında Türklük tanımıyla düşülen ihtilaflardan kurtulmak gerektiğini vurgulamıştır. Sofuoğlu'na göre esas olan Türklük ve kimin Türk olduğu değil, Türk milliyetçiliğidir.⁷

Nejdet Sançar, Türklüğün gereklilikler üzerine kurulu olduğunu iddia ettiği “Maalesef Türkler!” başlıklı yazısında, ideal Türk ve onun karşısında yer alan “yarım Türkleri” tariflemektedir. Sançar'ın yazısında Türklük, tarihsel kökeniyle ilişkisini koruyan ve bununla kendisini tanımlayan bir tanımı ortaya çıkarmaktadır:

İki tip Türk vardır: Birinci tip, milli şuuru olan Türktür. Bu tip, bu soydan gelmeyi övünülecek bir talih eseri sayar. Büyük bir milletin çocuğu olduğunu, muhteşem bir tarihi bulunduğunu kavramıştır. Soyunun vasıflarını taşır, geleneklerine bağlıdır. Kozmopolitlikten öğrenir, züppeliği sevmez, Türklüğü küçümseyenleri hor görür. Milli ruhun halesiyle nurlanmış olan bu Türk, asıl Türktür.

İkinci tip, milli şuuru olmayan Türktür. Bu tip Türk, bu soydan gelmenin bir övünç olduğunun farkında değildir. Büyük bir milletin ve muhteşem bir tarihin çocuğu olarak yaşadığından habersizdir. Soyunun vasıflarını kaybetmiştir, geleneklerini unutmuştur. Gönlünün kapıları kozmopolitliğe açıktır. Züppelikle başı hoştur. Türklüğü küçümseyenler bile onun için kötü kişiler değildirler. Milli ruhun ışıklarından mahrum kalmış olan bu Türk, yarım Türktür.⁸

---

⁷ Sofuoğlu M. Zeki, “Lüzumsuz Münakaşayı Bırakalım”, *Orkun*, 12 Ocak 1951, s. 7.

⁸ Nejdet Sançar, “Maalesef Türkler!”, *Orkun*, 3 Kasım 1950, s. 10.

Cumhuriyet'in ulus-devlet paradigması uyarınca tanımlanan Türklük, etnik nitelikten uzak, kültürel ve bir üst kimlik olarak tanımlanmaktadır. İfade edildiği üzere anayasal bir tanım olarak Türklük, din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlıkla çerçevesi oluşturulmuştur. Sançar ise ırksal bir kimlik niteliğini ortaya koyarak, "Türklüğün yaratılıştan itibaren Türk olanlara ait olduğunu" söylemektedir.⁹ Anlaşılacağı üzere resmî ideolojinin vatandaşlıkla tanımladığı Türklük, ırkçı milliyetçilerin tanımlamalarıyla bir çatışma içerisindedir. Buradan hareketle söylenebilir ki, söz konusu tanımdaki uyumsuzluk, Türk milleti ve Türk vatanı tartışmalarını da beraberinde getirmektedir. Sançar, bir başka yazısında bu tartışmalara Ömer Seyfettin'in Türklük anlayışından yola çıkarak cevap vermektedir: "Türk; Türk soyundan olan, Türkçe konuşan, mefkûreleri, tarihleri, ananeleri, dinleri, harsları bir insanların topluluğudur. Yani milliyette üzerinde yaşanan toprağın veya devlet tabiiyetinin bir rolü yoktur!"¹⁰

Nihal Atsız, resmî ideoloji çıktısı olarak kabul edilebilecek olan Türk Tarih Tezi'ne karşı alternatif olarak Türkçülüğün tarih tezini ortaya koyarak, Türk toprağında yaşayan herkesi Türk kabul etmeyi "komedi" olarak tanımlamaktadır. Atsız, "ilim çerçevesi içerisinde milli bir görüş olarak Türkçülüğün" Türklük tanımlamasını ırkla temellendirmektedir.¹¹ Bir çıkarım olarak Türklük, antropoloji tartışmalarına kapı aralayan bir noktadan hareketle tanımlanmaktadır.

---

⁹ Çiftçioğlu Nejdet Sançar, "Türk Âleminde Türkçülük Şuuru", *Orkun*, 15 Haziran 1951, s. 3.

¹⁰ Çiftçioğlu Nejdet Sançar, "Ömer Seyfettin'e Göre Türk", *Orkun*, 22 Haziran 1951, s. 5.

¹¹ Atsız, "Veda", *Orkun*, 18 Ocak 1952, s. 5.

Türk milliyetçiliğine ilişkin olarak yürütülen tartışma, Türk'ün kendisini var ettiği topluma ilişkin teşhiste bulunmayı zorunlu kılmaktadır. Söz konusu teşhis, *Orkun*'da millet ve milliyet olarak birbirinin yerine kullanılan ve eğer varsa farklılıkları belirlenemeyen kavramlara ilişkindir. Dergide bilinçli bir tercih olduğunu düşünmeye yol açacak şekilde “ulus” kavramına yer verilmemiş, Türk milleti-milliyeti kavramları kullanılmıştır. Dergi yazarlarından Hocaoğlu S. Ertürk, söz konusu kavramın önemini şu sözlerle açıklamıştır: “Milliyetçilik, milleti her bakımdan korumak, kuvvetlendirmek ve yükseltmek gayretidir. Millet yerine tarifi konulacak olursa milliyetçilik daha sarih olarak anlaşılacaktır.”¹²

İlkçi yaklaşımın milletin karakteristik niteliğine ilişkin olarak söyledikleri, Türklük özelinde Kaşgarlı Mahmud'un izahatlarıyla daha iyi anlaşılabilir:

Yüce Tanrı, “Benim bir ordum vardır, ona Türk adı verdim, onları doğuda yerleştirdim. Bir millete kızarsam Türkleri o millet üzerine musallat kılarım” diyor. İşte bu, Türkler için bütün insanlara karşı bir üstünlüktür. Çünkü, Tanrı onlara en yüksek yerinde, havası en temiz ülkelerinde yerleştirmiş ve onlara ‘kendi ordum’ demiştir.¹³

---

¹² Hocaoğlu S. Ertürk, “Millet ve Milliyetçilik”, *Orkun*, 10 Kasım 1950, s. 15.

¹³ İ. Behçet Akın, “Müslüman-Türk Hareketlerinin Müjdecisi: Kaşgarlı Mahmud”, *Orkun*, 19 Ekim 1951, s. 7.

Görüldüğü üzere Türk milleti yaratımdan bu yana ilahi görevlendirmesiyle dünyada bulunmaktadır. *Orkun* dergisi yazarları için bir rehber kimliğinde olan Kaşgarlı Mahmud'un Türklük izahatı, Türkçüler için söz konusu meseleyi belirli bir çerçeveye oturtmaya yardımcı olmaktadır. Türk milliyetçiliği, üstün olan milletin yapısal niteliklerini korumak ve verilen görevi yerine getirme fikriyle şekillenmektedir.

Orkun dergisi yazarlarından Sofuoğlu M. Zeki, "Milliyetçiliğin Altı Temeli" başlıklı yazısında milliyeti temel unsurlardan biri olarak ele almaktadır. Milletin özünde olan kültür, hars, vatan, bayrak gibi unsurlar, bağımsız ve enternasyonalizmden uzak devletin temelini oluşturmaktadır.¹⁴ Sofuoğlu'nun temel olarak önem atfettiği milliyet, ırkçuların konu hakkındaki hassasiyetlerini de ortaya koymaktadır. Ancak millete ilişkin olarak ortak bir kabul üzerinden tanımlamada bulunulduğunu söylemek mümkün değildir.

Türk milletini tanımlama arayışı, derginin farklı sayılarında farklı isimler tarafından sürdürülmüştür. İsmail Hâmi Danişmend, "Türk Milletinin Tarifi" başlıklı yazı serisinde temel millet tanımlamasına ulaşmak adına çeşitli tartışmalarda bulunmuştur. Prensipleriyle birlikte ortak bir millet tanımının bulunmadığını söyleyen Danişmend, millet olabilmek için söz konusu millet prensiplerinin değişiklik

---

¹⁴ Sofuoğlu M. Zeki, "Milliyetçiliğin Altı Temeli", *Orkun*, 13 Nisan 1951, s. 6.

gösterdiğini ifade etmiştir. “Fransızlar için kültür, Almanlar için ise ırkla”¹⁵ tariflenen millet için bilim çevrelerinden yararlanılmış, “en son ve en objektif” tarife ulaşılmıştır: “Millet demek, herhangi bir esas etrafında toplanmış, mütesanit bir insan kütlesi demektir.” Danişmend, “etrafından toplanılan esasların” neler olduğunu sorarak, Türk milletinin tarifine ulaşmayı amaçlamaktadır. Türk milleti, “tabiiyet, dil, kültür, ideal, ırk, vatan, tarih birliği, Turancılık ve Anadoluçuluk” prensipleriyle bir arada bulunan bir insan külesidir. Danişmend, söz konusu ırk, dil, kültür ve din birliği ile Türkiye Türklüğünün suni olarak oluşturulmuş bir millet değil, doğal bir kavmiyet, ezcümle milliyet olduğunu vurgulamaktadır.¹⁶

Orkun dergisi özelinde Türk ırkçılarının millet tartışması, belirli bir uzlaşma sahibi olunamayan ancak belirli çerçevelerin olduğu bir alan olarak tanımlanabilir. Salt ırksal temeliyle milleti tanımlamanın mümkün olmadığını söyleyen Tahsin Ünal, kan ve soyu millet yapanın “âdet, anane, sanat, din, kıyafet, müşterek kültür, hars ve ruh” olduğunu iddia etmektedir. Ünal’a göre söz konusu unsurlar, millete vücut vererek onu bir iskelet olmaktan kurtarmaktadır.¹⁷ Anlaşılacağı üzere millet olmak, salt ırk niteliğinin sağlanmasıyla mümkün görünmemektedir. Millet, toplumsal bir bütünlüğün çıktısı olarak kan ve soyla birlikte var olan kültürel bir unsurdur.

---

¹⁵ İsmail Hâmi Danişmend, “Milliyetin Tarifinde İhtilaflar ve Türk Milletinin Tarifi”, *Orkun*, 5 Ekim 1951, s. 2.

¹⁶ İsmail Hâmi Danişmend, “Türk Milletinin Tarifi”, *Orkun*, 12 Ekim 1951, s. 3-4.

¹⁷ Tahsin Ünal, “Harsımızı Koruyalım”, *Orkun*, 23 Kasım 1951, s. 2.

Türk ırkçılığının önemli isimlerinden biri olarak adı geçen Dr. Rıza Nur, öncül ve ikincil unsurlarını ortaya koyarak açık bir ifadeyle milletin ırk ve kan meselesi olduğunu ifade etmiştir. Rıza Nur'un *Tanrıdağ* dergisinde “Türk Nasyonalizmi” isimli yazısı, ölüm yıl dönümü nedeniyle kendisine ithafla çıkan *Orkun* dergisinin 49’uncu sayısında yayımlanmış ve millete ilişkin olarak Türk ırkçı hareketinin nasıl bir perspektife sahip olması gerektiğini de işaret etmiştir:

Milliyet asla kültür meselesi değildir. Milliyet ırk, kan meselesidir. Dil, zihniyet, edebiyat ve emsali gibi kültür unsurları milliyet binasının ikinci derece malzemelerindedir. Milliyetin bünye ve yapısı böyledir. Onun fizyolojik ve biyolojik selâmet unsurlarının sosyal ifadesi ise ahlâk ve fazilettir.¹⁸

Türk ırkçıları için millet, nihai bir değerlendirmeye çerçevesi kan ve soy bağıyla belirlenen bir tanıma sahiptir. Buradan hareketle söylenebilir ki dil, tarih ve kültür ise ikincil bir unsur silsilesi olarak millet kavramsallaştırmasını zenginleştiren niteliğe sahiptir. Türk milleti, diğer tüm unsurları bir kenara konarak ırksal niteliğiyle vardır. Millet, ırksal özdeşliğiyle tanımlanmaktadır.

Çalışmada Türklük ve millet tartışmaları, milliyetçiliğin neliğine ilişkin olarak alan açmayı hedeflemiş ancak söz konusu ideolojiye yöneltilen kimi temel

---

¹⁸ Rıza Nur, “Türk Nasyonalizmi”, *Orkun*, 7 Eylül 1951, s. 9.

sorulara cevap vermekten uzak şekilde yürütülmüştür. Söz konusu temel sorular ise milliyetçiliğin -milletin yarattığı ya da milleti yaratan- ne olduğu, devlet, toplum ve kültür olgularıyla nasıl bir ilişki içerisinde olduğuna ilişkindir.

Cumhuriyet'in ardından resmî ideoloji eksenli gelişen Türk milliyetçiliğinin vatandaşlık ve toplumu kapsama iddiasından hareketle modernist bir yapıya sahip olduğu çıkarımında bulunmak mümkündür. Ancak isimlendirilmesinde coğrafi ve siyasal bir tanımdan hareketle Türkiye yerine ırksal bir nitelik olarak Türk ifadesinin kullanılması, yukarıda bahsi edilen çıkarıma ilişkin çelişki içerisinde olduğu fikrini akıllara getirmektedir.

Cumhuriyet'le birlikte modern bir yapı olarak Türk milleti, 20'nci yüzyılın ulus-devletler çağına uygun şekilde yaratılmış, ancak "biyolojik ırkçılık" esaslı temel alınmıştır. Milli bir kimliğin oluşması için ortak zemin olarak görülen Türk milliyetçiliği, içeride bütünlük, dışarıda ise üstünlük sağlayacak olan Türk yaratmaktadır. Nazan Maksudyan, Türk milletinin tamamlayıcı bir unsuru olarak ırksal vurguların Türk milliyetçiliği içerisinde bilinçli şekilde bastırılarak hasıraltı edilmesinden söz etmektedir (Maksudyan, 2016: 11). Söz konusu durum, Türk milliyetçiliğinin ırkçı niteliğine ilişkin yapılan tartışmaları kapsamakta ve biyolojik ırkçılıktan bağımsız bir milliyetçilik tahayyülü ortaya çıkmaktadır. Tarihsel anlatı içerisinde gelişen biyolojik ırkçı Türk milliyetçiliği, ulus-devlet gereği ve modern bir yapı olarak kendisini sunarken aslında ilkçi milliyetçilik yaklaşımının bir tezahürü olarak değerlendirilmesi mümkün olmaktadır. Bu noktada Etienne Balibar'ın

milliyetçilikten hareketle ulus ve ırkçılık ilişkisine dair söyledikleri açıklayıcı nitelik taşımaktadır:

İrkçı örgütler milliyetçiliği sahiplenerek ve iki kavramın (ırkçılığın ve milliyetçiliğin) birbirine indirgenemeyeceğini ilan ederek en çok da ırkçı olarak nitelenmeyi reddederler. Bu bir gizleme taktiği midir, yoksa ırkçı tutumun doğasında bulunan bir kelimelerden korkma semptomu mudur? Aslında, ırk ve ulus söylemleri bir inkâr biçimi altında da olsa hiçbir zaman birbirinden çok uzak olmamıştır (Balibar ve Wallerstein, 2017: 51).

Türk milliyetçiliğinin tarihsel gelişimi üzerine eğilen isimlerden Erdoğan Aydın, Türk Tarih Tezi, Güneş Dil Teorisi ve “bir Türkün dünyaya bedel olduğu” argümanlarıyla Orta Asya’dan Anadolu Türklüğüne kadar uzanan bir zaman diliminde yapılmaya çalışılan “dil, tarih ve medeniyet köprüsü” yaratma olduğu fikrindedir. Anlaşılacağı üzere, Türkün üstünlüğü ve ırksal niteliklerinin yüksek oluşu itibariyle ırkçı niteliğe sahip bir milliyetçi anlayış, resmî ideolojinin bir parçası olarak karşımızda durmaktadır. Ancak söz konusu milliyetçi yaklaşım, Turan fikrine uzak kalan, yalnızca Türkiye sınırları dahilindeki Türkleri sahiplenen bir politikaya sahiptir (Aydın, 2014: 67-68).

Orkun dergisi, resmî ideolojinin Türk milliyetçiliği kavrayışını ırka dayalı olmaması nedeniyle eleştirmekte, eksik ve yetersiz bulmaktadır. Derginin farklı yazarları tarafından ifade edildiği üzere; Türk milliyetçiliği ancak Türkçülükle

tanımlanabilir. Basit bir tanımlama üzerinden gidilecek olursa Türkçülük, Türk milliyetçiliğinin adıdır. Hamdioğlu Fethi Gözler'e göre Türk milliyetçiliği, Osmanlı'nın son dönemlerinde "kendi milliyetlerine dönme" gayreti içerisinde giren milletlere karşı ortaya çıkmış ve bir aksiyon olarak Türkçülük adını almıştır.¹⁹

Nihal Atsız, manifesto niteliğindeki "Türkçülük" başlıklı yazı serisinde aksiyon olarak adlandırılan milliyetçiliğe ilişkin olarak tanımlayıcı açıklamalarda bulunarak çerçeve çizmiştir. Atsız, dört madde ile Türkçülüğün temellerini oluşturan unsurları sıralamaktadır:

- Türk uyuğunun şuuraltında yüzyıllardan beri yaşayan milliyetçilik;
- Tanzimat sonrası Avrupa'dakilere benzer bir halkçı hareket olarak milliyetçilerin hareketi;
- Yabancı unsurların ihaneti dolayısıyla doğan tepki;
- Türklerin 200 yıldır yaşadığı büyük sıkıntı ve geçirdikleri felaketlerin verdiği uyanıklık.²⁰

Atsız, söz konusu kaynaklarla beraber Türkçülüğü, "büyük Türk ilinde Türk uruğunun kayıtsız şartsız hâkimiyeti ve istiklâli ile Türklüğün her yönden bütün milletlerden ileri ve üstün olması ülküsü" olarak tanımlamıştır.²¹ Bir başka yazısında

---

¹⁹ Hamdioğlu Fethi Gözler, "Yurtta Türk Milliyetçi Dernekler Kurulurken", *Orkun*, 24 Ağustos 1951, s. 13.

²⁰ Nihal Atsız, "Türkçülük", *Orkun*, 6 Ekim 1950, s. 3.

²¹ a.g.m., s. 3.

ise Türkçülüğü bir gereklilik olarak gören Atsız, insan hakları beyannamesine atıfta bulunarak Türkiye dışında yaşayan ırkdaşların haklarını gözetecek bir ülkünün mükellefi olduklarını ifade etmektedir.²² Anlaşılacağı üzere ırksal niteliği vurgulanan Türkçülük, Türkiye sınırlarını aşan bir ülkü olarak belirmektedir. Tüm bu tartışmalarla birlikte Atsız, ilkçi milliyetçilik kuramının kan, soy ve tarihsel olana yaptığı atfı aşacak şekilde Türk milliyetçiliğini aktüel siyasal gelişmelerle temellendirmektedir.

Türkçülüğün başat isimlerinden biri olarak tanımlanması mümkün olan Dr. Rıza Nur'un görüşleri, Atsız'ın Türkçülüğe ilişkin yaklaşımını belirler niteliktedir. Rıza Nur, "Türk Nasyonalizmi" isimli yazısında 1908'deki İkinci Meşrutiyet ve yabancı unsurların haince olarak tanımlanan hareketleriyle uyuyan Türk milliyetçiliğinin uyanmaya başladığını söylemektedir. Türkçülük, milletin özünde bulunan milliyetçilikle yeniden doğmaktadır.²³

Türkçülük tanımlamaları, Türkçülerin ne istediklerine ilişkin olarak cevap niteliğindedir: "Türkçülük, bütün Türklerin tek devlet hâlinde birleşerek her bakımdan bütün milletlerden ileri olması ülküsüdür."²⁴ Sofuoğlu M. Zeki, bağlamı genişleterek milliyetçiliği komünizme karşı set çekmek için gerekli olan altı temelle

---

²² Nihal Atsız, "Dışarıdan Gelmemiş olan Tek Düşünce", *Orkun*, 13 Ekim 1950, s. 3.

²³ Rıza Nur, "Türk Nasyonalizmi", *Orkun*, 7 Eylül 1951, s. 10.

²⁴ Nihal Atsız, "Veda", *Orkun*, 18 Ocak 1952, s. 2.

açıklamaktadır. Türkçülük, komünizmin tahribatına karşı cemiyeti ve milli olanı ayakta tutacak olan “milliyet, hürriyet, hukuki ve içtimai adalet, mülkiyet, aile ve din” temellerinden oluşmaktadır. Sofuoğlu, milliyetçiliğin altı temeliyle birlikte bilimsel, demokratik ve insani olan ideoloji olduğu savunusundadır.²⁵

Lütfü Önsoy, Türk milliyetçilerinin coğrafi ve fikri düşüncü ayrılıkları nedeniyle “Turancılar, Anadoluocular, biyolojik Türkçüler (ırkçılar) ve kültürel Türkçüler” olarak dört farklı gruba ayrıldığını belirtmektedir. Söz konusu gruplar, farklı düşünce temellerine sahip olmalarına rağmen ırksal ve kültürel Türklüğü güçlendirmeleri nedeniyle önem sahibidir. Ancak Önsoy, genel bir değerlendirmeyle söz konusu grupların birleşerek iki grup hâlinde olduklarından söz etmektedir: Irkçı-Turancılar ve Kültürel Türkçü-Anadolucu.²⁶ Bu noktada Atsız’ın gruplar arasındaki farklılıkları bir kenara koyarak, ırkçılık ve Turancılık uzlaşısıyla Türkçülüğü siyaset üstü olarak tanımlaması, milliyetçilik esaslarını kavramaya yardımcı olmaktadır. Ezcümle, ırkçılık ve Turancılık, Türkçülüğün değişmez iki unsurudur.²⁷

Sofuoğlu, Türkçülüğü salt ırkçılık ve Turancılık ilkeleriyle açıklanabilir görmemektedir. Türkçülük, toplumsal meselelere ilişkin yürüttüğü programlarla vardır. Sınıfsal farklılıkları kabul edilerek her tabakadan halkın belli başlı yükselme

---

²⁵ Sofuoğlu M. Zeki, “Milliyetçiliğin Altı Temeli”, *Orkun*, 13 Nisan 1951, s. 6-7.

²⁶ Lütfü Önsoy, “Birliğe Davet”, *Orkun*, 16 Mart 1951, s. 6.

²⁷ Nihal Atsız, “Veda”, *Orkun*, 18 Ocak 1952, s. 2.

ve refaha ulaşma ümidi olarak Türkçülük, içtimai adalet, asgari refah seviyesi, iktisadi istismarın önlenmesi ve sefaletle karşı çözümde bulunma gayesindedir.²⁸ Anlaşılacağı üzere ekonomik-toplumsal bozukluğa ilişkin mücadele iddiasındaki Türkçülük, Sofuoğlu'nun istismar olarak tanımladığı komünist propagandaya karşı bir siyaset üretmektedir. Siyaset üstü olma iddiasındaki Türkçülük, temel prensipleri olarak ırkçılık ve Turancılıkla birlikte, komünizmin özelinde iktisadi alana ilişkin söylediklerinin karşısındaki bir ideoloji olarak belirlemektedir.

Türk milliyetçiliği, ırkçılık ve Turancılık temellerini esas aldığı Türkçülükle varlık bulmaktadır. Milliyetçi ideolojinin yurtiçindeki pozisyonunu belirleyen ırkçılık iken, yurtdışında belirleyici olan ise Turancılıktır. Devlet ve toplum meselelerine ilişkin olarak siyaset üstü olduğu iddiasıyla pozisyon geliştiren Türkçülük, tarihsel nitelikleriyle milleti önceleyen ırkçı ideoloji olarak tanımlanabilir.

Orkun dergi çevresince Türkçülük olarak tanımlanan Türk milliyetçiliği, yeni devletin resmî ideoloji karşısında konumlanarak uluslaşma sürecini ırk ve soy bağına indirgeyen bir perspektife sahiptir. Söylemsel ve anayasal bir düzlemde vatandaşlık üzerinden kurulan milliyetçiliğe karşı ırksal olanın öncelendiği Türkçülük, devletin resmî ideolojisi karşısında bir alternatif olarak tanımlanabilir.

---

²⁸ Sofuoğlu M. Zeki, "Türkçülük ve İçtimai Adalet", *Orkun*, 22 Aralık 1950, s. 5.

Ancak her milliyetçilik böylesine bir sürecin ardından ortaya çıkmamakta, varlıkları farklı nedenlere dayanabilmektedir.

2. – Faşizm ve İdeolojik Dayanağı Olarak Milliyetçilik

Avrupa, genel bir kabulle milliyetçiliğin ortaya çıktığı yer olarak gösterilmektedir. Benedict Anderson haricinde diğer milliyetçilik araştırmacılarının birçoğu İngiltere, Fransa yahut Almanya'nın söz konusu ideolojinin anavatanı olduğu fikrindedir. Anderson ise Amerika'daki sömürge topraklarında milliyetçiliğin ortaya çıktığını iddia etmektedir (Özkırmılı, 2019: 176). Anlaşılacağı üzere milliyetçilik, belirli bir coğrafyaya özgü olmaktan uzak bir yapıya sahiptir. Bununla birlikte milliyetçilik, durağan ve baştan sona diğer milliyetçiliklere benzer şekilde ilerleyen bir yapı olmaktan çok, aktif siyasetle birlikte harekete endeksli bir ideolojidir.

Almanya ve İtalya örneklerinde milliyetçilik, 20'nci yüzyılın aktüel gelişmelerine cevap vererek Faşizm ve Nazizm'i yaratmıştır. Almanya ve İtalya örneklerini kapsayacak şekilde faşizmin milliyetçilik kavrayışı ancak söz konusu ülkelerin iktisadi pozisyonlarının tahliliyle mümkündür. Kuzey-güney olarak ikiye bölünmüş ve birleşmesi yıllar almış olan İtalya ile özellikle Dünya Savaşı ardından İngiltere gibi Avrupa ülkelerine kıyasla prekapitalist bir pozisyona gerileyen Almanya'nın milliyetçilik paradigmasını iktisadi temeller oluşturmuştur.

Faşist Alman milliyetçiliğinin oluşum sürecinde Avusturya'da yaşayan nüfusun rolüne dikkat çeken Arthur Rosenberg, başta Alman aydınları olmak üzere gençlik, küçük burjuva ve işçi sınıfının kendilerini toplum dışına itilmiş gördüklerinden bahsetmektedir. Rosenberg'e göre Avusturya hükümetinin Slavları Almanlara tercih etmesi ve bununla birlikte Hristiyan entelektüellerin ise Yahudiler karşısında kendilerini tehdit altında hissetmeleri gibi olaylar, Almanları milliyetçiliğe yöneltmiştir (Rosenberg, 2019: 65). Söz konusu gelişmeler, 20'nci yüzyılın başında "Alman olmayan her şeye düşman olan Almanlar" yaratmış, milliyetçi fikirler toplumun farklı kesimleri tarafından destek bulmuştur. Kendisinin üstünlüğüne inanan ve hakkı olanı alma iddiasındaki milliyetçi Alman kitlesi için Hitler ise faşist ideolojinin lideri rolünü oynamıştır.

"Her milliyetçilik faşizm değildir, ancak her faşizm mutlaka milliyetçidir. Faşizm, milliyetçiliği temel alan, şiddetin ve gücün yüceltiildiği bir siyasi ideolojidir." (Arslan, 2018: 406). Faşizmin milliyetçi paradigmasını açıklama çabası, salt ideoloji bağlamıyla sınırlı kalmayarak harekete endekli toplum kitlelerini açıklamakla mümkündür. Aydınlanmacı düşüncenin karşısında kendisini konumlandıran faşizm, bireysel ve toplumsal dönüşümün temelini düşüncede değil harekette-eylemde görmektedir. Toplumu sınıfsız bir bütün olarak gören faşizm, ulusun iç çelişkilerinden uzak biçimiyle ondan yani toplumdan aldığı maddi güçle başka uluslarla savaşını öncelemektedir.

Faşist hareket, orta sınıf ve küçük burjuvanın kayıp ve korkularından hareketle alan bulmaktadır. Konumlarını sosyalizme ve burjuva demokrasisine karşı çıkararak sağlamlaştırmak isteyen kitle sistematik ve düzenli olmayan bir ideoloji olarak faşizme yönelir. Güvensizlik ve sosyoekonomik pozisyon kaybı endişesi aynı zamanda burjuva demokrasisi ve onun partilerine duyulan krizleri de ortaya çıkarır (Okyayuz, 2018: 413).

İtalya'da 1918'de yapılan reform ile toprak sahiplerinin varlıklarından kopması, milliyetçi paramiliter güçlere yeni bir görev yüklemiştir. Eski düzenin tanzimini sağlayarak toprakları eski sahiplerine veren faşist güçler, şehirlerde "kıızıl yöneticilere" karşı işlevsel bir değer olarak görülecektir. Almanya ve İtalya'da başarısız olan devrimci hareketlerin ardından işçi sınıfı ve küçük burjuvanın milliyetçi hareketlere destek vermesi, sanayi ve büyük toprak sahiplerinin kazanımlarının yanı sıra faşist hareketlerin ise galip çıkması anlamı taşımaktadır. İktisadi çekişmelerin politik bir güç yarattığı İtalya'da Mussolini, İtalyan toplumunu büsbütün proleter olarak görerek burjuvazi sahibi uluslarla savaşa yönelmiştir (Bauer, 2019: 83).

Devleti en yüksek erek olarak gören İtalyan faşizmi için ulus, politik ve kültürel bir sürecin ardından ortaya çıkmış olan olarak tanımlanarak, sınıfsal farklılıkların yanı sıra etnisite endeksli kimlikleri de dışlayan bir kapsayıcılık iddiasındadır. Öte taraftan bu yaklaşımın, ulusu modernite çıktısı kabul eden bir anlayışın kabulü olarak görmek mümkündür. Bunlarla birlikte toplumun politik, iktisadi ve sosyal sorunlarını rafa kaldıran faşizm, bunların yerine ise doğa, savaş ve

ulusu koymaktadır. Bu bağlam içerisinde İtalyan faşizmi, antikomünist ve milliyetçi reflekslere dayanarak kitlesel olan, gerici politik hedefleri sahiplenerek proletarya devrimi potansiyeline ise karşı-devrimci olandır (Neocleous, 2017: 12).

İtalyan milliyetçiliğinin nihai hedefi, İtalyan ulusunun kolektif çıkarına odaklı “romanita” adı verilen ülküyü hayata geçirmektir. Yeni bir insan yaratma ideali olarak faşizm, yasa, düzen, adalet ve yiğitlikle birlikte İtalyan yeni insanını yaratma hedefindedir. Yeni insan, toplumsal çelişkileri kenara koymuş, “ulusal tin” ile politik alana katılım sağlayan İtalyan vatandaşıdır. Yeni insan ifadesine rağmen romanita, ulusun köklerine göndermede bulunacak şekilde eski Roma İmparatorluğu insanının tarihsel nitelikleri olarak belirlemektedir (Neocleous, 2017: 111).

Almanya’da Weimar Cumhuriyeti dönemi boyunca yaşanan başta ekonomik olmak üzere çeşitli krizler, bir devrimle siyasal güç elde etme ihtimali olan proletaryaya karşı toplumsal güç odağı olarak küçük burjuvazi, orta sınıf ve köylü desteği olan Alman faşist hareketinin siyasal görünürlük ve etkinlik alanını artırmıştır. Faşist hareket, proletarya devrimi karşısında görünürde siyaseti öncelmiş ancak hakikatte ise sermayenin ihtiyaç duyduğu ekonomik toplumsal yapıyı yani finans kapital işleyişi sağlamıştır (Rabinbach, 2016: 75). Alâeddin Şenel, söz konusu işleyişi mümkün kılan Alman faşizmini başlangıçta orta sınıf, daha sonra ise toprak, ordu ve yüksek burjuvazi çevrelerinin bir hareketi olarak tanımlamaktadır. Şenel için Nasyonal Sosyalizm, orta sınıfların burjuva diktatörlüğünü sürdürme koalisyonu olarak tanımlanabilir (Şenel, 2001: 208).

Milliyetçi refleksi muhafaza ederek karşı devrimci pozisyondan olağan proleter kitle içerisinde örgütlenen faşist hareket, Avrupa demokrasisine inancı kalmayan aydınlardan büyük destek görmüştür. Söz konusu destekle birlikte savaş sonrası dönemde işsiz kalan kitleler, terhis edilmiş ve işi olmayan eski askerler ile proleterleşme korkusu yaşayan küçük burjuvazi, Alman milliyetçiliğinin büyük sermaye karşısındaki itirazıyla örgütlenmiştir (Bauer, 2019: 75). Anlaşılacağı üzere faşist hareket, Alman ulusunun iktisadi krizleriyle milliyetçi damarını yaratmış, gerçekten uzak olmakla birlikte sınıflar üstü bir pozisyondan halkçı bir hüviyet edinerek varlık edinmiştir. Alman faşist hareketin temel ilkelerinden biri olarak kitlelerin sınıf savaşından uzak kalması hedeflenmiş ve devamındaki süreçte ulusun diğer uluslarla olan savaş kitlelerin siyasal dinamiği olmuştur.

Alman faşizmi, ulusun ırksal temelleriyle ilgilidir. Ulus, kanla doldurulmuş bir birim olarak ifade edilirken biyolojik ırkçılık öncelenmiştir. Alman faşizmi uyarınca esas olan ırkın korunması ve bu yapılırken üstünlüğünü korumasıdır. Nazizm için Alman kanı taşıyanlar dinleri esasları gözetilmeksizin Alman ulusuna dahildir ve ancak ulusa dahil olanlar devletin yurttaşı olabilmektedir. Tarihsel Alman birliği fikri “Volk”, tinsel ve evrensel bir geçmişi tekrar yaratma arzusu olarak Alman faşizminin temel amaçlarından biri olarak görülmektedir. Volk ideali uyarınca Alman milliyetçiliğinin hedefi, “Yahudi kapitalizmi” karşısında ulusal bütünlüğünü sağlamak, hakkı olan toprakları elde etmek ve ırk üstünlüğünü devam ettirmek olmuştur. Alman faşizmi, düşmanlar yaratarak ırk niteliğiyle

kendisinden olmayan “parazitlerden” kurtulmuş bir ulus yaratma gayretindedir (Neocleous, 2017: 56-58).

Nazizm, 1918’de çöküşü getiren milliyetçilik anlayışıyla yetinmeyen, onu aşarak kuvvetlendiren “yeni milliyetçilik” tartışmalarını yürütmüştür. Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (NSDAP) içerisinde başta Joseph Goebbels gibi isimlerin yürüttüğü tartışma, temel niteliğiyle büyük devlet statüsüne sahip Almanya’nın, büyük güç olmasına içkindir. Söz konusu durum, insanlığı bir bütün olarak ele almaktan uzak, yeni milliyetçiliğin eşitsiz düzene ilişkin tutumunu ortaya koymaktadır. Halk ve milletlere bölünmüş olan insanlık, üstünlük ve eşitsizlik üzerinden varlık bulmaktadır. Nazizm için Alman ulusu ise 20’nci yüzyılın modern insanı olarak tasvir edilen üstün insan topluluğudur (Breuer, 2017: 217-218).

Goebbels, Alman faşizminin başat hedef kitlelerinden olan işçi sınıfı için, “Marksizmin yanlış yola sevk ettikleri” olarak bahsetmekte ve ulusal birlik projesine dahil olmalarının önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda işçi sınıfının ulusal karakteri, milliyetçilikten bağımsız görülmemektedir. Burjuvaziden zorunlu kopuş, Alman milliyetçilerinin işçi sınıfıyla ilişkisini kuvvetlendirmekte ve faşizm, Alman işçi sınıfının milliyetçi ideolojisi olarak kendisini sunmaktadır: “Yeni milliyetçilik işçi sınıfı tarafından, yeni Almanya tarafından biçimlendiriliyor. Ya sosyalist olacak ya da olmayacak.” (Breuer, 2017: 221).

İtalyan ve Alman milliyetçiliği, faşist milliyetçilik kavramsallaştırmasına ulaşmak için yeterli ortaklığa sahip olmalarına rağmen kimi özgüllükler barındırmaktadır. İtalyan milliyetçiliği için ulus, modern ve kültürel bir oluşum olarak görülmektedir. Esas olan, İtalyan milliyetçiliğinin yüksek erek olarak görülen devlet etrafında birleşmesi ve ülkeye ulaşmasıdır. Ulusal tin, İtalyan yeni insanının doğumuna işaret etmekte ve söz konusu yeni insan doğa, savaş ve ulusu önceleyen bir perspektife sahiptir. Bu perspektif, devletin tarihsel ülküsüne hizmet eden milliyetçi insanı tariflemektedir.

Alman milliyetçiliği, ırk üzerinden şekillenen bir siyasal pratik alanı olarak Nazizm'i yaratmıştır. Yaşanan kriz ve toplumsal çöküşlerin ardından Alman ulusunun tekrar ayağa kalkışını biyolojik ırkçılıkla örgütmeye çalışan Alman faşizmi, sınıf çelişkilerini milliyetçilikle örtmüştür. Bu bağlamıyla faşizm, belirli ölçülerde devrimci hareketleri yenilgiye uğratan ırkçı ideoloji olarak görülmelidir. Alman faşizminin milliyetçi damarı, ulusu bir bütün olarak gören iktisadi programın çıktısı olarak üstün ırkın gerekliliklerine uygun şekillenmiştir. Söz konusu program, Yahudi kapitalizminin karşısında Alman ulusunun refah, güvenlik ve toplumsal ihtiyaçlarına cevap verme iddiasında olan faşist ideolojidir.

3. – İrkçılık, Turan ve Savaş

‘İrkçılıkla Turancılık, Türkçülüğün hava ve gıdasıdır.’

Nihal Atsız

Faşizm, siyasal ve ekonomik programı doğrultusunda sınırları yeniden çizmeye taraf olan, yayılmacı bir anlayışa sahiptir. Söz konusu yayılmacı perspektif, savaş yanlısı bir tutumu beraberinde getirmekte ve bununla pratik alanı yaratmaktadır. Savaşla varlık alanı bulan faşizm pratiği, ideolojik temelini ise ırkçılıkla doldurmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde faşizmin ırkçılık kavrayışına ilişkin olarak yürütülen tartışma, *Orkun* dergisinden hareketle yapılan ırkçılık ve Turancılık fikirlerine yönelik ideolojik ve kuramsal düşünüşü derinleştirme amacı taşımaktadır. Ezcümle, faşizmin ırkçı, yayılmacı ve savaş yanlısı siyaseti tartışma konusu edilerek Türkçülük fikrinin hakikatli şekilde değerlendirilmesine yardımcı olunması hedeflenmektedir.

Faşizmin siyasal ve ekonomik programından hareketle tanımlayıcı özelliğini ortaya koymaya çalışan Kurt Gossweiler’e göre temel dinamik, tekelci burjuva sınıfının varlığıdır. Gossweiler’e göre, serbest rekabet düzeninden tekelci kapitalizme geçiş, serbest piyasanın ihtiyaç duyduğu demokrasiyi ortadan kaldıracak, yağma alanlarına duyulan ihtiyaçla emperyalist tavrı yaratacaktır. Demokrasi, eşitlik ve insan hakları gibi evrensel değerleri bir kenara koyarak, emperyalist bölgesel hedeflerini yerine getirecek ve bununla birlikte iç muhalefeti susturacak devlet modeli için uygun olanı isteyen tekelci burjuvazi, aşırı milliyetçi-ırkçı yapıların varlığına

ihtiyaç duymaktadır (Köves ve Mazumdar, 2016: 42-43). Söz konusu ideolojik yapılar 20'nci yüzyılda faşizm olarak karşımıza çıkmış ve tekelci burjuvazinin yayılmacı politikasına kitleden devlete kadar geniş bir alanda varlık bulan milliyetçilik-ırkçılık formülüyle cevap vermiştir. Tekelci kapitalizmin bölgesel yayılmacı savaşı, ülke sınırlarından başlayarak kan ve ulusun düşmanlar karşısındaki egemenliğini esas alması olarak okunabilmektedir. Nazizm'in, "Yahudi kapitalizmi" olarak adlandırılan sermaye yapısı karşısına Alman tekelci burjuvazisini koyma hedefi bunun bir örneği olarak gösterilebilmektedir.

Tekelci burjuvazinin yeni devlet modellemesiyle toplumun varsayılan cemaat yapısı yerini ırkçılığa bırakmış, güçlü devletten otoriter Führer modellemesine, organik toplum fikrinden ise iyi-kötü ve bununla şekillenen güçlü-güçsüz paradigmasına geçiş yapılmıştır (Okyayuz, 2018: 418). Alman faşizmi, biyolojik ırkçılığı temel aldığı siyasal programıyla ulusun sonsuzluğu ideali uyarınca kanın saflığını esas almış ve devlet bu amaç doğrultusunda araçsallaştırılmıştır. Sınıfsal farklılıkları dışlayarak Almanya'yı güçlü kılacak olan ırk birliği fikri, Hitler'in geniş toplum kesimlerini, yani volk idealinin paydaşlarını, arkasına almasına neden olmuştur (Bourderon, 2016: 54-55). Alman faşizmi, güçlü-güçsüz paradigmasını kan meselesi üzerine kurmuş ve ulusal olanı ırksal olana indirgeyerek varlık bulmuştur. Buradan hareketle söylenebilir ki faşist ideolojiyle şekillenen ırk saflığının korunması için savaş ideali, tekelci kapitalizmin yayılmacı siyaseti için yeni sömürü alanları anlamı taşımaktadır. Ulus, bir bütün olarak ırkın istikbali için gerçek anlamıyla savaştan atomize bireylerden oluşmuş bir yapı anlamı taşımaktadır.

Faşizmin ırkçılık kavrayışı, milleti önelemekten çok kanın saflığından hareketle ırkın birliğini esas alan bir noktaya işaret etmektedir. Literatüre “ırk aristokratlığı” olarak geçen ve NSDAP bünyesinde kendisine yer bulan çerçeve uyarınca millet, manevi bir değer olmaktan çok amaca uygun bir araç olarak değerlendirilmektedir. Alman ırkçılığı bu esasa ulus-devlet düzeniyle örgütlenmiş dünyayı ulusların ırksal nitelikleriyle yeniden ele almaktadır. Modern ve 20’nci yüzyılın insanı olan Alman, “seksüel olarak dizginsiz, dalgın, para düşkünü, yetersiz, soysuz ve yüce olan herhangi bir şeye sahip olmayan doğu insanının” karşısında yeni dünyayı yaratacak olan olarak belirlemektedir. Alman ırkının özellikleri ise söz konusu “kitle insanı” karşısında soylu, düşünceye dayanan irade sahibi, soğukkanlı, us kabiliyeti yüksek, devlet yönetiminde liderlik becerisi gösterebilecek tekniğe sahip, sanatsal yaratıcılıkla birlikte bilimsel olan insan olarak ifade edilmektedir. Tüm bunlarla birlikte fiziksel bir çıktı olarak üstün insan modellemesi açık ten rengi ve uzun kafatasıyla karakterize edilmiştir (Breuer, 2017: 231-233).

Bourderon’a göre faşizm, zaruri görülen iki temel işlev adına paramiliter yapılara ihtiyaç duymaktadır. Bunlardan ilki siyasal, iktisadi ve kültürel çöküşün yaşandığı toplumda ortaya çıkan devrimci, komünist siyasal hareketlere yönelik şiddet içeren hamledir. Karşıdevrimci pozisyondan paramiliter gruplar oluşturan faşizm, söz konusu gruplara karşı antikomünizm odaklı mücadeleye girişmiş, siyasal alanda yegâne varlık sahibi olmak için çaba göstermiştir. Faşizmin paramiliter gruplara atfettiği bir diğer işlev ise ulusun faşizme olan inancını yükseltmek, yeni inanca bağlılıklarını artırmaktır. Paramiliter gruplar, “en aşırı araçlar” statüsünde

ulusun faşizme fikri katılımını sağlayacak unsurlardan biri olarak görülmektedir (Bourderon, 2016: 116-118).

Nazi Almanyası'nda NSDAP bünyesinde olan paramiliter örgüt Schutzstaffel'in (SS) subayları, "ırksal ve biyolojik sağlık ilkelerini" yerine getirdiklerine ilişkin belge sahibi olarak evlenebilmekteydi. Nordik kan ve aryen halktan olmakla birlikte sağlıklı vücut yapısı ve bireysel engeli bulunmama gibi şartları yerine getiren SS subayları söz konusu belgenin sahibi olmaktaydı. Alman faşizminin subayları, kanın taşıyıcısı olarak kendilerine reddedilme seçeneği sunulmayan, ortak kan ve halka mensup kadınlarla evlenerek üstün ırkı sürdürme projesine dahil olmuştur. Ancak kan saflığının öncelendiği iddiasında olunan Nazi Almanyası'nda siyasal konjonktür Japonya ile ittifak doğurmuş ve bu durumun bir çıktısı olarak Almanların Japonlarla evlenmesinin önü açılmıştır. Söz konusu durum, antropoloji profesörü Hans Gunther'in "nordiklerin Japonların ataları arasında" olduğunu açıklamasıyla gerçekleşmiş ve faşist siyasal siyasetin ihtiyaç duyduğu ortak soya sahiplik, bilimsel temele oluşturulmuştur (Michel, 2017: 69-71).

Alman faşizmi, siyasal öğretisinden hareketle basit paramiliter grupları aşacak şekilde askeri yeterlilik gerektiren "Reich" yani Alman toplulukların tek devletini hedeflemiştir. Söz konusu devlet projesi, yayılmacı bir yerden İngiltere uzlaşmalı ve Fransa'nın eski gücüne sahip olmadığı bir tahayyül ile doğuyu ve doğrudan SSCB'yi hedefleyen "Almanların yaşam sahası" projesi olarak ortaya çıkmıştır. Alman halkının nüfusundan hareketle gerekli görülen toprak genişliği,

üstün insan profiline uygun zengin Reich için elzem unsurların başında gelmektedir (Michel, 2017: 72). Nazi Almanyası, yaşam sahası projesiyle dünya zenginlikleri üzerine maddi olanı yeniden bölüşüm değil, yayılmacı politikanın bir çıktısı olarak savaşıla elde etme amacı taşımaktadır. Bir çıkarım olarak devlet, coğrafya ve zenginlik, Alman ırkı için gerekli bütünler zinciri olarak görülmektedir.

Faşizmin asistematik bir ideoloji olarak varlık hâli, Hitler'in özellikle 1938-1942 yılları arasındaki dış politika siyasetinde görülebilmektedir. Söz konusu örnekleme, daimî düşman ihtiyacı ve yayılmacı politikanın gereği olarak yaşanan krizle açıklanabilmektedir. Stratejik kriz, faşizmin siyasi ve ekonomik bir yağma ihtiyacından kaynaklanmakta ve bu ihtiyacı karşılamak üzere çıkarılan savaşlar bir neden olarak yeni savaşları doğurmaktadır (Mason, 2016: 208-214). Faşizm, siyasal varlığını sürdürmek adına daimî düşman ve anlık değişebilen taktiklerle hareket etmektedir. Devletin içeride ve dışarıda belirli çerçeve içerisinde olmayan herkese düşman ırkçı niteliği, pratik alanda düşmanıyla kendisini var eden faşizmi işaret etmektedir. Söz konusu durum ise Nazizm'in siyasal ve ekonomik programını savaşla örgütlemeyi gerektirmektedir.

Nihai olarak söylenebilir ki faşizmin ırkçılık kavramsallaştırması, masum ve basit bir şekilde yalnızca farklı ırkların varlığını iddia etme noktasında değildir. Siyasal, ekonomik, kültürel ve hatta coğrafi üstünlük iddiasını ırkların eşitsizliği üzerinden yaratan faşizm, yeni dünya düzenini tanzim etmek için ihtiyaç duyduğu kitlelerin önüne savaş ve onun itici gücü olarak ırkçılıkla çıkmaktadır.

Çalışmanın bu noktası itibariyle Türkçülüğün temel siyasal ilkeleri olan ırkçılık, yayılmacı politikasıyla sınır ötecilik olarak okunması mümkün olan Turancılık ve uluslararası savaşı Sosyal Darwinizm’le gerekçelendiren militarizm ele alınacaktır. *Orkun* dergisi fikir çevresinin tanımladığı üzere ırkçılık ve Turancılık, Türkçülüğün temel iki ayağı olarak belirmektedir. Yukarıda bahsi edilen sınır öteci tavır, ırkçılıkla şekillenen yayılmacı politika olarak Turancılığı ve dolayısıyla Türkiye sınırlarından öteye taşınan Turan ülkesini işaret etmektedir. Ancak Turan ülkesi idealine ulaşma, güçlü olanın kutsandığı bir söyleme dayanarak savaşı ve eğer varsa kazanımlarını yücelten bir siyasal argümanla mümkündür. Söz konusu durum, ırkçılık ve Turancılık ilkelerinin savaşı neden bir zorunluluk olarak gördüklerini açıklamakta yardımcı olacaktır.

Nihal Atsız, ırkçılık ve Turancılık için Türkçülüğün “iki esaslı unsuru” değerlendirmesinde bulunarak Türkçülüğün içerideki gayesinin ırkçılık, dışarıda ise Turancılık olduğunu söylemektedir. ırkçılık için, “vatandaşlar arasında yalnızca Türklerin başa geçmesi, memleketi idare etmesi” tanımını yapan Atsız, Türkçülüğün bir diğer tamamlayıcı unsuru olarak gördüğü Turancılık için ise “bugünkü siyasi sınırlar dışında Türklerin bizimle birleşmesi arzusu” ifadelerini kullanmaktadır.²⁹

Orkun dergisi yazarları, Türk ırkçılığını millet olgusu gibi tarihsel kökenlere sahip bir gerçeklik olarak kabul etmektedir. Dergi yazarlarından Okçuoğlu

---

²⁹ Nihal Atsız, “Faruk Nafize Bir İhtar”, *Orkun*, 9 Şubat 1951, s. 3.

tarafından ifade edildiği üzere Türk ırkçılığı, ‘‘Türkün yücelmesini düşünen Türk kafalarından doğmuş, kitaplara geçmiş, yüzyıllarca işlene işlene bugünkü şeklini almıştır.’’³⁰ Fikri temelini yüzyıllara dayandıran ırkçılık aynı zamanda ‘‘saygıya layık kanaat ve vicdan meselesi’’ olarak görülmüş ve bu prensiple Türk üstünlüğünün korunmasını esas almıştır.³¹

Resmi bir prosedürle *Orkun*’un sahibi ve neşriyat müdürü olarak gösterilen İsmet Tümtürk, diğer yazarlar tarafından yapılan değerlendirmelerle genel bir tanımına ulaşılan Türk ırkçılığının iki ana hedefi olduğundan söz etmektedir. Tümtürk’e göre Türk ırkçılığı, ‘‘Türk soyunun yabancı kanla karışarak Türk hususiyetlerinin kaybolmasını engellemek ve yabancı soyluların Türke tahakküm edecek mevkilere gelerek zulüm ve ihanette bulunmalarını engellemek’’ gayreti içerisinde.³² Tümtürk, devşirme sistemiyle Türk olmayan kimselerin önemli mevkilere gelmesini Osmanlı’nın çöküşe uğramasının temel nedenlerinden biri olarak görmektedir. Türk olmamanın neden olduğu bir sonuç olarak Osmanlı’ya ihanette bulunan devlet insanlarından çıkarılacak ders, Türk devletinde kanı Türk olanların yönetimde olmasıdır.

---

³⁰ Okçuoğlu, ‘‘İrkçılık-Turancılık Meselesi’’, *Orkun*, 23 Mart 1951, s. 3.

³¹ ‘‘1944-1945 İrkçılık-Turancılık Davası’’, *Orkun*, 27 Ekim 1950, s. 11.

³² İsmet Tümtürk, ‘‘Son Ceza Kanunu Tâdilleri Üzerinde Bazı Düşünceler’’, *Orkun*, 21 Aralık 1951, s. 14.

Dergide ırkçılık, 19'uncu yüzyılla birlikte bilim hâlini almış, her millette doğal olarak var olan bir nitelik olarak tanımlanmaktadır.³³ Türkçüler, Türk ırkçılığının meşru zeminini, salt tarihsel niteliğiyle değil aynı zamanda yaşanan aktüel siyasal gelişmelerle yaratmaktadır. Yeni Türk devletinin iktisadi ve siyasal kalkınmasının gerçekleşmemesinin temel nedeni olarak, ırkçılık prensibinden yoksun olunması gösterilmekte³⁴ ve bu durum milletler arasındaki kan esasına yönelik örneklerle kanıtlanmaya çalışılmaktadır:

Eğer hayatta kanın yeri olmasaydı Çerkez Ethem İstiklâl Savaşı'nda Türkü vurmak için Yunanlılar safında yer almazdı. Eğer kan rol oynamasaydı Şeyh Said bağımsız Kürt devleti kurmak için isyan bayrağını açmazdı. Eğer kanın rolü olmasaydı Amerika'da devlet başkanları yalnız Anglo-Saksonlardan seçilmezdi.³⁵

İrkçılığı evrensel bir değer olarak gören Nejdet Sançar, başkaca milletlerin kendi devletlerinde milliyetçilik davasını gütmelerini hak olarak görmektedir. İrkî-millî meseleye ilişkin yürütülen davaya saygı beslemenin zaruri olduğunu söyleyen Sançar, azınlık ırkçılara karşı Türk ırkçılığının meşru müdafaada bulunduğunu belirterek “Türk gövdesinde açılmak istenen yaralara karşı uyanık olmaya çağırın fikir” olarak tanımlamaktadır.³⁶ Sançar için kanı Türk olmayan Türkiye vatandaşlarının Türkleşmemekte ısrar ve kendi millî davalarının peşinden gitmeleri, açık bir azınlık

---

³³ “1944-1945 İrkçılık-Turancılık Davası”, *Orkun*, 20 Ekim 1950, s. 10.

³⁴ “1944-1945 İrkçılık-Turancılık Davası”, *Orkun*, 16 Kasım 1951, s. 13.

³⁵ “1944-1945 İrkçılık-Turancılık Davası”, *Orkun*, 14 Eylül 1951, s. 13.

³⁶ Nejdet Sançar, “Türkiye’de Azınlık İrkçılığı”, *Orkun*, 12 Ocak 1951, s. 6.

ırkçılığdır. Buradan hareketle söylenebilir ki Türklüğün azınlık ırkçılığı tarafından tehdit edildiği yerde savunma ancak Türk ırkçılığıyla mümkündür.

İrkçılığın bilimsel niteliğine ilişkin kanıt arayışına devam eden *Orkun* dergisi yazarlarından Dr. Mustafa Hakkı Akansel, ırksal karışıklığın fenalığı üzerine Arthur de Gobineau'dan atıflar yapmaktadır. Gobineau'ya göre bir devlette yaşanan ahlaksızlık, kötü idare, kötü kanun ve rüşvet, başka ırklarla karışmanın sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Akansel, buradan hareketle Türk devlet idaresinin kanı Türk olanlardan oluşması gerektiğini vurgulamaktadır. Türk ırkından gelenlerin Türk devletinin başında olmaması durumunda ırkın saf nitelikleri bozulmaya uğrayacaktır:

İlk ırk, yabancı ırkların getirdiği kanları içinde haddinden fazla dağıldığı ve eridiği gün, kendisine mahsus medeniyetiyle beraber ebediyen ölüme mahkûm olmuştur. Artık kâfi derecede müessir olamayacak kadar kudretten düşmüştür. Şüphesiz o ırk, hemen ölmeyecektir. Fakat, o kadar zayıf düşecektir ki, en sonunda tam bozulma devrine girecek ve ölecektir.³⁷

Türk ırkçılığı için önemli bir diğer mesele ise biricikliğidir. *Orkun* yazarları, Alman ırkçılığı ile benzer nitelikler taşıdığı iddia edilen Türk ırkçılığı için farklılık ve üstünlükler ortaya koyan metinler kaleme almıştır. Sançar, Türk ırkçılığının “Alman racismi” ile yalnızca bir isim benzerliğine sahip olduğu

---

³⁷ Dr. Mustafa Hakkı Akansel, “Yabancı Kan ve Devletlerin Batması”, *Orkun*, 20 Temmuz 1951, s. 6.

iddiasındadır.³⁸ Türkçülüğü “asırlık miras” olarak değerlendirerek yeni bir siyasal akım olarak gördüğü Alman ırkçılığından üstün gören Sançar’a göre devşirmelerin Osmanlı’daki irksal hareket ve hamleleri, “Türk düşmanlığının bir karşılığı” olarak Türk ırkçılığının doğuşunu zaruri kılmıştır.³⁹

Alman ırkçılığını “dünyaya hükmetmek gibi gülünç bir fikrin esiri” olarak tanımlayan Okçuğlu ise, Türk ırkçılığının temelini tarihsel-mitsel anlatılarla doldurarak söz konusu ırkçılıktan üstün ve eski olduğunu kanıtlama çabasındadır. Yaratılış Destanı’ndan hareketle insanlığın tek bir soydan değil, dokuz farklı insan ırkından meydana geldiğini söyleyen Okçuğlu, Türklerin diğer tüm insanlardan farklı ve üstün olduklarına yaratılıştan bu yana inandıklarını söylemektedir.⁴⁰

Türkçülerin fikri birliğinin ırkçılık ve Turancılık üzerinden kurulduğunu söyleyen Atsız, söz konusu iki temelin dışında kalan iktisadi, sosyal ve hukuki her türlü unsurun “ileride halledilecek meseleler” olduğunu ifade etmektedir.⁴¹ Atsız’ın milli ülkünün önemli aşamalarından biri tanımladığı milletin birliği, Turancılık esasını işaret etmektedir. Söz konusu birlik, milletin tüm fertlerinin tek bayrak, tek devlet buyruğu altında bulunmasıdır. Bunun gerçekleşmesi için yapılacak mücadele, milli ülkünün ilk aşamasını tamamlayarak istiklalini kazanmış olan millet üyelerinin

---

³⁸ Nejdet Sançar, “Türkçülük Bahsinde Gaflet”, *Orkun*, 18 Ocak 1952, s. 9.

³⁹ Nejdet Sançar, “Türkçülük Düşmanları Yine Sahnede!”, *Orkun*, 15 Aralık 1950, s. 13.

⁴⁰ Okçuğlu, “İrkçılık-Turancılık Meselesi”, *Orkun*, 30 Mart 1951, s. 3.

⁴¹ Nihal Atsız, “Veda”, *Orkun*, 18 Ocak 1952, s. 4.

diğer ırkdaşlarının bağımsızlığı için mücadele etmesidir. Millet üyeleri, nihai amaç olarak Turan ülkesi için siyasi ve askeri faaliyetlerde bulunmalıdır. Anlaşılacağı üzere Atsız'ın Turancılık tanımlaması, koyduğu amaç doğrultusunda pratik bir karşılık gerektirmektedir.⁴²

Orkun dergisi yazarları, Atsız'ın çerçevesini oluşturduğu “tüm Türklerin tek bayrak ve tek vatan altında bir arada olması” idealini paylaşmakta ve bunu çeşitli gerekçelerle haklılık zeminine oturtmaya çalışmaktadır. Dünya Türklerinin yalnızca üçte birinin Türkiye’de yaşadığını iddia eden Okçuoğlu, tüm Türklerin bir arada olacağı Turan ülkesi fikrinin gerçekleşmesi mümkün olmayan hayal olsa bile, esas olanın söz konusu idealde Türklük şuurunun yaratılması olduğunu söylemektedir. Okçuoğlu’na göre Turancılık fikri ile Türklük hissedilecek, sevgi duyularak Türklüğe aidiyet yaratılacaktır.⁴³

Hocaoğlu S. Ertürk, dönemin Türkiye siyasetinde iddia edildiği üzere Turancılığın salt Rusya ve komünizm düşmanlığı olmadığını açıklamaya çalıştığı yazısında Okçuoğlu’nun söylediklerine denk düşecek şekilde Turancılık fikrinin işlevsel değerine atıfta bulunmaktadır:

---

⁴² Nihal Atsız, “Ülküler Taaruzîdir”, *Orkun*, 17 Kasım 1950, s. 3.

⁴³ Okçuoğlu, “İrkçılık – Turancılık Meselesi”, *Orkun*, 23 Mart 1951, s. 3.

Yeryüzündeki bütün Türklere ve Türk ırkına akraba olanlara karşı bir sevgi ilgi duymak; onları kültür bakımından derece derece birbirine yakınlaştırmak; onların insani haklarını mevcut şartların müsaadesi nisbetinde müdafaa etmek; istikbalde bütün Türklerin istiklâllerini kazanmasını ve mümkün olursa bütün Türklüğün uzak bir istikbalde birleşmesini arzulamak.⁴⁴

Hocaoğlu S. Ertürk, Turan ülkesinin Türkiye sınırlarını aşan bir coğrafi alana denk düştüğünü vurgulamaktadır. Hatay'ın alınmasıyla sınırlarını genişleten Türkiye'nin Turancı ülküyü zenginleştirdiğini vurgulayan Hocaoğlu için Mustafa Kemal Atatürk de Turancı bir kimse olarak belirlemektedir.⁴⁵

Hatay örneğinden hareketle Türkiye sınırlarını yeterli ve kesinleşmiş olarak görmeyen Türkçüler, milli ve siyasi olan sınırlar arasındaki farka ısrarla vurgu yapmaktadır. Tarihin herhangi bir noktasında Türkten kalan hatıra, eser veyahut mezarın bulunduğu her yer, "milli sınır" dahilinde bulunmaktadır. Kırım gibi Türkün artık yaşam sürmediği topraklar, Türkündür ve tekrar Türkün olacaktır.⁴⁶ Anlaşılacağı üzere Türkçüler için Turan ülkesinde siyasi sınırlar, milli sınırlardan hareketle belirlenecektir.

---

⁴⁴ Hocaoğlu S. Ertürk, "Türkçülük ve Bir Komünist Taktiği", *Orkun*, 9 Mart 1951, s. 6.

⁴⁵ Hocaoğlu S. Ertürk, "İrkçi-Turancı Atatürk", *Orkun*, 13 Temmuz 1951, s. 4.

⁴⁶ "İrkçilik-Turancılık Davası", *Orkun*, 8 Haziran 1951, s. 16.

Cumhuriyet'in milli ve resmi sınırlara ilişkin perspektifi, Türkçü düşünüşe yakın bir konumlanmaya sahip olarak yorumlanabilmektedir. Söz konusu tahlil, Türk Tarih Kurumu tarafından hazırlanarak 10 yıl süreyle liselerde okutulan tarih kitabında geçen Turan ülkesinin sınırlarıyla açıklanabilmektedir. Resmî ideoloji bu yönüyle Turancılık idealini destekleyici ve hatta tamamlayıcı olarak görülebilir:

Baykal gölü havalisinden başlayarak Altaylar ve Orta Asya'dan itibaren Hazer Denizi ve Karadeniz havzaları ile Ege Denizi ve Tuna boylarına kadar olan geniş sahalar binlerce ve binlerce senelerden beri alelumum beyaz renkli olan Türklerle meskûndur.⁴⁷

Hamdioğlu Fethi Gözler, Türklerin yaşadıkları alanların Büyük Okyanus'tan başlayarak Ege kıyılarına ve hatta Rusya bozkırlarına kadar uzandığını söylemektedir. Söz konusu topraklarda yaşayan Türkler, yabancı devletlerin boyunduruğu altında kalmış ve bu devletlerin siyasi yönden faaliyetlerine maruz kalmış insanlardır. Turan ülkesi, Türklerin başkaca devletlerin egemenliğini altında yaşamasını sonlandıracak umut olarak belirmektedir. Gözler'e göre söz konusu Türklerin kurtarılması, siyaset üstü bir mesele olarak herhangi bir parti, hareket ve tasarrufa bırakılmayacak kadar önemlidir.⁴⁸

---

⁴⁷ İsmail Hâmi Danişmend, "Milletin Tarifinde İhtilaflar ve Türk Milletinin Tarifi", *Orkun*, 5 Ekim 1951, s. 3.

⁴⁸ Hamdioğlu Fethi Gözler, "Yurtta Türk Milliyetçi Dernekleri Kurulurken", *Orkun*, 24 Ağustos 1951, s. 13.

İsrail yani “Yahudi devleti”, Turancılık fikri savunusunda olan *Orkun* dergisi yazarları için sıkça başvurulan bir örnek olarak önem teşkil etmektedir. Turancılığın gerçeküstü ya da başka bir ifadeyle gerçekleşmesi mümkün olmayan olarak değerlendirilmesine ilişkin, tarihsel bir hedefin nihayetinde Yahudi devletinin kurulmuş olması, Türkçülerin Turan ülkesi ideali için örnek olarak gösterilmektedir. *Orkun* dergisi yazarları ve dört farklı yazısı özelinde Atsız, İsrail ve Türkçülerin ideali olarak Turan ülkesi benzerliğine dikkat çekmektedir. Atsız, Yahudileri alkışlayanların Turan fikrini delilik olarak değerlendirmesini eleştirmekte ve söz konusu devletten hareketle Turancılık fikrinin ayağının ne denli yere bastığına İsrail’in bir örnek olduğunu ifade etmektedir.⁴⁹ Anavatan ve dillerinden kopmuş olan Yahudi toplumu, 2 bin yılın ardından sahip oldukları toprakların tekrar egemenliğine kavuşmuş ve Arap ülkesi hâline gelen Filistin tekrar Yahudilere dönmüştür. Atsız, söz konusu egemenlik ve Yahudileştirme programının bir benzerini açık şekilde savunmakta ve “Biz de aynı şeyi yaparak bize ait olan toprakları mutlaka Türkleştireceğiz.” demektedir.⁵⁰

Türkçülüğün sınır dışındaki siyasetini belirleyen Turancılık idealine ilişkin olarak Gökalp’in meşhur dizeleri çerçeveyi belirleyen tamamlayıcı niteliğe sahiptir:

---

⁴⁹ Nihal Atsız, “Faruk Nafize Bir İhtar”, *Orkun*, 9 Şubat 1951, s. 3.

⁵⁰ Nihal Atsız, “Veda”, *Orkun*, 18 Ocak 1952, s. 4.

Vatan ne Türkiye'dir, Türk için ne Türkistan;

Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan!⁵¹

Türkçülüğün ırkçılık ve Turancılık ilkeleri, içeride bir savunma olarak taarruzi, dışarıda ise hak olan toprakların geri alınması fikriyle yayılmacı bir anlayışı temsil etmektedir. Söz konusu taarruzi ve yayılmacı anlayış, bir gereklilik olarak militarizm ve savaşla ilişkiyi doğurmaktadır. Ancak bu durum, Türkçü ideolojinin savaşla kurduğu ilişkinin kavranması için yeterli değildir. Türkçülük için savaş, kaçınılmaz olarak tarif edilerek tarihsel akış içerisinde daimî varlık sahibidir.⁵²

Orkun dergisi yazarlarından Selim Pusat için dünyanın aktüel sorunlarının çözümü, birbirleriyle yer yer çatışma içerisinde olan askeri ve siyasi düşüncenin uzlaşısını gerektirmektedir. En nihayetinde askeri düşünce, pasif ve barış yanlısı olan siyasi düşünceye üstün gelecektir. Çünkü savaş hâli kaçınılmazdır ve barış, savaş için bir hazırlık süreci olarak vardır. Ancak yapılması gereken bu iki düşüncenin politik koşullar zorlanarak iş birliği içerisinde hareket etmesidir.⁵³ Söz konusu durum, Türkçüler için savaş hâlinin aslında bir doğa durumu olarak kavrandığı çıkarımını doğurmaktadır. Savaş, doğal ve tekrar tekrar karşılaşılabilecek olandır.

---

⁵¹ Ziya Gökalp, "Türk Milleti ve Turan", *Orkun*, 26 Ekim 1951, s. 11.

⁵² Sofuoğlu M. Zeki, "Bu Dünya Kötüye Kalmaz", *Orkun*, 2 Şubat 1951, s. 3.

⁵³ Selim Pusat, "Askerî Düşünce-Siyasî Düşünce", *Orkun*, 15 Haziran 1951, s. 5.

Savaşı bir doğa durumu olarak kabul eden Atsız, barış için afyon yakıştırmalarında bulunmaktadır. Barış afyonunu yutan milletlerin küçülmeye mahkûm olduğu iddiasında olan Atsız'a göre Mustafa Kemal'den hareketle bir devletin yöneticileri tarafından kullanılagelmiş “Yurtta barış, cihanda barış” ve “Kimsenin bir karış toprağında gözümüz yok” gibi söylemler, milli ülkünün taarruz fikrine aykırıdır.⁵⁴ Nuri Tarhan ise Atsız'ın iddiasında bulunduğu savaş durumuna ilişkin olarak uzlaşma arayışındaki eski siyasetin artık işlevini yitirdiğini ifade etmektedir. Tarhan, söz konusu durumu aktüel gelişmelerle açıklamakta ve iki kutuplu dünyanın, yani demokrasi ve demir perde ötesi ülkelerin varlığı söz konusuysen kadın, erkek, genç ve yaşlılardan çocuklara kadar geniş bir nüfusun “savaşçı” niteliği sahip olmaları gerektiğini söylemektedir.⁵⁵ Anlaşılacağı üzere Tarhan için nüfusun savaşçı kimliği, kaçınılmaz olan yeni savaşlarda milletin varlığı korumak adına olmazsa olmazdır.

Ordu, savaş ve Türklüğün “üçüz kardeş” olduğunu söyleyen Sançar, Türklüğün ordu ve savaş değerli kıldığını; ordu ve savaşın ise Türklüğü uzun yıllar boyunca üstün millet yaptığını iddia etmektedir. Tarihi yapanın savaş olduğu söyleminden hareketle Türklük ve özelde Türk gençliği için savaş hava kadar lüzumlu gören Sançar, bir hakikat olarak savaşın inkâr edilemeyeceğini vurgulamaktadır. Buradan hareketle söylenebilir ki savaşla kurulan ilişki, basit bir Türk olmayanlara yahut Türklüğün karşısındaki her şeye düşmanlık olarak okunamaz.

---

⁵⁴ Nihal Atsız, “Ülküler Taarruzîdir”, *Orkun*, 17 Kasım 1950, s. 5.

⁵⁵ Nuri Tarhan, “İngiliz Siyaseti”, *Orkun*, 31 Ağustos 1951, s. 3.

Savaş, Sosyal Darwinizm çağrışımında bulunacak şekilde Sançar için hayatta kalma meselesidir:

Hayat biyolojik bakımdan bir savaştır: En küçüklerinden en büyüklerine bütün var olanların yaşama savaşı... Bu savaşta yenilmemek için maddi ve manevi alanlarda kavgaya hazır bulunmak birinci şarttır. Kavgaya hazır olmayanlar ezilmeye ve hatta yok olmaya mahkûmdurlar.⁵⁶

Nejdet Sançar, savaşın meşruluğuna ilişkin ısrarla sürdürdüğü tartışmada milleti ayakta tutacak ne kadar ulu inanış varsa bunların Türklük düşmanları tarafından hedef alındığını iddia etmektedir. İster müdafaa ister istila üzerine olsun savaşın milli zaruret ve menfaatler doğrultusunda “mukaddes” olduğunu vurgulayan Sançar için Türk tarihini ancak taarruz tarihi olarak okumak mümkündür.⁵⁷

İsmet Tümtürk, Türk milleti yeryüzünden silinecek olursa bunun nedeninin düşmanlıkların kolay unutulması olarak bağışlanması olacağı iddiasındadır.⁵⁸ *Orkun* dergisi yazarları için iddia edildiği üzere Türk milletinin tarih boyunca haksızlığa uğramış olması, savaş ve düşmanlık için meşru bir zemin yaratmaktadır. Masumiyet ve haklılık üzerinden gelişen Türk müdafaası, yani taarruz hâli, başkaca

---

⁵⁶ Nejdet Sançar, “Türk, Ordu ve Savaş”, *Orkun*, 17 Kasım 1950, s. 6.

⁵⁷ Nejdet Sançar, “Savaş Ne Zaman Mukaddestir?”, *Orkun*, 29 Aralık 1950, s. 4-5.

⁵⁸ İsmet Tümtürk, “Niçin Hâlâ Hücum Ediyorsunuz Diyenlere”, *Orkun*, 19 Ocak 1951, s. 3.

milletlere yumuşak davranmayı reddeden, kinle düşmanlarını unutmayan bir anlayışı işaret etmektedir.

4. – Türkün Düşmanları: Komünistler ve Diğerleri

Türkçülük, esas unsurlarıyla birlikte Türkün düşmanı olarak belirlenen yapı ve kimselere karşı siyasal olandan hareketle fikri ve pratik mücadeleye girişmiştir. Söz konusu fikri mücadelenin temeli içeride yürütülen siyasette ırkçılık, dışarıda ise Turancılık idealleriyle sağlanmaktadır. Türkçülüğün pratik mücadele alanı ise 1944 Irkçılık-Turancılık davasında olduğu gibi kitlelerin antikomünizm refleksinden hareketle söz konusu fikirleri yaşanan olaylarla,⁵⁹ birer toplumsal vaka hâline getirmelerinde görülmektedir.

İçeride ve dışarıda yaratılan mücadele alanları için Türklüğün karşısında konumlandığı iddia edilen unsurların başında komünizm gelmektedir. Söz konusu durumu Türklük için bir düşmanlık olarak okumak mümkündür ve düşman salt ideolojik temele dayanmayan, aynı zamanda “Rus olan” olarak ifade edilmektedir.⁶⁰ Anlaşılacağı üzere ideolojik mücadele, belirli ortak coğrafyayı paylaşmayla düşman belirlemeyi kolaylaştırmaktadır. Söz konusu durum, tarihsel düşmanlıklara atıf

---

⁵⁹ Kamuoyunda “1944 Irkçılık-Turancılık Davası” olarak bilinen davanın 3 Mayıs 1944 günü görülen duruşmasında yaşanan olaylar tarihe “Ankara Nümayişi” olarak geçmiştir. Tarihin sonraki dönemlerinde ise Türkçüler tarafından söz konusu nümayişten hareketle 3 Mayıs günü “Türkçülük Günü” olarak kabul edilmiş, her yıl kutlanmaya başlanmıştır. Yaşananlar, Türkçülük fikrinin pratikteki ilk hamlesi olarak kabul görmektedir.

⁶⁰ İsmet Tümtürk, “Komünizmle Mücadele”, *Orkun*, 13 Ekim 1950, s. 4.

yapılarak açıklanmaktadır: “Asırlık düşmanlarımızın en eskisi Çinli, daha yenisi Moskof’tur.”⁶¹

Nihal Atsız, komünizmi ulusları aşan şekliyle iktisadi fikir yahut içtimai bir mesele olmaktan çıkmış kabul ederek ırksal bir alana, Rus tekeline girdiğini iddia etmektedir. Bahsi edilen ideolojik, coğrafi ve tarihsel düşmanlıklar bütünü olarak ele alınan komünizm, pejoratif bağlamıyla “Moskofçuluk” anlamına gelmektedir. Atsız’ın ifadeleriyle Moskof ise hain ve kötü anlamlarını taşımaktadır. Komünizmi doğrudan “Moskof emperyalizmi” olarak tanımlamaktan çekinmeyen Atsız, söz konusu durumun tarihin barışmaz iki düşmanı olarak Türk-Rus çarpışmasını zorunlu kıldığını iddia etmektedir. Atsız’a göre Türkçülüğün bir şartı olarak Türkü sevmek, tarihin, jeopolitiğin ve mukadderatın düşman kıldığı Moskof’a düşman olmayı gerektirmektedir.⁶² Anlaşılacağı üzere birbirinin yerine geçen kelime ve tanımlamalarla birlikte antikomünizm ve Rus düşmanlığı çokça karmaşık bir düşmanlık alanını ifade etmektedir. Belirlenen düşman yegâne olsa bile iddia edilen sıfatları itibariyle Türke düşman bir Rus, emperyalist bir komünist ya da tarihin barışmaz düşmanı olarak aynı odak hedeflenmektedir.

Orkun yazarları, Atsız’ın ortaya koyduğu çerçevede dahilinde komünizm tanımlamalarında bulunarak düşmanı benzer ifadelerle teşhis etmeye devam etmiştir.

---

⁶¹ Orkun, “Türkler Kore’de”, *Orkun*, 15 Aralık 1950, s. 5.

⁶² Nihal Atsız, “Tarihin Barışmaz Düşmanları”, *Orkun*, 3 Kasım 1950, s. 3-4.

Söz konusu teşhisle birlikte niteliğine ilişkin yapılan tartışmalar, komünizme niçin düşman olunduğunun daha berrak şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır. Yazarlardan Nuri Tarhan'a göre din, aile, vatan ve millet gibi müesseselere saldırarak varlık bulan komünizm, insanı ve insanlığı soysuzlaştırmak istemektedir. Tarhan için söz konusu durumda komünizm, tabii olarak bir vatan hainliğidir.⁶³

Komünizmi bir “ruh hastalığı” olarak tanımlayan İsmet Tümtürk “hastalığa yakalananların bunu bir başkasına nakleden birer sirayet merkezi” hâline geldiklerinden bahsetmektedir. Tümtürk'e göre Türkün komünizmle mücadele için tamamlanması gereken üç temel görev bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla “manevi mücadele, sebep ve bahaneleri ortadan kaldırarak mücadele ve maddi şekilde doğrudan mücadele” olarak ifade edilmiştir. Ancak Tümtürk'ün komünizm karşıtı mücadelesi, “yüksek zekâ, irade ve ruh kuvveti taşıyan asil ve üstün bir insan soyunu” gerekli kılmaktadır.⁶⁴ Bahsi edilen insan soyu, kendisinde doğuştan bulunan ancak bahsi edilen hastalığa karşı korunmaya ihtiyaç duyan Türklüğü işaret etmektedir. Aynı zamanda Tümtürk'ün argümanlarından hareketle, komünizmin bir toplum sağlığı sorunu olarak görüldüğü çıkarımında bulunmak mümkündür.

Orkun dergisine “yurdun Rus işgali altında bulunan yerinden” gönderilerek yayımlanan yazıda, Ruslarla olan tarihsel düşmanlığa ısrarla vurgular

---

⁶³ Nuri Tarhan, “Mikrop Bahsi”, *Orkun*, 6 Nisan 1951, s. 10.

⁶⁴ İsmet Tümtürk, “Komünizmle Mücadele II”, *Orkun*, 3 Kasım 1950, s. 6.

yapılmakta, “Moskof”tan esecek rüzgârın bile Türk için zehirli olduğu” iddia edilmektedir. Cebbar Ertürk imzalı yazı, komünizmin hedeflerini belirleyerek onu tariflendirmeyi ihmal etmemekte, Atsız’ın Rus emperyalizmi olarak komünizm iddiasını bir kez daha tekrarlamaktadır. Söz konusu yazının dikkate değer bölümünde ise komünizmin asıl hedefinin işgal altındaki Turan topraklarında olduğu gibi Türkleri esir alarak milli varlıklarından koparmak, Ruslaştırmak ve Türk eliyle dünyaya hâkim olmak iddiasıdır. Ertürk, “Rus hiçbir zaman komünist değildir. O kendine has en koyu ırkçılıktır.” ifadeleriyle iddiasını şekillendirirken aynı zamanda Türkçülerin Ruslara ve komünizme olan düşmanlığını haklı bir zemine taşımayı amaçlamaktadır.⁶⁵

Türkün bir mukadderat olarak Rusla savaş hâlinde olduğu ve olacağı iddiasındaki *Orkun* yazarları için Türk askeri birliklerinin de faal olarak görev aldığı Kore’deki savaşın iki farklı mahiyeti vardır. Bunlardan ilki demokrat-Amerikan aleminin komünist cepheyle savaşı, bir diğeri ise Türkün Moskof ile yani onun şeklen yoldaşı ile olan savaşıdır.⁶⁶ Tarih, Türke yine Moskofla savaşı kaçınılmaz kılmıştır. Rus emperyalizmi olarak komünizm ve Rusla kaçınılmaz savaş durumunu en iyi açıklayan ifadelerin sahibi ise İsmet Tümtürk olmuştur:

---

⁶⁵ Cebbar Ertürk, “Moskof Zulmü”, *Orkun*, 28 Eylül 1951, s. 4-5.

⁶⁶ “Orkun’dan Sesler”, *Orkun*, 9 Mart 1951, s. 8.

Türkün kaderi Rusla boğuşmak ve Türk için yaşamanın tek çaresi bu boğuşmadan galip çıkmaktır. Yeryüzünde ya Rusun Türkü, ya Türkün Rusu yok etmesi mukadderdir. Bu hakikati görmemezliğe gelmek, düşmanından saklanmak için başını kuma gömen devekuşunun hareketinden farksızdır.⁶⁷

Komünizme karşı küresel olarak mücadele gerekliliğinin önemine vurguda bulunan *Orkun* yazarları, Rusya'ya atom bombası atılmasını düşünecek kadar ileri gitmektedir.⁶⁸ Öte taraftan *Orkun* dergisi yazarları için Türkiye'nin dost ve düşman ülkeleri ise coğrafi yakınlık yahut siyasal bir tehdit unsuru olup olmadıklarına bakılmaksızın Rusya ve komünizmle girdikleri ilişki temel alınarak belirlenmektedir. Yazarlardan Çivicioğlu Arif, Uzak Doğu'da komünist Rusya ve onun maşası olarak ilan edilen Çin'e karşı ABD ve İngiltere merkezli askeri birliklerin kurulmasından söz etmekte, Japonya'nın ise komünizme karşı desteklenmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.⁶⁹

Orkun dergisi çizgisindeki Türkçülüğün antikomünizme ilişkin yürüttüğü siyaset, salt uluslararası boyutuyla kalmayan bir yapıya sahiptir. Yeni Türk devletinde görevde bulunan kadrolarının iddia edildiği üzere komünizme gösterdikleri müsamaha, Türkçülerin uzun yıllar boyunca sert muhalefetine neden olmuştur. Bir iç güvenlik meselesi olarak ırkçı nitelikteki devlet idealinin karşısında Türkü, aileyi,

---

⁶⁷ İsmet Tümtürk, "Komünizmle Mücadele", *Orkun*, 13 Ekim 1950, s. 4.

⁶⁸ "Orkun'dan Sesler", *Orkun*, 15 Aralık 1950, s. 9.

⁶⁹ Çivicioğlu Arif, "Komünist Devletler Karşısında Türkiye'nin Durumu", *Orkun*, 29 Aralık 1950, s. 9.

dini, vatani ve milleti inkâr eden komünizm, Moskofluğa mal olmuştur.⁷⁰ Rus emperyalizmi olarak komünizm, Sovyet casus teşkilatı olarak görevini yerine getirmektedir. Nuri Tarhan'ın ifade ettiği üzere, “Türkiye’de aşırı solcu yahut komünist kimseler, maşayla tutulacak olan Moskof casusu” olarak tanımlanmaktadır.⁷¹ Türkçülük, fikri temelden hareketle siyasal ve iktisadi bir program olarak komünizmi, Rus emperyalizminin kendisi olarak tanımlamaktadır. Türkçüler için vatan haini olarak işaret edilen solcular ve komünistler, casusluk faaliyetlerini yerine getirmek adına örtük bir göreve sahip Türklük düşmanları olarak belirmektedir.

Türkçüler için ırksal bir ifade anlamına gelmekte olan komünizm, Rus emperyalizminin siyasal çıktısı olarak dışarıdaki başat düşmanı tanımlamaktadır. *Orkun* yazarları için Türkiye’de yürütülen komünizm propagandası yahut buna kalmadan salt komünist fikir, Rus casusluğu olarak değerlendirilmekte ve dışarıdan içeriye yönelik bir anlam taşımaktadır. Ancak Türkçüler için bir diğer önemli düşman profili ise “şuur altlarında Türke kin duygusu eksik olmayan” azınlıklar, masonlar, insaniyetçiler ve Siyonistlerdir. Söz konusu gruplar, Türk olmayan ancak Türkiye’de yaşayan vatandaşlık statüsündeki “iç düşmanlar” olarak tanımlanmaktadır. Nejdet Sançar, iç düşmanların Osmanlı’dan kalan kötü yadigârlar ve daha sonraları içeriye sızmış olan “tufeyli” yani asalaklar olduğu iddiasındadır.⁷² Anlaşılacağı üzere Sançar

---

⁷⁰ Nihal Atsız, “Veda”, *Orkun*, 18 Ocak 1952, s. 4.

⁷¹ Nuri Tarhan, “Mâhut İlette Dair”, *Orkun*, 8 Aralık 1950, s. 7.

⁷² Nejdet Sançar, “Türkçülük Düşmanları ve Turancılık”, *Orkun*, 16 Şubat 1951, s. 3.

için ırkî müdafaa, imparatorluk dönemi sonrasında başlamakta ve Türk olmayanlarla şekillenmektedir.

Orkun dergisi yazarları için Türkün iç düşmanlarının ilk sırasında 2 bin yılın ardından devlet olmalarıyla Turancılık fikrine örnek verilen Yahudiler gelmektedir. Açık nefret söyleminin sakınılmadığı Yahudiler için birbirinin yerine geçecek şekilde “farmason, dönme ve siyonist” denmekte, isim ve kılıkları değişse bile “iblis, hannas, recim ve ifrit” kelimelerinin şeytan demek olduğu vurgulanmaktadır.⁷³ Yahudi, form değiştirse bile özü itibariyle belirli bir düşmana işaret etmektedir. Söz konusu duruma örnek olarak İsmet Tümtürk, baş düşmanın Yahudi ve Masonlar olduğunu vurgulamaktadır.⁷⁴ Tümtürk için Masonluk, komünizmle birlikte “Yahudiliğin iki veledinden biri” olarak tarif edilmekte ve eğer Türklüğe düşman olan aranmak istiyorsa bahsi edilen akrabalık zincirine bakmak gerekmektedir.⁷⁵ Tümtürk’ün çizdiği düşman profiline ilişkin olarak Lütfi Önsoy ise “Yahudioğlunun gazetesinin hayırdır dediği şeyde felâket, felâkettir dediği şeyde hayır vardır...” ifadelerini kullanarak Türk ve Yahudinin ne denli farklı çıkarlara sahip olduğunu kanıtlama çabasıdadır.⁷⁶

---

⁷³ “Orkun’dan Sesler”, *Orkun*, 10 Ağustos 1951, s. 8.

⁷⁴ İsmet Tümtürk, “Bir Beyanname Münasebetiyle”, *Orkun*, 18 Ocak 1952, s. 15.

⁷⁵ İsmet Tümtürk, “Komünizm Tehlikesi”, *Orkun*, 7 Aralık 1951, s. 3.

⁷⁶ Lütfi Önsoy, “Hırsızları Koruyacak Olan Tasarı”, *Orkun*, 13 Temmuz, 1951, s. 5.

Orkun dergisi çizgisindeki Türkçüler için iç düşmanlar arasında sayılan bir diğer grup ise Ermenilerdir. Derginin Türkçülüğün tarihsel anlatısına yer verilen “1944-1945 Irkçılık-Turancılık Davası” bölümünde yer alan ifadelerle açıklanacak olursa, ırksal sınıflandırma içerisinde asırlarca Türkler tarafından aşağı görülüş ancak beraber yaşama hakkından mahrum bırakılmayarak kötü davranışa maruz kalmamış Ermeniler, Ruslarla anlaşarak Türkeye ihanet etmiştir.⁷⁷ Dergi yazarlarınca söz konusu ihanete rağmen bir iç düşman olarak Ermenilere yönelik bir katliam, soykırım ise yaşanmamıştır. Mevcut bir tartışma olarak hâlâ önemini koruyan ve Türk siyasası için “1915 Olayları”, diğer tartışma yürütücüler için ise soykırım, kırım ve katliam denen sürece ilişkin Ziya Gökalp’in “mukatele” yani yaşananların karşılıklı olma hâli ifadesi, dergi yazarları tarafından sahiplenilmektedir. Gökalp, yaşananlara ilişkin, “Türkiye’de bir Ermeni katliamı değil, bir Türk-Ermeni mukatelesi vardır. Bizi arkadan vurdular, biz de vurduk.” demektedir.⁷⁸

Türkçüler için tarihsel bir çatışmaya dayandırılarak var edilen Türk-Ermeni düşmanlığı, kandan hareketle ortaya çıkan kimi özgül ve karakteristik unsurları barındırmaktadır. Söz konusu düşmanlıkta Türklük ve Ermenilik çatışması kanla şekillenen, Türkün milliyetçi, Ermeninin solcu; Türkün inançlı ve maneviyat sahibi ruhçu felsefeye sahip, Ermeninin ise maddeci, menfaate bağlı ve iman sahibi olmayan Allahsız olduğu iddia edilmektedir.⁷⁹ *Orkun* dergisi yazarları kabulünce

---

⁷⁷ “1944-1945 Irkçılık-Turancılık Davası”, *Orkun*, 15 Aralık 1950, s. 11.

⁷⁸ “Hayatından Enstantaneler”, *Orkun*, 26 Ekim 1951, s. 7.

⁷⁹ “Orkun’dan Sesler”, *Orkun*, 5 Ocak 1951, s. 8.

kanla ayrılan milletlerin iddia edilen yapısal özellikleri, birer karşılık ve ötesinde düşmanlık gerekçesi olarak belirlemektedir.

Çalışmanın bu noktasında, *Orkun* dergisi yazarları için Türkiye'nin başat iç düşmanları olarak beliren Yahudi ve Ermenilerin ardından "Kürt meselesi" ele alınacaktır. Ancak söz konusu tartışma, Türkçüler için düşman konumunu tespit ve belirginleştirme amacı doğrultusunda değil, Kürt ve Kürdistan ile kurdukları ilişkiyi açığa çıkarma gayesiyle yürütülecektir.

"Kürt meselesi" kavramsallaştırması, çalışmanın daha anlaşılabilir yürütülebilmesi adına kullanılmakta olup, günümüz kamuoyunda "Kürt sorunu-Kürt meselesi" olarak tanımlanan olguyla doğrudan bir ilişkilene içerisindedir. Çalışmada tercih edilen Kürt meselesi kavramsallaştırması, *Orkun* dergisi çizgisindeki Türkçü fikrin, varlığı kabul edilen Kürdün kimlik ve neliğinin ortaya çıkarılması amacıyla kullanılmaktadır.

Orkun dergisinde yürütülen Kürt meselesi endeksli tartışmalar, dergi çizgisindeki Türkçü hareketin başat siyasal öncelikleri arasında sayılmamakla birlikte, üzerine düşünülen, tartışma alanı yaratılan hususlardan biri olarak belirlemektedir. Öncelikle ifade edilmesi gereken hususlardan biri Kürtlüğün beşerî anlamıyla tanınıyor olmasıdır. Ancak *Orkun* dergisinde kafa karışıklığına neden olacak şekilde analitik olmayan bir Kürt tanımlama ve gruplandırmasıyla karşılaşmak

mümkündür. Kürtlüğün hem Türklüğün içerisinde ve dolayısıyla Türk, hem de Türk olmayan olarak iki farklı şekilde yorumlandığı görülmektedir.

Türkçüler için belirli ölçülerde uluslararası bir mesele olarak ele alınan Kürtlük, dergi yazarlarından Kırzioğlu M. Fahrettin için başta Ruslar olmak üzere çeşitli dış düşmanların siyasal emelleri doğrultusunda Türklükten koparılmaya çalışılan olarak ifade edilmektedir. Kırzioğlu, Türk toprakları üzerinde tarihsel akış içerisinde daima oyunlar planlayan Rusların, “parçala ve hükmet” stratejisi içerisinde Kürtleri Türklere karşı savaş pozisyonuna dahil etmeye çalıştığını iddia etmektedir. Ancak Kürtler, Türklere ayrı bir müstakil bir yaşam sürmemiş, kendi yazı ve edebiyatı dahi bulunmayan bir millet olarak Türklüğün dahilindedir. Daha açık olarak ifade edilecek olursa, Türklükten azade bir Kürtlük söz konusu değildir. Bahsi edilenlerle birlikte başat ekonomik faaliyetleri ve etnografya bakımından Türkmenlerden ayrılması mümkün olmayan Kürtlerin, Turani bir kavmin vasıflarını taşıdığı iddia edilmektedir. Kırzioğlu, Kürtlüğün Türklüğüne ilişkin iddialarını, Şerefname'den⁸⁰ atıfla Kürtleri Oğuz boylarından göstererek bir adım öteye taşımaktadır. Öte taraftan Dede Korkut destanlarında ise Türk ve Karakoyunlu Türkmenlerinin de mensup olduğu boy olarak “Boğduz-Böğdüz”, Kürtlerin de ortak boyu olarak belirlemektedir.⁸¹

---

⁸⁰ Şerefname, 1596-1597 yıllarında Şerephan Bitlisi tarafından Farsça kaleme alınarak Kürt tarihi hakkında coğrafyadan soy ilişkilerine kadar uzanan geniş bir yelpazede çeşitli bilgiler veren kitaptır.

⁸¹ Kırzioğlu M. Fahrettin, “Moskofların ‘Kürtçülük’ Cereyanı Yaratma Gayreti”, *Orkun*, 1 Haziran 1951, s. 10-11.

Orkun dergisinde Kürt nüfusun yoğunluklu olarak yaşadığı Türkiye'nin doğu ve güneydoğusuna ilişkin yazılar, Türklüğün içerisindeki Kürtlük algısını açığa çıkarmaya yardımcı olmaktadır. Dr. Cumalıoğlu Fehmi tarafından söz konusu bölgedeki insanlar “Türkçe bilmeyen bahtsızlar” olarak tanımlanmakta ve bir yabancı dil olarak Kürtçe konuşmaktadır. Türklük davası gereği olarak, Türkçe bilmeyen bu insanlara “Türklüklerini duyurmak, dünyada Türkçeden daha güzel ve daha sevimli bir dil bulunmadığını öğretmek ve Türklükleriyle övünmesini belletmek” gerekmektedir. Bölgeye giden bir başka Türke “Acaba yabancı bir ülkede miyim?”⁸² diye sordurtan sorunun kaynağı ise yine yazar tarafından verilen cevapla cehalet, bilgisizlik ve mektepsizlik olarak gösterilmektedir.⁸³

Orkun dergisinin “Türkelinin Köy ve Kasabaları” bölümü, okuyucular tarafından gönderilen mektuplarla oluşturulmakta olup, Turan ülkesi olarak Türkeli'ni sosyal, kültürel, coğrafi ve beşerî yönleriyle tanıtmayı hedeflemektedir. Söz konusu yazılardan birinde Ağrı ele alınarak bölge sakinlerinin Türklüğüne ilişkin olarak tarihsel bir anlatı oluşturulmaktadır. Nüfusunun önemli bir bölümünün Kürtlerden oluştuğu bilinen Ağrı'nın ele alındığı yazıdan hareketle Türklüğün kapsayıcı zeminini görmek mümkündür:

---

⁸² Dr. Cumalıoğlu Fehmi, “Türkçe Bilmeyen Türk Köylüleri!.. II”, *Orkun*, 6 Temmuz 1951, s. 6.

⁸³ Dr. Cumalıoğlu Fehmi, “Türkçe Bilmeyen Türk Köylüleri!..”, *Orkun*, 29 Haziran 1951, s. 7.

Köylerimizde yaşayan kişilerin 3000 sene evvelki ve halen bugünkü ortaasyalıların yaşayış tarzlarının aynıdır. Yemeklerini pişirilmiş toprak kaplarda yerler. Bağdaş kurup otururlar. Hayvancı ve ziraatçıdır. İyi ata binmesini bilirler. Cengaverdirler. Irk tarihinin Türk tarihinde geçirdiği her şeyi cem etmiş bulunan Ağrı halkı, tek bir infirak göstermeyecek kadar ananelerine sadık kalmışlardır.⁸⁴

Türk olmayan ve dolayısıyla Türklük karşısında konumlandırılan Kürtlük ise *Orkun* dergisindeki kimi atıf ve tarihsel örneklerle tanımlanmaktadır. Tunceli'nin Çemişgezek ilçesindeki Türklerin kendileriyle herhangi bir ortaklığı bulunmayan Kürtler tarafından zulüm ve haksızlıklara uğrayarak göçe zorlanmaları⁸⁵ ve bir başka örnekle Osmanlı tarafından Musul'a yerleştirilen Kürt aşiretinin zamanla Türkleşmesi, milliyet olarak Kürtlerin Türklükten farklılığına işaret etmektedir.⁸⁶

Düşman Kürtlük, Şeyh Sait özelinde belirgin bir milliyet davası olarak algılanmaktadır. Nejdet Sançar tarafından “Türk bayrağını indirmeye yeltenmek” olarak tanımlanan Şeyh Sait önderliğindeki ayaklanma, milliyetçi ve ayrılıkçı bir niteliğe sahiptir.⁸⁷ Dergide kan bağının milletler arasındaki rolüne ilişkin olarak, “Eğer kan rol oynamasaydı Şeyh Said bağımsız Kürt devleti kurmak için isyan bayrağını açmazdı.”⁸⁸ ifadelerine yer verilmekte ve Sançar'ın iddiasına paralellik

---

⁸⁴ Celâl Turanibaşer, “Türkelinin Köy ve Kasabaları: Ağrı”, *Orkun*, 13 Nisan 1951, s. 16.

⁸⁵ Hulûsi Özkul, “Türkelinin Köy ve Kasabaları: Çemişgezek”, *Orkun*, 9 Mart 1951, s. 16.

⁸⁶ Kazganoğlu, “Türkelinin Köy ve Kasabaları: Çankırı”, *Orkun*, 2 Kasım 1951, s. 15.

⁸⁷ Çiftçioğlu Nejdet Sançar, “Türk Bayrağı”, *Orkun*, 22 Aralık 1950, s. 3.

⁸⁸ “1944-1945 Irkçılık-Turancılık Davası”, *Orkun*, 14 Eylül 1951, s. 13.

gösterecek şekilde Türklükten azade bir Kürt milletine vurgu yapılmaktadır. Ancak söz konusu ifadeler Kırzioğlu M. Fahrettin tarafından derginin sonraki sayılarında tekzip gelmekte ve söz konusu çıkarımın Kürt tarihi araştırmalarının eksikliğinden kaynaklı olduğu ifade edilerek karşı çıkılmaktadır. Kırzioğlu'na göre dil ve başlıca gramerdeki İrani hâline rağmen Kürtler, daha çok Turanlı-Türk vasıfları taşımaktadır. Öte taraftan “Rus ve İngilizlerin altın ve propagandalarına kanmış olan birkaç serseri ağa ve şeyhin tektük hâlleri dışında Kürtler”, ahali ve yurttaş olarak Türkçe konuşanlardan asla geri kalmamıştır. Kırzioğlu'na göre bu durum, din ve mezhepten öte kan birliğinin bir sonucudur.⁸⁹ Anlaşılacağı üzere Kırzioğlu için Türklük, kan ortaklığını içerecek şekilde Kürtlüğü kapsamaktadır.

Orkun dergisinde Kürtlüğün Türklük içerisinde ve dışında konumlanışına ilişkin olarak farklı görüşler bulunmaktadır. Ancak söz konusu farklılıklar, tarihsel bir düşmana, özelde Şeyh Said ayaklanmasıyla kendisine varlık bulan ayrılıkçı Kürtlük noktasında ortadan kalkmaktadır. Bununla birlikte Kürtlük, bir düşman profili olarak kabul edildiği yorumlarda dahi diğer düşmanlar olarak Ermeni yahut Yahudiler kadar gündem hâline getirilmemektedir. Öte taraftan başta Rus ve Batılı bilim insanlarının Türklükten ayırarak başka bir millet olarak tanımlama gayretlerine karşı Kürt, Türklüğün ırksal niteliğinin kapsamı dahilinde ve ancak propagandalara dayalı kışkırtmalarla ona düşman olan olarak görülmektedir.

---

⁸⁹ Kırzioğlu M. Fahrettin, “Kadın Başlığı ‘Fes’ ve ‘Şeyh Said Ayaklanması’”, *Orkun*, 12 Ekim 1951, s. 5-6.

Türkçülüğün gerekçeleriyle birlikte çerçevesini daha belirgin hâle getirdiği düşman profilleri, faşizmde konjonktürel ihtiyaçlara cevap verecek şekilde farklılık göstermektedir. Bir ekonomik program çıktısı olarak kabul edilecek olursa faşist ideoloji, Almanya ve İtalya'da hizmet ettiği toplumsal sınıfların gerekliliklerine uygun hareket etmekte, düşman ise böylesine bir sürecin ardından belirlemektedir. Emperyalist genişleme ihtiyacıyla doğuya yönelen Almanya için düşman, kaçınılmaz olarak Rusya ve dolayısıyla komünizm olmaktadır. İç politikada sınıf savaşının yerine ulus savaşının öncelendiği faşist ideolojide rasyonel olan değil, kitleleri güçlü bir iradeyle harekete geçirecek olan fikir tercih edilmektedir. Kitle iradesine endeksli hareket ise ulus içerisindeki bir odaktan çok, uluslararası savaşa yönelmektedir. Söz konusu durum, faşizmin iktisadi programına uygun şekilde işçi sınıfı düşmanlığı ve komünist ideolojinin imhasını gerekli kılan sınıflar üstü iddiasıyla ulus savaşımını doğurmaktadır. Antikomünizm, işçi sınıfını köklerinden kopararak ulusun bir parçası hâline getirmeye çalışan faşizm için başat ideolojik mücadele alanlarından biri olarak tanımlanmaktadır (Neocleous, 2017: 36).

Yaratılan ırkçı düşmanlık alanına ilişkin literatürde “Holokost’un Merkeziliği Teorisi” olarak isimlendirilen görüşe göre faşizm, Yahudi düşmanlığıyla varlık bulmaktadır. Teori uyarınca Almanya’daki Yahudi sermayesi, Hz. İsa’nın çarmıha gerilişindeki Yahudi rolü ve düşük ırksal niteliğe sahip Yahudilik gibi gerekçeler, belirli bir düşman yaratırken öte taraftan Alman faşizminin de temel örgütlülüğünü sağlamaktadır. Ancak Nazi Almanyası’ndaki toplama kamplarına bakılacak olursa ilk olarak hedeflenen ve iktisadi politikaya uygun düşecek şekilde düşman olunanların komünistler ve sendikacılar olduğu görülmektedir. Yalnızca

Yahudilerin değil Slav ve ingene halkların da tutsak edildiği toplama kampları örneğiyle söz konusu teori zaafa uğramaktadır (Köves ve Mazumdar, 2016: 28-29). Faşist ideoloji, dayandığı sınıfın paydaşı olmayanlara yönelik düşman profilini yaratmakta ve ulusun çıkarlarını ekonomik programla örgütlemektedir. Düşman, faşist ideolojinin emperyalist yayılımıyla değişim göstermektedir. Anlaşılacağı üzere *Orkun* dergisi çizgisindeki Türkçülük, çok daha belirgin ve ırksal temeli yüksek bir yerden düşman profilleri yaratırken Almanya özelinde faşizm, iktisadi bir programın gereklilikleriyle içeride ve dışarıda düşmanlar yaratmakta ve bunlar üzerinden ulus savaşını örgütlemektedir.

5. – Toplumsal Sınıflar

*“Her kim ki kapitalizm hakkında konuşmak istemez,
o zaman faşizm hakkında da sessiz kalmalıdır.”*

Max Horkheimer

Temel bir kavramsallaştırma üzerinden gidilecek olursa toplumsal üretim ve bunun bölüşümü üzerine ortaya çıkan, farklı ve birbirine karşıt çıkarlara sahip kesimler, toplumsal sınıfları oluşturmaktadır. Günümüzde insan, sermaye ve makine endeksli gerçekleşen üretimde bölüşüm, artık değere sahiplikle gerçekleşmekte ve buradan temelle toplumsal sınıflar belirginleşmektedir. Ezcümle, toplumsal üretimin bölüşümü, iktisadi bir karşılık olarak toplumsal sınıfları doğurmaktadır. Bölüşümden alınan paydan hareketle tanımlanacak olan özneler, yani gruplar, birer “karşıtlık

ilişkisi'' üzerinden varlık sahibi olmaktadır. Sınıfların karşıtlık ilişkisi, bir diğersinin doğrudan çıkarına uygun olmayan şekilde gelişmekte ve sınıfları belirginleştirmektedir. David Ricardo'nun temsil, Karl Marx'ın ise geliştirdiği politik iktisat geleneği içerisinde sınıflar, ilişkisel ve bundan hareketle karşıtlığa sahiptir (Boratav, 2018: 29-34).

Sınıf, kapitalizmle ortaya çıkmış olan bir ifade olmamakla birlikte, ne olduğuna ilişkin olarak tartışmaların devam ettiği bir terimdir. Roma kamu hukukundan bu yana kullanılan sınıf ifadesi için Lenin'in tanımlaması genelgeçer bir kabul olarak ortaya konmaktadır. Sınıflar, toplumsal üretim içerisinde, üretim araçlarıyla girişilen ilişki ve emeğin örgütlenmesindeki rollerle şekillenmektedir. Lenin için sınıflar, toplumsal zenginlikten alınan pay ve söz konusu payın elde edilme şekliyle ilgilidir. Buradan hareketle söylenebilir ki sınıflar, üretim ilişkileriyle şekillenen bölüşümün ifadesidir. Sınıfların bağımlı karşıt ilişkisi, bölüşümden elde edilen payın zenginlik ve yoksulluğu yaratımına neden olmaktadır (Balibar, 2016: 842-851). Sınıf ve karşıt sınıf, içerisinde çatışma ve egemenlik mücadelesini barındıran bir anlama sahiptir. *Alman İdeolojisi*'nde yer aldığı üzere bir sınıfı egemen yapan şey, esas olarak maddi ilişkilerde egemen olma durumudur. Maddi üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf, egemenlik alanını zihinsel ve kültürel alanda da pekiştirecektir (Marx ve Engels, 2011: 44-48). Nihai olarak ise yeniden üretim, yani mevcut bölüşümün egemenliği sürdürmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sınıf kavramına ilişkin yürütülecek olan tartışma, Marksist sınıf kuramına yönelik çeşitli atıf ve değerlendirmeleri zorunlu kılmaktadır. Maddi üretim üzerinden gerçekleşen bölüşüm, üretim araçlarına sahiplikle şekillenen insan grupları arasındaki tahakküm ve tabiiyet ilişkisine işaret etmektedir. Marksist sınıf kuramı uyarınca toplumsal sınıflar, insan gruplarının üretim araçlarının mülkiyetiyle kurdukları ilişki ve bunun neticesinde ortaya çıkan toplumsal ve siyasal iktisadi sömürü biçimleri üzerinden tanımlanmaktadır. Üretim araçları üzerinde tahakküm hakkına sahip olan kesim, üretimi gerçekleştiren ancak araçlar üzerinde az ya da hiçbir hakkı olmayan insan gruplarından artık emek elde eden sömürücü grupları ifade etmektedir. Üretim sürecinde tabiiyet ilişkisi içerisindeki gruplar ise, emek gücünü satan ve özgül koşullarıyla birlikte üretimin mülkiyet hakkına sahip olmaması nedeniyle artık değerden mahrum kalan kesimleri, sınıfları temsil etmektedir. Marksist sınıf kuramı, tarihsel süreç içerisinde sınıfları tanımlamakta ve kapitalizm öncesindeki toplumsal formasyonlar için de üretim araçlarına sahiplik ve üretim ilişkileri üzerinden tahlillerde bulunmaktadır. Ancak kapitalizm öncesi ve sonrasındaki bir “toprak sahibi” aynı anlamlara gelmemekte, aynı toplumsal sınıfa işaret etmemektedir (Patnaik, 2015: 77). Tüm bunlarla birlikte Marksist sınıf kuramı, üretim ilişkilerinden temelle üretim tarzı ve artık değere sahiplik-el koyma üzerinden gelişen sınıf tahliline dayanmaktadır. Toplumsal sınıflar, maddi üretimle temellenen siyasal ve iktisadi güce işaret etmekte ve buradan hareketle tanımlanmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde *Orkun* dergisi çizgisinde Türkçülüğün toplumsal sınıflarla ilişkilene biçiminin ve buradan hareketle iktisadi perspektifinin ortaya konması hedeflenmektedir. Bununla birlikte, faşizmin varlığını dayandırdığı

sınıflar ve iktidara gelmesiyle birlikte kapitalist sistemde oynadığı role ilişkin tahlillere yer verilerek söz konusu ideolojinin işlevselliği saptanmaya çalışılacaktır. Ancak dergide geniş bir toplumsal sınıflar tartışması yürütülmemekte, köylülük, işçilik ve Türk kamu kurumlarının özelleştirmesine ilişkin olarak kimi değerlendirmelerde bulunmaktadır. Dergi yazarlarının sınıf değerlendirmelerinde Türklüğün temeli olarak köylülük, komünist propagandaya maruz kalan işçiler ve topyekûn ekonomik gelişim için sermaye ele alınmaktadır.

Türkçülüğün ırksal temelden şekillenen görüşleri, sosyal ve iktisadi bir sınıf olarak ortaya çıkan Türk köylüsüne yönelik tartışmada bulunmayı zorunlu kılmaktadır. Türklüğün temeli olarak kan saflığı ve mevcut asaletinin koruyucusu olarak gösterilen Türk köylüsü,⁹⁰ hangi anlamları işaret ettiği belli olmayacak şekilde “kozmpolit olana” karşıdır. Kadioğlu Süleyman, “Türklük ve İslâmlıkla yoğurulmuş olan asil Türk köylüsünün”, Türklüğü yıkma girişimi olarak tanımlanan Köy Enstitüleri’nin başlıca hedefi olduğu iddiasındadır. Zira Türklüğü yıkmak, Türk köylüsünü kökünden koparmadan mümkün değildir.⁹¹ Köy Enstitüleri özelinde Türkçüler için düşman, komünizm ve ona hizmet eden dönemin siyasal iktidarı CHP olarak görülmektedir.

---

⁹⁰ Kadioğlu, “Köy Enstitüleri Kördüğümü”, *Orkun*, 21 Aralık 1951, s. 6.

⁹¹ Kadioğlu Süleyman, “Köy Enstitüleri Kördüğümü ve Tonguç Oyunu”, *Orkun*, 17 Ağustos 1951, s. 3.

Türk köylüsüne yönelik tartışmalarına devam eden Kadioğlu, Köy Enstitüleri'nde eğitim gören çocukların köylü-şehirli ayrımının farkına varmakta olduğunu ve bunu ortadan kaldırmak adına istemsiz şekilde komünizmin fikir dünyasına dahil olduklarını iddia etmektedir. Ancak Kadioğlu için söz konusu çocuklar, şehirli kozmopolitler gibi kötü niyetlerle değil, saf ve gerçek duygularla hareket eden Türk köylü çocuklarıdır.⁹²

Orkun dergisinde, Türk köylüsünün ekonomik vaziyetine ilişkin olarak yapılan eleştirilerde, Cumhuriyet'in esas değerlerinden biri olarak sloganlaşan "Köylü milletin efendisidir." ifadesine karşı çıkılmaktadır. Elektriksiz ilçelerde sırtında gömlek, ayağında ayakkabı olmadan hayatını sürdürmeye çalışan köylülerin varlığından şikâyet edilmekte, hayvanıyla ahırda yaşayan insanlara ithafen ise "Bu mu efendilik?" diye sorulmaktadır. Ekonomik yoksunluk çeken köylünün reçetesi ise Köy Enstitüleri'nin karşısında fikri kalkınma, topraklandırma ve modern tarım araçlarına erişim ile yüksek mahsul edinimi olarak görülmektedir.⁹³

Köylerin ve köylülerin vaziyetlerine ilişkin getirilen eleştirilerde Cumhuriyet'le birlikte şehirli sermaye sınıfının, işçi ve köylü sınıflarının karşında çok daha müreffeh bir duruma geldiği vurgulanarak Kemalizm eleştirisi yapılmaktadır. "Sınıf ve zümre tanımayan Kemalizm", aslında belirli bir ekonomik grubun çıkarına

---

⁹² Kadioğlu, "Hasanoğlan Köy Enstitüsünün Özelliği ve Yüksek Kısım", *Orkun*, 23 Kasım 1951, s. 10.

⁹³ Namık Zafer Alpsü, "Köy Davâmız", *Orkun*, 14 Eylül 1951, s. 10.

işlemektedir.⁹⁴ Köyü düşün bırakmanın Türkiye'ye ihanet, köylüyü yükseltmemenin ise Türklüğü felakete götüreceği vurgulanarak, köylünün Cumhuriyet'in ardından "kendi başına bırakılmış olmasının bile" mevcut durumdan daha iyi olacağı iddia edilmektedir.⁹⁵ *Orkun* dergisi yazarlarınca sosyal ve iktisadi bir sınıf olmasıyla birlikte Türklüğün temeli olarak kabul edilen köylü, Cumhuriyet'le birlikte kozmopolitanizm ve şehir sermayesine karşı küçük ve güçsüz bırakılmış olarak görülmektedir.

Orkun dergisi çizgisindeki Türkçülük için sınıfsal farklılık ve eşitsizlikler, açık bir kabulle yazarlar tarafından dile getirilmektedir. Ancak söz konusu kabul, iktisadi gücünden kaynaklı bir kavramsallaştırmayla işçi sınıfını değil, genel geçer bir kitle olarak işçiliği ele almaktadır. "Halkı, köylüyü ve işçiyi refaha kavuşturma" ideali, Türkçülüğün esas meselelerinden biri olarak ifade edilmesine rağmen,⁹⁶ iktisadi çelişkilere yönelik refleks, komünizm karşıtlığı üzerinden yaratılmaktadır. Çalışmanın bu noktasında antikomünizm siyaseti açıklanan Türkçülüğün, tanıdığı ancak tanımlamaktan uzak durduğu toplumsal sınıflara yönelik giriştiği tavır ve ilişkiyi açığa çıkarmak hedeflenmektedir.

---

⁹⁴ Çivicioğlu, "Atatürkçüleri Tanıyalım: Ahmet Emin Yalman", *Orkun*, 27 Nisan 1951, s. 5.

⁹⁵ Hikmet Tanyu, "Türkiye Köylerinin İçyüzü", *Orkun*, 13 Ekim 1950, s. 14.

⁹⁶ Sofuoğlu M. Zeki, "Türkçülük ve Kızıl Mürtecilik", *Orkun*, 15 Aralık 1950, s. 3.

Sofuoğlu M. Zeki, milliyetçiliğin esaslarından biri olarak içtimai adalet hususunda vatandaşların asgari bir refaha, iktisadi tahakküm altında olmaksızın herkesin eşit şartlarda yükselmesine imkân tanınması gerektiğini ifade etmektedir. Refah ve imkân, komünizme set çekmek için gerekli olan ilkenin, içtimai adaletin olmazsa olmazı olarak görölmektedir.⁹⁷ Sofuoğlu tarafından bilinçli bir tercihle kullanılan “yükselme” ifadesi, sınıfsal farklılıkların varlığına, bir diğer taraftan ise vatandaşların refah düzeyleriyle değişiklik gösteren sınıflar arası geçişkenliğe işaret etmektedir.

Komünist Manifesto’nun girişinde yer alan “Bugüne kadarki bütün toplumların tarihi, sınıf mücadeleleri tarihidir.” ifadesi, dergi yazarlarından Çivicioğlu Arif tarafından kaleme alınan “İşçilerin Davasına Giriş” başlıklı yazı dizisinde kısmi olarak doğrulanır şekilde ele alınmaktadır. İşçi sınıfı yerine “işçi mevzuu” ifadesinin kullanıldığı yazıda, çatışmalara meydan verecek kadar geniş ve uzun bir mesele olarak tanımlanan “dava”, insanlık ve içtimai adalet esaslarına uygun şekilde çözüme ihtiyaç duymaktadır. Koşulların işçiyi sömürdüğu ve dolayısıyla işçinin dünya saadetinden payını almasının mümkün olmadığı düzene ilişkin çeşitli öneriler sunulmaktadır. Çivicioğlu’nun sunduğu öneriler, işçinin iş ve ev hayatına ilişkin tetkikler, gözden geçirilmesi gereken işçi mevzuatı ve söz konusu meseleyi nihayete erdirecek esasların belirleneceği kurumlar olarak sıralanmaktadır.

---

⁹⁷ Sofuoğlu M. Zeki, “Milliyetçiliğin Altı Temeli”, *Orkun*, 13 Nisan 1951, s. 6-7.

Ancak işçi meselesi, “milliyetçilik gözüyle” ele alınıp, çözüme kavuşturulması gerekendir.⁹⁸

Türkçülüğün işçi sınıfına yönelik siyasetini, komünizmin işçi sınıfı ideolojisini boşa çıkarma hamlesi olarak okumak mümkündür. Söz konusu boşa çıkarma hamlesini, Bolşeviklerin bayramı olarak kabul edilen 1 Mayıs’ın feshedilip, 5 Mayıs gününün alternatif olarak sunulmasında görmek mümkündür.⁹⁹ Öte taraftan işçilerin hak ve isteklerini kamuoyuyla paylaşmak adına Nazilli’de Türkçüler tarafından çıkarılan *İşçi* isimli haftalık süreli yayın, *Orkun* dergisinde tebrikle birlikte duyurulmaktadır.¹⁰⁰ Anlaşılacağı üzere Türkçüler, işçi sınıfının komünizmle örgütlenmesinin önüne geçmek adına çeşitli siyasal ve pratik hamlelerde bulunmaktadır. Konuya ilişkin olarak İsmet Tümtürk’ün “Komünizmle tam ve tesirli mücadelenin unsurlarından biri elbette işsizlik, sefalet ve içtimai adaletsizlik gibi şeyleri ortadan kaldırmaya çalışmaktır.” ifadesi,¹⁰¹ işçi sınıfı meselesini antikomünizm üzerinden okuyan Türkçülüğü kavrayamaya yardımcı olmaktadır.

Orkun dergisinde Hüseyin A. Akkoyunlu tarafından kaleme alınan “Grev Hakkı” başlıklı yazı, işçi ve sermaye sınıfının genel çatışmalarına ilişkin olarak Türkçü perspektifi ortaya koymaktadır. Türkiye’deki işçilerin durumuna ilişkin

---

⁹⁸ Çivicioğlu Arif, “İşçilerin Davasına Giriş”, *Orkun*, 19 Ocak 1951, s. 6.

⁹⁹ “Orkun’dan Sesler”, *Orkun*, 18 Mayıs 1951, s. 8.

¹⁰⁰ “1944-1945 Irkçılık-Turancılık Davası”, *Orkun*, 30 Kasım 1951, s. 16.

¹⁰¹ İsmet Tümtürk, “Komünizmle Mücadele III”, *Orkun*, 10 Kasım 1950, s. 10-11.

olarak dünyanın en iyi iş kanunlarından birine sahip olunmasına rağmen devlet fabrikalarında çalışan işçilere dahi söz konusu kanunun tatbik edilmediğinin vurgulandığı yazıda, söz konusu durumla birlikte çalışanların işverenin insafına terk edildiğinden şikâyet edilmektedir. Ancak Akkoyunlu, Türkiye’deki işçilerin büyük bir kısmının cahil olduğunu ve bunu istismar edecek olan “kızıl ajanların” işçiye zarar vereceği iddiasındadır. Grev için “işverenin menfaatine hanel getirecek tehlikeli bir silah” ifadesinin kullanıldığı yazıda, işverenin de lokavt hakkını kullanabileceği ve bunun ekonomik olarak işçiler için üstesinden gelinmesi mümkün olmayan sonuçlara neden olabileceği vurgulanmaktadır.¹⁰² Komünistlerin suistimal ettikleri faaliyetlerden biri olarak gösterilen grev, işçilerin çıkarına olmamakla birlikte topyekûn memlekete zarar verecek niteliğe sahiptir.

Türkçülüğün rehber edinilen isimlerden biri olarak Ziya Gökalp’in toplumsal sınıflara ilişkin olarak tutumu, *Orkun* dergisiyle temsil edilen fikri çerçevenin sermaye sınıfı yaklaşımını ortaya koymak açısından önem teşkil etmektedir. Gökalp için güçlü yapıya sahip sermaye önemli bir gerekliliktir. Gökalp, sermaye sınıfına dayanan hükümetin, memleketi refaha taşıyacağı iddiasındadır. Tüccar, iş insanı ve sanatkâra dayalı hükümetin gerekliliğinden söz eden Gökalp için iktisadi sınıflara dayanan hükümetin gücü, memura dayanan hükümetten daha fazladır. Ancak Türkiye’de güçlü bir iktisadi sınıf, sermaye sınıfı eksikliği yaşanmaktadır. Söz konusu durumda yapılması gereken, zayıf sermaye sınıfının

---

¹⁰² Hüseyin A. Akkoyunlu, “Grev Hakkı”, *Orkun*, 8 Aralık 1950, s. 13-14.

desteklenmesi ve onun ardından gelecek şekilde Türkiye'nin refaha kavuşmasının planlanmasıdır.¹⁰³ Ancak Türkçüler için sermaye, günümüzde hâlâ geçerli bir söylem olarak yerli ve milli olmalıdır. Dergi yazarlarından İhsan Cemâli, ulusal menfaat bakımından kamu özelleştirmelerinde yabancılara yer verilmesinin, yerli sermayeye zarar vereceği iddiasındadır. Cemâli'ye göre fitrî meziyet ve kabiliyetleriyle yabancından üstün olan Türkün daha başarılı olacağı aşıkardır ve dolayısıyla başta özelleştirmeler olmak üzere tüm alanlarda Türk sermayesi desteklenmelidir.¹⁰⁴

Toplumsal sınıflara ilişkin olarak *Orkun* dergisi çizgisindeki Türkçülüğün konumlanması, tahayyül edilen bir bütün hâlindeki ulus fikrini açığa vurmaktadır. Refah ve iktisadi gelişim, tüm toplumu kapsayacak şekilde içtimai adaletle sağlanacaktır:

Bizim anladığımız hakiki milliyetçilik, istismar ve istibdadı reddeder. Proletarya ve burjuvazi sınıflarını tanımaz. Milleti aynı zamanda bir ve bütün menfaat, kültür, mefkûre yapısı hâlinde kabul eder. Kimseyi kimseye sömürmemek başlıca gayesidir.¹⁰⁵

Orkun dergisi çizgisindeki Türkçülüğün toplumsal sınıflara ilişkin tutumunu belirleyen başat faktör, milliyetçilik esasıdır. Ulusu bir bütün olarak ele alan Türkçüler için toplumsal sınıflar, açık bir kabule dayanmıyor olsa bile farklı

---

¹⁰³ Ziya Gökalp, "Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak", *Orkun*, 26 Ekim 1951, s. 5-6.

¹⁰⁴ İhsan Cemali, "Yabancı Sermaye ve Yabancı Mütihazası", *Orkun*, 29 Aralık 1950, s. 14.

¹⁰⁵ Çivicioğlu Arif, "İşçilerin Davasına Giriş", *Orkun*, 26 Ocak 1951, s. 6.

ekonomik çıkar odakları olarak kabul edilmektedir. Antikomünizm eksenli gelişen sınıf yorumu salt proletaryaya yönelik değil, diğer sınıflar için de önemli bir belirlenim noktasıdır. Köy ve köylülüğe dair ise şehir ve kozmopolitanizme karşı, Türkün ırksal niteliklerini koruyacak olan olarak değer atfedilmektedir. Köylülük bağlamında sınıflar, salt ekonomik niteliğiyle değil aynı zamanda milliyetçi düsturu yerine getirebilmekle ele alınmaktadır. Türkçülüğün sosyal bir sınıf olarak köylülüğün özüne ilişkin tanımladığı değer, benzer şekilde Alman faşizminde görülmektedir. Alman köylüsü özü koruyan ve modernizm karşısında duran olarak belirmektedir. Kentin kültürü, iktisadı, sanatı ve siyaseti Yahudi ile özdeşleşmiştir. Alman toplumunun muhafazakârlığı içerisinde bulunman şekliyle modern tiyatro, atonal müzik, resim ve edebiyatta ekspresyonizm kırsal olana, Alman olana düşmandır (Cinemre, 2017: 173). İrksal olandan hareketle sosyal bir sınıfın yaşam alanı olarak köy ve kırsal, Türkçülük ve faşizm için ciddi önem teşkil etmektedir.

Faşizmin toplumsal sınıflarla girdiği ilişki, kapitalist sistem gerekleriyle örtüşen bir siyaseti ortaya koymaktadır. İtalya ve Almanya'da yükselen işçi sınıfı temelli devrimci hareketler, mevcut yerini koruma ve güçlendirmeyi hedefleyen ekonomik güç odakları için faşizme işlevsel bir anlam yüklemiştir. Ancak faşizm, söz konusu işlevi yerine getirmeden önce kendisini tüm ulus adına ve onun kurtuluşu için burjuvaziye karşı devrimci hareket olarak tanımlamaktadır (Dimitrov, 2016: 288). Burjuvaziye karşı proletaryanın ekonomik eşitlik talebiyle gelişen devrim iddiası, faşizmin ulusal sosyalist damarını temsil etmektedir. Ancak söz konusu duruma ilişkin olarak Neocleous faşizmi, işçi sınıfının tarihsel olarak güçlendiği noktada mülkiyet ilişkilerinin devamını sağlayacak radikal gericilik hamlesi olarak

tanımlamaktadır (Neoucleous, 2017: 21). Faşizm, emekçi sınıfın burjuva iktidarı ve kapitalist üretim üzerinde baskısının artarak yoğunlaştığı bir dönemde, kârlılığı azalan, mevcut sermaye ve makine hâkimiyeti tehlikeye giren burjuvazi için manevra alanı yaratmıştır (Togliatti, 2016: 251). İşçi sınıfının yükselen mücadelesine karşı faşizm, bahsi edilen ‘‘kurtarıcı’’ işlevi yerine getirmektedir. Ezcümle, faşizm bir sınıf hareketi olmaktan çok onu sindiren, ulusun çıkarları iddiasıyla sermaye sınıflarını önceleyendir.

Mussolini, topyekûn İtalya’yı proleter bir ulus olarak ele alarak, savaşı burjuva hâkimiyeti sahibi tanımladığı diğer uluslara yönelik gerçekleştirmiştir. Sınıflı toplumun sınıf sorununu çözmeye kategorik bir değişiklik yapan Mussolini, ezilen sınıfı uluslararası savaşta görmekte, asıl sınıfı ulusların birbiri arasındaki ilişkide yaratmaktadır (Neoucleous, 2017: 46). İtalyan ulusu proleter ve ezilen bir sınıf olarak belirirken içerideki sınıfsal çelişkiler ortadan kalkmıştır. Söz konusu iddiayı güçlendirecek şekilde İtalya’da faşistlerin iktidara gelişinden kısa bir süre sonra, 1921’de işçi ve işverenin bir araya getirildiği korporasyonlar kurulmuş, ‘‘milli sendikacılık’’ adı altında farklı iktisadi güç odaklarının birlikte hareket etmesi hedeflenmiştir (Guerin, 2012: 225-229).

Faşist iktidar öncesinde proleter devrimin kitlesi olan işçiler ise artık ulus savaşımının bir parçasıdır. Faşizmin iddiasında bulunduğu gibi sınıfsız bir toplum düzeni yaratılmamış olmasına rağmen, sınıf sefaletini yaşamaya devam edenler için ulusal ülküyle siyasal ve iktisadi tatmin gerçekleşmektedir (Cinemre, 2017: 52). Sınıf

mücadelesi ortadan kalkmış ancak sınıf sefaleti devam ederken ekonomik güç odakları için ulusal bütünlük sağlanmıştır.

Almanya ve İtalya’da faşist iktidar, siyasal ve iktisadi bir güç odağı olarak beliren işçi sınıfının başarısız devrimci hareketleriyle ortaya çıkmıştır. Kapitalizmin ekonomik, siyasal ve sosyal krizlerine karşı devrimi yaratamayan işçi sınıfı, tüm ulusu fetihçi emperyalist mücadeleye dahil eden yerel kapitalist güçlerin ideolojisine, faşizme yenilmiştir (Cinemre, 2017: 29). Liberal demokrasi ve iktisat kurallarının sosyal ve siyasal krizleri çözmekte başarısız kaldığı, işçi sınıfı ideolojisinin ise devrimi gerçekleştiremediği Almanya ve İtalya’da faşizm, küçük burjuva ve büyük tekellerin ortak çıkarlarıyla iktidarın sahibi, mücadelenin kazananı olmuştur. Yenilen proleter mücadele ve işçiler iken, kazananlar ise görünürde küçük burjuva ve tekellerdir.

Faşizmin işçi sınıfı ve onun ideolojisiyle girdiği ilişki, doğrudan kendisine ve hareketlerine yöneliktir. İtalya ve Almanya’da faşizm, propagandasını işçiler üzerine yoğunlaştırmış, onları ulusun bir parçası oldukları iddiasıyla kendi kitlesi hâline getirmeye gayret göstermiştir. Bir iddia olarak faşizm, proletaryanın da ideolojisi olmuştur. Ancak *Orkun* çizgisindeki Türkçülükten hareketle işçi sınıfıyla kurulan ilişki ele alınacak olunursa, Rusya ve onun emperyalist ideolojisi olarak komünizm eksenli gelişen işçi sınıfı perspektifiyle karşılaşılmaktadır. Türkçülük, işçi sınıfı ve onun ideolojisini doğrudan antikomünizm üzerinden okumakta, düşman Rusun işçi manipülasyonu, oyunu olarak görmektedir. Söz konusu farklılığa rağmen

faşist ideoloji ve Türkçülük, iki farklı noktadan ele aldıkları işçi sınıfını, ulusa ve onun ülküsüne yönelmesi gereken olarak görmekte ve kitleyi komünist ideolojiye kaptırmama gayreti içerisindedir.

Faşizmin toplumsal sınıflarla girdiği ilişki, onun tartışmalı tanımlamalarını beraberinde getirmektedir. Söz konusu tanımlamaların başında faşizmin bir orta sınıf, küçük burjuva ideolojisi olduğu iddiasıdır. “Bir küçük burjuva hareketi olarak faşizm”, özellikle Almanya’nın 1929 Buhranı’nda yaşadığı krizle birlikte ücretli proleter köleliğe düşme korkusu yaşayan orta sınıf-küçük burjuvanın, sosyalist-antikapitalist söylemlerden etkilenerek Nasyonal Sosyalistleri desteklediği iddiasıdır. Ancak söz konusu desteğe rağmen faşizm, küçük burjuva ideolojisi olmamıştır. Alman faşizmi, kitlesel desteğini aldığı küçük burjuvanın kapitalist tekelleşme karşıtlığına dahi cevap vermemiştir (Köves ve Mazumdar, 2016: 24). Buradan hareketle söylenebilir ki, toplumsal sınıf olarak küçük burjuvanın faşizme hükmettiği ve söz konusu ideolojiyle birlikte bir eliyle proletaryayı, diğer eliyle ise kapitalist sınıfı baskılayarak siyasal rolçüler Hitler ve Mussolini’yi başa geçirdiği iddiası yanlıştır (Rosenberg, 2019: 52).

Faşizmin toplumsal sınıflarla girdiği ilişki ve özeldede küçük burjuvazi olmak üzere sınıfların faşizme yüklediği misyon, faşizme ilişkin ön açıcı bir perspektif sunmaktadır. Proletarya ve burjuvazi arasında bertaraf olarak kendisini devletin temeli olarak gören küçük burjuvazi, kendisini proleter sınıfın bir parçası olmaktan kurtaracağına inandığı faşizme destekte bulunmuştur. Büyük servete karşı

daha statükocu ve antikapitalist formda olan küçük burjuva ideolojisinin faşizme yaklaşımı, kendi konumunu koruyacak bir iktidar alternatifi olarak belirlemektedir. Ancak bu durum yine de faşizmi doğrudan bir küçük burjuva ideolojisi yapmamaktadır. Sınıf, kitle ve iktidar tartışmalarına yönelik olarak Nicos Poulantzas tarafından “merdiven mitosu” olarak tanımlanan küçük burjuvazinin proleterleşme korkusu, faşizme kitlesellik ve iktidar olma yolunu açmıştır (Poulantzas, 1980: 249-258). Faşizmin iktidara gelişinin ardından siyasi ve yönetim kadrolarında yer edinen küçük burjuva, buna rağmen iktisadi egemenliği elde edememiş, büyük sermaye eksenli gelişen iktisadi politikalar yürütülmüştür (agm. 103). İktidarı boyunca giderek azalan küçük burjuva çıkar ve temsiline rağmen söz konusu sınıf ve iktidar arasındaki ilişki, Nasyonal Sosyalistler’in iktidarı boyunca devam etmiştir (a.g.e. 272).

Faşizmin iktisat politikası, sınıflar arasındaki bir savaşı değil ulus paydaşlarının bir arada bulunarak “dayanışmasını” önceleyen korporasyona dayanmaktadır. Faşist ekonomi politika, sınıf savaşlarının disiplin altına alındığı ve buradan temelle sermaye çıkarlarının ulus çıkarlarıyla örtüştüğü bir anlayışı temsil etmektedir (Bourderon, 2016: 20). Alâeddin Şenel, “üst ve orta sınıfların koalisyon diktatörlüğü” olarak tanımladığı faşizmin ilk olarak orta sınıf, daha sonra toprak beyleri, ordu ve yüksek burjuvazi çevrelerince sahiplenildiğini söylemektedir (Şenel, 2001: 208). Tarihsel olarak işçi sınıfının güçlendiği bir noktada mevcut olanı koruma gayesinde olan küçük burjuvazi ve tekelci sermaye ihtiyaçlarına cevap vermeyi hedefleyen faşizm, mülkiyet ilişkilerinin devamını sağlayacak iktisadi gericilik ideolojisidir (Neocleuos, 2017: 21).

Ulus ortak çıkarlar etrafında birleştirme iddiasındaki faşizmin için çıkar, büyük sermayenin çıkarları olarak şekillenmekte, korporatizm ise bunun aracı olmaktadır. Korporatizm uyarınca işçi, işveren ve faşist devlet, ulusun çıkarları için birlikte hareket edecek ve ulus kalkınacaktır. Faşist devlette işveren karşı mücadele etme, devlete baş kaldırmak anlamını taşımakta, grev ise “toplumsal kolektiviteye karşı bir suç” olarak tanımlanmaktadır. Olası anlaşmazlık durumlarında ise devlet, arabulucu rolü üstlenerek emek-sermaye çatışmasını ortadan kaldırarak “birliği” tekrar tahsis edecektir (Guerin, 2012: 201-208). Söz konusu birlik, ezen ve ezilen sınıfların tahakküm yapısı altında birlikte olmaya zorlayan ulus-devlet modellemesi olarak çözümlenmektedir (Neocleous, 2017: 85). Faşizmin nihai hedefi olarak ulusun ortak çıkarları, sınıf çatışmalarını ortadan kaldıran değil, örtük şekilde devamını sağlayan bir amaca, sermayenin egemenliğini korumaya yöneliktir.

Orkun dergisi çizgisindeki Türkçülüğün sınıflara yönelik tutumunun detaylı bir değerlendirmeye olanak sağlamıyor olsa bile, faşizmle kimi ortak ve benzer yönleri söylemek mümkündür. Sınıflara ilişkin olarak başat refleksini antikomünizm üzerinden temellendiren Türkçülük, faşizmin ulusu bütün ve ortak çıkarlar etrafında gören anlayışına uygun düşecek şekilde sermayeyi önceleyen bir tutuma sahiptir. Sınıfsal çelişki ve çatışmaların ulusa zarar vereceği fikriyle ekonomik programını korporatizmle şekillendiren faşizm, sermaye sınıfının dışında kalanlara savaş ve emperyalist sömürü alanlarıyla zenginleşme vaadi sunmaktadır. Faşizm için ulusal mücadelenin başarıya ulaşması, salt sermayeye zenginlik yaratmayacak, toplumun diğer sınıfları için de refahı getirecektir. Bahsi edilen ulusal mücadelenin önceliği meselesi, Türkçülük için de benzer anlamlar taşımakta ve methe

değer görülmektedir. Ekonomik program, ulusal mitin önceliğinde yürütülmektedir. Sınıflar, komünizm tehdidi altında ulusal başarıyı bir bütün olarak sağlayacak ekonomik gruplar olarak ele alınmaktadır. Türkçülük için işçi sınıfı mücadelesinin temel hamlelerinden biri olarak grev, ulusal çikara zarar verecek niteliğiyle yasaklanmalı, ulusun önemli bir parçası olarak sermaye sınıfı zarar görmemelidir. Faşizm ve *Orkun* çizgisindeki Türkçülüğün sınıf yaklaşımı, aslında sınıf reddine dayanmayan ve hatta onun çelişkileriyle şekillenen bir anlayışı ortaya koymaktadır. Ancak söz konusu anlayış uyarınca sınıfsal çatışmaları, ulus ve onun hedefleriyle ortadan kaldırılmaktadır. Buradan hareketle söylenebilir ki, ulusal hedefler ve sermayenin ulus için gerekliliği iddiası, sınıfsal mücadeleye alan bırakmayan Türkçülük ve faşizmin iktisadi perspektifini ortaya koymaktadır. Ulus, sınıfsal çatışmaları kendisi adına aşmış olan iktisadi sınıfların bütünlüğüyle ele alınmaktadır.

6. – Ahlak, Kültür ve Din

Çalışmanın bu bölümünde *Orkun* çizgisindeki Türkçülüğün özgül karakteristik niteliklerini ortaya koymakta yardımcı olacak olan ahlak, kültür ve din olgularına ilişkin yapılan tartışmalara yer verilecektir. Dergide kapsam ve anlamlarıyla birlikte geçişken bir alana denk düşen ahlak, kültür ve din tartışması, Türklüğün tamamlayıcı ve tanımlayıcı nitelikleri olarak görülmektedir. Bölümde ahlak, kültür ve dinin tarihsel süreçte Türklük hayatının ne denli içerisinde olduğu kavramaya ve 20'nci yüzyılın ikinci yarısındaki Türkçü ideoloji için nasıl bir anlama işaret ettiği ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda söz konusu olguların birer ideolojik çıktı olarak ele alınması, Türkçülüğün neliğine ilişkin olarak yapılan tartışmaları daha sağlıklı bir zemine taşıyacaktır.

Türkçülüğün ahlak meselesine ilişkin olarak temel görüşü, onu meydana getiren unsurun ırk olduğudur. Ahlakı millet yapısının temeli olarak gösteren Nihal Atsız, onsuuz hiçbir şeyin olmayacağını söylemektedir. Atsız, cemiyet ahlakının ancak başka ırklarla karışması sonucunda değişeceğini iddia etmekte ve bundan kaçınılması gerektiğini belirtmektedir.¹⁰⁶ Öte taraftan ahlak ve kültürü birbirinden ayrılmaz iki unsur olarak gören Atsız için Türk milleti, binlerce yıllık manevi-ahlaki kültüründen hareketle kendi yasa ve töresine kavuştuğu zaman “Türkleşecek ve bahtiyar” olacaktır.¹⁰⁷ Bahsi edilen nitelikleriyle ırkî bir temele işaret eden ahlak ve kültür, Türklüğün temeli, kurucusu ve kurtarıcısı olarak önem sahibidir.

Orkun dergisinde ahlak tartışmasını yürüten önemli isimlerden biri olarak H. Fethi Gözler, söz konusu tartışmayı tanım ve gerçek olanın ne olduğu üzerine yoğunlaştırmıştır. Gözler için ahlak, toplum sinesinde yapılan iş ve hareketlerden hangilerinin iyi, hangilerinin kötü olduğunu belirleyendir. Toplumsal iyi ve kötü arasındaki çizgi, ahlaki olanı belirleyen ölçüt olarak görünmektedir. Gözler için toplumsal bir canlı hâlinde ancak bireysel niteliklerinden kopmadan şuurlu bir hürriyetle yaşamak ise “gerçek ahlakı” yansıtmaktadır. Gözler, bahsinde bulunduğu gerçek ahlakı ise şöyle açıklamaktadır: “Milletine faydası dokunan, diğerlerini düşünen, kuvvetli bir dini hayat yaşamayı gaye edinen, vatanına milli geleneği ile bağlanmayı her şeyin başında gören.”¹⁰⁸ Öte taraftan ahlak için “cemiyetin manevi

---

¹⁰⁶ Nihal Atsız, “Türk Ahlâkı”, *Orkun*, 27 Temmuz 1951, s. 3-4.

¹⁰⁷ Nihal Atsız, “Türkiye’nin Türkleşmesi”, *Orkun*, 8 Aralık 1950, s. 3.

¹⁰⁸ H. Fethi Gözler, “Gerçek Ahlâk”, *Orkun*, 9 Mart 1951, s. 7.

çimentosu” ifadelerini kullanan Gözler, gerçek ahlak tartışmasında başkalarını düşünmeyi, vatani düşünmek olarak kabul etmekte ve bununla ahlaki tanımlamaktadır.¹⁰⁹ Ahlak, özgür bireyin bilinçli bir tercihi olarak başkalarından hareketle vatani öncelendiği, kendinden başka olarak millet paydaşlarının ortak çıkarına dayanan olarak tariflenmektedir. Öte taraftan Gözler için gerçek ahlaktan uzak kalan birey ve toplum, sinesinde sinsi bir kanseri barındırarak zamanla çöküşe uğrayacaktır. Cemiyeti ayakta tutmak adına aile, okul, asker ocağı ve hayat, iyi birer gerçek ahlak sağlayıcısı olarak görülmektedir. Bahsi edilen dört kurumdan çıkacak olan şuurlu bireyler, gerçek ahlaka uygun olarak milli gayeleri önceleyecektir.¹¹⁰

Dergi yazarlarından Zeybekoğlu, Türkçülüğün her şeyden evvel bir “ahlaklaşma hareketi” olarak kabul edilmesi gerektiğini söyleyerek, milletin manevi varlığını ahlaka dayandırmaktadır. Marksist literatür içerisindeki altyapı-üstyapı meselesine atıfta bulunarak ahlakın üstyapı unsuru değil, doğrudan kök-altyapı olduğu iddiasındaki Zeybekoğlu, ancak vicdan ve fedakârlık ruhuyla tanımlanacak olanın ahlak olduğunu söylemektedir. Bahsi edilen fedakârlık, toplum için “kurban olan ama köle olmayan” bireyle ifade edilmektedir. Fert, zorunlu olduğu için değil, cemiyet menfaatlerine uygun düşecek şekilde milletine isteyerek boyun eğmelidir. Zeybekoğlu için Türk milletinin ahlakı, onu sevmek ve boyun eğmekle

---

¹⁰⁹ H. Fethi Gözler, “Türklerde Gerçek Ahlâk”, *Orkun*, 20 Nisan 1951, s. 14-15.

¹¹⁰ Hamidoğlu Fethi Gözler, “Dört Pota”, *Orkun*, 28 Eylül 1951, s. 13.

şekillenmektedir.¹¹¹ Millet için kendinden vazgeçen, milli ülküyle tamamlanan birey, ahlaklı olarak görülmektedir.

Hocaoğlu S. Ertürk, kültüre ilişkin yaptığı tanımda “milleti karakterize eden, geçmişten bugüne değin gelişim ve değişim gösteren yaşayış, düşünüş ve duyguş emaresi bulunan neticeler” ifadesini kullanmaktadır. Bir milletin maddi temelinden, yani ırk temelinden değil onun “üzerinde, ruhunda” olarak tanımladığı kültürün unsurları ise dil, din, ahlak, tarih, sanat ve ülkü olarak belirlemektedir.¹¹² Hocaoğlu tarafından kültürün kabaca bir çatı olarak tariflenmesi, ahlak ve din unsurlarına ilişkin birlikte tartışmayı gerekli kılmaktadır. Yeryüzündeki tüm dinlerin temel amacının ahlak terbiyesini sağlamak olduğunu söyleyen Yılanoğlu, söz konusu amaca en uygun olan dinin ise İslamiyet olduğu iddiasındadır. Yılanoğlu, ahlakın beynelmilel olduğu kadar milli de olabileceğini söyleyerek, dinin onu yükseltebilecek niteliğine önem atfetmektedir.¹¹³ Yılanoğlu’na göre ahlak kaynağı olarak beliren dine bağlı kalan milletler, her alanda ilerlemiş ve diğer milletlere karşı üstünlük sağlamıştır. Tarih boyunca Şamanlık ve Müslümanlıkla birlikte ahlak sahibi olan Türkler ise, ancak dinin zayıfladığı dönemlerde toplumsal çöküşlerle karşılaşmıştır. Din ve ahlak ilişkisine dair, “Ahlakın düşmanı ahlaksızlık, ahlaksızlığın düşmanı da dindir.” diyen

---

¹¹¹ Zeybekoğlu, “Türkçülüğün Ahlâk Görüşü”, *Orkun*, 8 Haziran 1951, s. 3-4.

¹¹² Hocaoğlu S. Ertürk, “Kültür”, *Orkun*, 8 Aralık 1950, s. 6-7.

¹¹³ Yılanoğlu, “Ahlâk Davamız”, *Orkun*, 22 Haziran 1951, s. 9-10.

Yılanoğlu için Türkün diğer milletlere karşı tekrar muzaffer olabilmesi için hakiki birer Müslüman olması, ahlakını güzelleştirmesi gerekmektedir.¹¹⁴

Orkun dergisi çizgisindeki Türkçülüğün din olgusuna ilişkin tanım ve yaklaşımı, özelde İslamiyet'ten hareketle Türklüğe ilişkin olarak tanımlayıcı değerlendirmelerde bulunmayı mümkün kılmaktadır. Türk-İslam modellemesine uygun düşen anlayış uyarınca din, ferdi idealler ile milli değerleri kuvvetlendiren, birleştiren bir unsurdur. Tarihsel akış içerisinde toplumun doğayla girdiği ilişki biçimi olarak ortaya çıkan din, doğal bir oluşumdur. Birleştirici olduğunda toplum için selâmet, istismar edildiği zaman ise felakete sürüklemektedir.¹¹⁵ Dini, “gerçek ahlâkın en kuvvetli şekli” olarak tanımlayan Gözler, manevi bağların bulunmadığı cemiyet üyeleri arasında ahlakın da bulunmayacağını söylemektedir. Materyalist ya da dinsiz cemiyetlerin birer sürüden farksız olduğunu iddia eden Gözler'e göre din, aynı zamanda milleti korumakta ve bunun ötesinde ise “komünizme darbe indiren” bir misyona sahiptir.¹¹⁶

Dergi yazarlarından Sofuoğlu M. Zeki tarafından milliyetçiliğin altı temelinden biri olarak gösterilen din, adalet ve ahlakın en büyük yardımcı ve dayanağıdır. Esas olarak Allah'a inanmak olan din, insanı insanileştiren, zulüm ve

---

¹¹⁴ Yılanoğlu, “Ahlâk Davamız”, *Orkun*, 20 Temmuz 1951, s. 10-11-12-13.

¹¹⁵ Hâmidoğlu H. Fethi Gözler, “İnsan ve Din”, *Orkun*, 21 Aralık 1951, s. 11.

¹¹⁶ H. Fethi Gözler, “Din ve Kaytaklık”, *Orkun*, 27 Nisan 1951, s. 9.

haksızlığa mâni olan ulvi bir müessese olarak toplumsal değere sahiptir.¹¹⁷ Türkçüler tarafından içtimai bir mesele kabul edilen din, insanlık kadar eski bir tarihe sahiptir. Bu bağlamda yıkım, cemiyetlerin her defasında dinden uzaklaşmasıyla gerçekleşmiştir. Türk milliyetçiliği için toplumun dinsiz olması yahut dini esaslara göre hareket etmemesi imkânsız olarak ifade edilmektedir. Bir istisna hâli olarak fert dinsiz olabilir ancak toplum dinsiz olamaz, zira tarihte dinsizliğe yer yoktur.¹¹⁸ Doğal bir durum olarak din, toplumun bir parçasıdır.

Din olgusundan hareketle Türkçülerin İslamiyet'le kurduğu ilişki içerisinde, sahiplenme ve daha öteye giderek onunla Türkü-Türklüğü tariflemeyi görmek mümkündür. İslamiyet için “bizim dinimiz”¹¹⁹ denilmekte, Musevi ve Hristiyan Türklerin varlığına ise ikna olunmamaktadır: Türk, Müslümandır.¹²⁰ Din odaklı toplum çıkarımında bulunan Yılanoğlu ise din ahlakından yoksun olanların, üstün millet olma kabiliyetinden mahrum kalacağını iddia etmektedir. Yılanoğlu'na göre “en iyi ve üstün ahlak kaynağı İslam dinidir ve en mükemmel ahlak ise İslam-Türk” ahlakıdır. Şeref ve namus vasıflarını koruyacak, üstün millet niteliğine sahip çıkacak olan gençlik, İslam-Türk ahlakına sahip olandır.¹²¹

---

¹¹⁷ Sofuoğlu M. Zeki, “Milliyetçiliğin Altı Temeli”, *Orkun*, 13 Nisan 1951, s. 6-7.

¹¹⁸ Nuri Tarhan, “Yeni Bir Bozgunculuk Usulü”, *Orkun*, 5 Ocak 1951, s. 14.

¹¹⁹ Okkalıoğlu Ahmet Darcan, “Milli San’at”, *Orkun*, 13 Temmuz 1951, s. 11.

¹²⁰ Dr. İzzeddin Şadan, “İman ve Tababet-i Akliye”, *Orkun*, 4 Ocak 1952, s. 3.

¹²¹ Yılanoğlu, “Şeref ve Namus”, *Orkun*, 1 Aralık 1950, s. 6.

Dergide, Türklüğün dinle girdiği pozitif ilişkilere karşı, Türk ırkçılığına ve dolayısıyla Türklüğe zarar veren İslamiyet olgusuna da yer verilmektedir. İslamiyet'in kabulünün ardından bütün din kardeşlerini eşit bilen Türkler, ırkçılığı geri plana atmış ve bu durum milli ülküye zarar vermiştir. İrkdaşlarını değil dindaşlarını önceleyen Karahanlılar'ın Müslüman olmayan Türk Uygurlar'la savaşıması, Sünni Osmanlı'nın ise Şii yani Müslüman sayılmayan Safevi Devleti'yle savaşıması, İslamiyet'in Türk ülküsüne verdiği zararların birer örneği olarak görülmektedir. İslamiyet etkisiyle doğuştan ırkçı olan Türkler, birbirlerine ve ülkelere zarar verecek kadar ileri gitmiştir.¹²²

---

¹²² "1944-1945 İrkçılık-Turancılık Davası", *Orkun*, 3 Kasım 1950, s. 12.

SONUÇ

Bu çalışmanın temel amacı, 1950-1952 yılları arasında çıkan *Orkun* dergisinden hareketle, önderliğini Nihal Atsız'ın yaptığı Türkçü hareketin ideolojik örüntüsünü ortaya çıkarmaktır. Cumhuriyet'i kuran kadro ve siyasal anlayışın 1950 yılında yapılan seçimle birlikte iktidardan uzaklaşması, Türkçüler için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Cumhuriyet'in resmî ideolojisi karşısında uzun yıllar boyunca alan bulamayan, siyasal yasak ve kısıtlamalara tabi tutulan Türkçüler, Demokrat Parti iktidarıyla birlikte kapanmaya maruz kalmayacak şekilde aralıksız sürelerle basın yayın faaliyetlerinde bulunmuştur. Dönemin Türkçüler için önemli dergilerinden biri olarak *Orkun*, resmî ideolojinin karşısında Türkçü milliyetçiliğin nasıl bir ideolojik konumlanışa sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Orkun, yalnızca resmî ideoloji karşısındaki konumlanışıyla değil, Türkçülüğün 20'nci yüzyılın önemli siyasal ideolojilerinden biri olan faşizmle girdiği ilişkiyi ortaya koymak açısından da önem teşkil etmektedir. Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan iktisadi, sosyal ve siyasal krizler, bir kitle hareketi olarak faşizmi Almanya ve İtalya'da iktidara taşımıştır. Temel dinamiğini aşırı milliyetçi fikirlerin oluşturduğu faşizmler, ideolojik söylem ve pratik hamleleriyle Almanya ve İtalya örneklerinde olduğu üzere bir diğerinden farklı niteliklere sahip olmuş ancak genelgeçer şekilde aynı ideolojik alanda kabul görmüştür. Siyasal söylemi itibarıyla ırkçı olan, Türke hak gördüğü topraklara ilişkin olarak ise Turancılık fikrine tutunan Türkçülüğe dönem dönem faşizm yakıştırması yapılmıştır. Faşist ideolojiyle girdiği ilişki hâlâ tartışmalı olan Türkçülük, bu çalışmada belirlenen kategorik temalarla ele

alınarak tasnif edilmeye çalışılmıştır. Nihal Atsız ve *Orkun*'dan hareketle faşizmin Türkçü damarına ilişkin tahliller yürütülmüş, Türkçülüğün faşizme yaklaşan-uzaklaşan alanlarına ve tüm bunların ötesinde faşizmi dönüştüren unsurlarından hareketle belirlenen dönemdeki (1950-1952) Türkçülüğe ilişkin tahlillerde bulunulmuştur. Çalışmada bahsi edilen dönüşüm ve özgül niteliklerinden hareketle söz konusu ideolojinin İtalya ve Almanya örneklerine Türkçü niteliğe sahip olanı eklenmiş, faşizm yegâne değil faşizmler olarak ele alınmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde dünya ve Türkiye özelinde toplumsal ve siyasal akış ele alınarak faşizmin kendisine varlık alanı bulduğu düzlem ortaya konmuştur. Toplumsal kriz ve çöküşlerin yeni siyasal çözümlere ihtiyaç duyduğu gerçeğinden hareketle ekonomik programını ulusçu fikirlere dayandıran faşizm, İtalya ve Almanya halkları için birer kurtarıcı rolüne bürünmüştür. Dünya Savaşı'nın ardından İtalya'da Mussolini, Almanya'da ise Weimar Cumhuriyeti'ne son vererek iktidara gelen Hitler, faşizmin siyasal programını yürürlüğe koymuştur. Söz konusu iktidarlarla savaş sonrası yeni dünya düzeninde uluslarının hak ettikleri egemenlik ve topraklara sahip olmadıkları fikriyle siyasal çerçevesini oluşturan iki ülke belirlemiştir. İtalya ve Almanya'da iktidarı alan faşizm, Sosyal Darwinizm'in de bir yanını oluşturduğu ırkçı fikirlerle savaş taraftarlığını açıkça dile getirmiştir. Faşizm için savaş, emperyal bir nitelik sahibi olmasına rağmen ulusun ihtiyaç ve hakkı olarak görünmektedir.

İrkin üstünlüğü prensibini her türlü siyasal denklemin üzerinde tutan faşizm, başta Avrupa olmak üzere birçok alanda yeni emperyal savaş tehdidini

doğurmuştur. Toplumsal ve siyasal akışın faşizmle birlikte yeniden şekillendiği ortamda yerel ve küresel politik hamleler, söz konusu ideolojinin etkisi altında kalmıştır. Faşizmle kurulacak ilişkinin ne olacağı, yaklaşan yeni dünya savaşında nasıl bir pozisyon alınması gerektiği sorusunu beraberinde getirmiş, Türkiye ise denge politikasına uygun şekilde diplomasi yürütmeye devam etmiştir. Almanya ve İtalya'nın savaş yanlısı politik hamlelerine karşı içeride SSCB'ye karşı bir denge olarak faşist ideolojinin kimi siyasal söylemlerine alan açılmış, öte taraftan ise bir başka denge unsuru olarak İngiltere-Fransa ikilisine yaklaşmıştır.

Dönemin Türk dış politikası, faşizmle kurduğu ilişki esas alınacak olursa Dünya Savaşı sonrasındaki süreçte ağır yaralar almış yeni bir Cumhuriyet'in savaştan kaçınması ve bununla birlikte başta iktisadi meseleler olmak üzere diğer hususlarda zarara uğramama gayreti olarak yorumlanabilmektedir. Ekonomik bağımsızlığı önceleyen Türk siyaset aklı, ihracatının önemli bir bölümünü oluşturan Almanya ile ilişkilerini çeşitli baskılara rağmen kesmemekte, faşist cephenin bir diğer üyesi olarak İtalya'nın özellikle Akdeniz'deki saldırgan tutumuna karşı ise Almanya'ya araşsal bir nitelikte yüklemektedir. Almanya ile yürütülen ilişkiler, İtalya karşısında Türkiye'nin elini güçlendiren bir unsur olarak belirlemekte ve buna uygun siyasal etkinlik alanlarına izin verilmektedir. Almanya ile ilişkilerin bir ayağı olarak Turancılığı esas alan Türkçü hareketlerin Rusya toprakları üzerindeki emelleri uyarınca ülkede SSCB düşmanlığı yapılmasına ve hatta İstanbul'da çıkan Nasyonal Sosyalizm yanlısı *Türkische Post* isimli gazetenin açık propagandasına göz yumulmuştur. Anlaşılacağı üzere Türk siyaseti, öngöremediği savaş galibine karşı içeride ve dışarıda taraflara alanlar açmakta, ilişkiler yürütmektedir. Söz konusu alanlar, SSCB için İngiltere-

Fransa ikilisiyle yürütülen diplomatik süreçlerde bilgi verme ve ötesinde SSCB'yi söz konusu ikiliye yaklaştırma çabasıyla pekişmektedir. Türkiye, yeni dünya savaşına gidilen süreç ve devamında, savaşan bir taraf olmaktan kaçınmakta ve bununla birlikte başta iktisadi olmak üzere Cumhuriyet'in temel ilkeleriyle örtüşen sulh içerisinde bağımsızlık programını yürütmeye gayret göstermektedir. Tüm bunlarla birlikte pragmatik bir hâl alan Türk siyaset aklı, savaş galibinin belirmesiyle birlikte alan tanıdığı faşist düşünceye ve onun yerli uzantıları olarak değerlendirilmesi mümkün olan Türkçüleri kısıpaca almıştır. Örnek verilecek olursa *Türkische Post* gazetesi, 1926'de başlayan yayım hayatını Almanya'nın kaybedeceği anlaşılması üzerine 1944 yılında sona erdirmek zorunda kalmıştır. Türk siyasetinde ise Almanya'ya yakınlığı bilinen devlet görevlileri azledilmiş, Türkçü siyasetin önemli isimlerinden olan Nihal Atsız ise yargılandığı davada SSCB ile yakınlık kurma çabasıyla cezaya mahkûm edilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde *Orkun* dergisinden hareketle temel kavram seti esas alınarak Türkçülüğün siyasal anlamının ne olduğu ve nasıl bir konumlanışa sahip olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Söylem itibariyle ulusçu-milliyetçi fikir tezahüründe bulunan faşizm, benzerlik ve farklılık gösterdiği siyasal tema ve hareket noktalarıyla Türkçülüğe ilişkin yürütülen tartışmanın ana dinamiğini oluşturan ideoloji olmuştur. Türkçülüğün milliyetçiliği aşan şekliyle faşizmin farklı bir modeli olduğuna ilişkin yapılan değerlendirmeler, çalışmada tespit edilmeye çalışılan başlıca sorun olmuştur. Bahsi edilen sorun, özgül koşulları içerisinde Türkçülüğün “faşizmin Türkçü hâli-Türkçü faşizm” olarak isimlendirilmesine ilişkin, faşist ideolojinin temel siyasal çıktlarıyla birlikte esas alınarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın bu

bölümünde, *Orkun* dergisiyle şekillenen siyasal hareketin Türkçü faşizm tanımlamasını ne denli hak ettiği, dergi materyalinden elde edilen nesnel verilerle yürütülen tartışmalarla ortaya konmaya çalışılmıştır.

Türklüğe ilişkin yürütülen tartışmalarla şekillenen Türk milliyetçiliği, ırksal bir noktadan hareketle tarihsel kökeni olan Türk milletini işaret etmektedir. Tarih, Türk milletinin ezelden beri varlığını kanıtlayan önemli bir araç olarak kabul edilmekte, efsane ve mitlerle birlikte ilahi olan tarafından dünyaya gönderilen Türkle ilişkili olarak ulu olma vasfı yüklenmektedir. Millet hâli, soy ve kan bağıyla Türklüğü yaratmıştır. Türk milletinin üstün olduğu iddiası, söz konusu yaratım ve dünyadaki misyonu ile birlikte Türkle çeşitli vasıf ve görevler yüklemiş, bunları yerine getirmek için ise başta kanın saflığını korumak gibi Türk milletinin kimi zorunlulukları doğmuştur. Dergi çevresinin genel bir görüşü ortaya konacak olursa Türklük ve millet, ırksal nitelikten hareketle kanla şekillenen, dışsal faktörlerle cemiyet olma hâline kalmaksızın doğal bir anlam taşımaktadır. İlkçi milliyetçilik kuramsal temeline uygun şekilde Türklük, tarihsel bir gerçeklik olarak görünmektedir. Milleti millet yapan unsurun ortak değerler olduğu kabulünden hareketle Türkçüler için millet, Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasal olarak ortaya koyduğu şekliyle vatandaşlık üzerinden değil, kan üzerinden varlık bulmaktadır. Alman ve İtalyan faşizminin temel siyasal paradigmasını oluşturan unsur olarak milliyetçilik, tarihsel üstünlük ve insan toplulukları arasındaki meşru hak olana ilişkin bir görüşü ortaya koymaktadır. Özellikle Dünya Savaşı'nın ardından sosyal, siyasal ve ekonomik krizlerin yaşandığı bu iki ülkede halkın taleplerine karşılık olarak milliyetçilik bir alternatif olarak görünmüştür. Aynı zamanda sosyalist, devrimci hareketlerin başarısızlıkları ise

Avrupa demokrasisine inancını yitiren kitleleri faşizme yaklaştırmıştır. Özellikle Almanya’da çerçevesi biyolojik ırkçılıkla şekillenen faşizm, ulus idealleri doğrultusunda milliyetçi fikirlerin pekiştiği siyasal bir anlam kazanmıştır. Ulus, faşist programın iddia ettiği amaçlarına ulaşmak adına bireysel ve sınıfsal özelliklerini geri plana atan bir bütün olarak ele alınmaktadır. Anlaşılacağı üzere faşizm için millet, birey ve sınıfların üzerinde, tarihsel misyonu itibariyle mevcut geri kalmış hâlden koparak egemen olmaya layık olmalıdır. Faşizmin bu yaklaşımı, hak olana ilişkin milleti bağlayan kimi gereklilikler doğurmakta, savaş ve emperyalizm ise bunun tezahür alanları olarak görünmektedir.

Türk milliyetçiliğinden söz edilecek olursa bunun ancak Türkçülük olarak kavranabileceği iddiasındaki *Orkun* dergisi yazarları için ırkçılık ve Turancılık “iki esaslı unsur” olarak öne çıkmaktadır. Türkçülük, ırkçılık ve Turancılık fikirleriyle varlık bulmakta ve bunlarla şekillenmektedir. Türkçülük, siyasal felsefesini iddiasında bulunduğu ırksal farklılıklar üzerinden gerçekleştirmektedir. Faşizmin bahsi edilen savaş ve emperyalist tavır hâline denk düşecek şekilde Türkçülüğün iç ve dış siyasetini belirleyen iki unsur olarak ırkçılık ve Turancılık, Türkü üstün tutarak onun bulunduğu her alanı zapturapt altına alma olarak okunabilmektedir. İçerideki siyaseti belirleyen unsur olarak ırkçılık, başta devlet idaresi olmak üzere her alanda üstün kabiliyetlerine güvenle birlikte Türkün görev ve iş başında olması anlamına gelmektedir. Bununla birlikte mevcut sınırlarla yetinmeyen ve Türkiye Cumhuriyeti’nden öteye Türkeli olarak tüm Türklerin tek bayrak altında yaşadığı Turan ülkesi hayali ise dış siyaseti, Turancılığı ifade etmektedir. Zulüm, baskı ve zor altında yaşayan Türklerin kurtarılması ve tek ülkede Türk birliği, tarihsel bir gaye

olarak Türkçüler için ana gündemi oluşturmaktadır. Bir doğal durum olarak savaş ve Türklerin bulunduğu toprakların fethedilmesi, Türkçülüğün dışarıdaki siyasetinin bir çıktısı olarak görünmekte, ortak kan bağı sınır ötesi hak doğurmaktadır. Irkçılık, Turancılığın bir gereği, Turancılık ise ırkçılığın bir gereği olarak Türkçülük için vazgeçilmezdir. Turancılık fikriyle şekillenen Türkçülük için Sosyal Darwinizm meselesinden hareketle ırkçılık ayakta kalmanın yegâne yolu olarak görülmektedir. Irkçı Turan ülkesi, Türkü kurtaracak olandır. Türkçüler için tarihsel düşmanlarla savaş ve ırkın hassasiyetle korunması, Turan ülkesi idealine ulaşmayı sağlayacaktır.

Savaş ve emperyal yayılcılık, Türkçülük ve faşizm için farklı görünen ancak benzer iki amaca işaret etmektedir. Türkçülük, ırkçı Turan devleti idealiyle savaş methiyesinde bulunurken faşizm ise ulusun ekonomik ve siyasal ihtiyaçlarına cevap vermek adına savaş ve hayat sahası projelerine başvurmaktadır. Yayılcı siyasetin gereği olarak savaş, meşru ve kaçınılmaz olarak görünmektedir. Düşman, Türkçülük ve faşizm için ırk ve ulusa muhtemel zarar tehlikesi yaratacak olan her türlü yabancı olarak belirlemektedir. Siyasal programını komünizm karşıtlığı üzerinden oluşturan Türkçülük için düşman aynı zamanda Türk yurdunu ve Türkleri esaret altında tutan SSCB yani komünizmdir. Faşizmin komünizmle girdiği ilişki ise iki farklı zemindeki karşıtlık üzerinden okunabilmektedir. Faşizm, içerideki sınıfsal çelişki ve çatışmaları ortadan kaldırdığı iddiasıyla ulusu bir bütün olarak ele almakta ve sınıfsal mücadele yürüten sosyalist-devrimci hareketlere karşı pozisyonundadır. Bununla birlikte faşizm, siyasal ve ekonomik iktidar alanını genişletmek adına giriştiği savaşta doğrudan bir tehdit olarak görünen komünizm ile karşı karşıyadır.

Anlaşılacağı üzere Türkçülük ve faşizm, ulusun ırksal niteliğinden hareketle tarihsel doğal düşmanlarına karşı zorunlu savaş ve mücadele hâindedir.

Faşizmi anlama ve ötesine geçerek açıklama girişimi, toplumsal sınıflarla girdiği ilişkiyi ortaya koymayı gerektirmektedir. Modern ve genç bir ideoloji olarak faşizmin 20'nci yüzyıl krizlerine karşı getirdiği çözüm önerileri, temelde iktisadi alana ilişkindir. Diğer tüm alanlarda olduğu gibi ekonomik programın oluşumunda da milliyetçilik olgusunun ağırlığının hissedildiği faşizmde Mussolini, İtalya'yı proleter bir ulus olarak ele alırken aynı zamanda ulus içi dayanışma olarak tanımlanan korporasyonlara da büyük önem atfetmiştir. Ulus, amaçları doğrultusunda sınıf farklılıklarını ortadan kaldırmış olan topluluk olarak görünmektedir. Faşizm, tekelci sermaye ve yerel kapitalist güçlere hizmet ederek kabaca kapitalist sistem ihtiyaçlarına cevap veren ideoloji olarak belirmektedir. Alâeddin Şenel'in üst ve orta sınıfların koalisyon diktatörlüğü tanımlamasından hareketle faşizm, yükselen işçi sınıfı mücadelesinin kapitalist sınıf adına kurtarıcısı olarak tanımlanmaktadır. Faşizmin iddia ettiği üzere toplumsal sınıfların bütünlüğü, sermaye sınıfını muhtemel proleter devrimden kurtaran siyasal ifade olarak okunabilmektedir. Yapılan değerlendirmelerle yüksek gelirli şehirli sınıfların temsilcisi olarak görünen faşizm, ırksal niteliklerinden hareketle saflığı ve korunmuş hâli nedeniyle kırsala ve kırsaldaki ulus paydaşlarına ayrı bir önem atfetmektedir. Benzer şekilde Türkçülüğün şehirliye ve onun yaşam tarzına ilişkin tavrı olumsuz iken, kırsal ve köylülük ise kanın ve saf Türklüğün temsili olarak görülerek methiyeye sahiptir. Türkçülük, sosyal bir sınıf olarak şehirliliği pejoratif anlam ve yergilerle ırkın saflık ve mevcut tüm değerlerini tehdit eden bir unsur olarak görmektedir. Ancak köy ve şehre ilişkin

yapılan bu temel düzeydeki açıklama Türkçülüğün toplumsal sınıflara ilişkin tutumuna ortaya koymak için yetersizdir. Türkçülük, toplumsal sınıfları milliyetçilik esasına uygun düşecek şekilde ele almaktadır. Toplumsal sınıfların doğrudan reddine dayanmayan anlayışına rağmen Türkçülük için varlığı kabul edilmiş olsa bile mücadelesi meşru görülmeyen proleter sınıf vardır. Antikomünizm üzerinden gelişen sınıf ve onun mücadelesini okuma anlayışı, Rus emperyalizmi olarak komünizmle mücadele anlamı taşımaktadır. Toplumsal çatışma içerisinde olan sınıfların kabulü ancak haklı olursa bile mücadelesinin reddi, Türkçülüğün topyekûn kapitalist sistemle girdiği ilişkiyi anlamaya yardımcı olmaktadır.

Türkçülüğün özgül niteliğini ortaya çıkarma çabası içerisinde din meselesi, *Orkun* dergisindeki önemli unsurlardan biri olarak görünmektedir. İslamcı bir çizgiyi temsil etmiyor olsa bile dergi çizgisindeki Türkçülük, Türk-İslam yahut İslam-Türk anlayışının açıkça görülebileceği bir alanı oluşturmaktadır. Türklüğün çimento olarak ancak ahlâkla varlık bulduğu iddiası, ahlâka ilişkin bir tartışma yaratmaktadır. Söz konusu ahlâk, Türklüğün dini olarak kabul edilen İslamiyet'le oluşmakta ve Türklüğe tekrar üstün olmayı, muzaffer olmayı getirecek olandır. Öte taraftan iyi bir Müslüman olmayı başaran Türk, ırksal niteliklerini korumuş olan anlamı taşımakta ve millet için ideal olanı temsil etmektedir. Dergi yazarları tarafından genelgeçer olarak pozitif anlam ve değer biçilen din, özelde İslamiyet, Türkçülüğün siyasal lideri konumundaki Nihal Atsız tarafından kaleme alınan hiçbir yazıda konu olmamıştır. Atsız, *Orkun* dergisi çizgisindeki Türkçü harekete mensup kimselerin mevcut yazılarına ilişkin başyazar olarak herhangi bir negatif ifadeye bulunmamış, farklı zamanlarda şiirlerden düzyazılara değin İslamiyet'in Türklüğe ve

Türklüğün İslamiyet'e pozitif katkılarının konu edildiği metinler dergide yayımlanmıştır.

Çalışma, *Orkun* dergisinden hareketle Türkçülüğe ilişkin olarak kimi tespit ve değerlendirmelerde bulunmak adına çeşitli sorularla yürütülmüştür. Çalışmada, Atsız çizgisindeki Türkçülüğün aşırı milliyetçilik olarak tanımlanabilecek ırkçı bir ideolojik temele dayandığı tespitinde bulunulmuştur. Söz konusu ideolojik temel, ırkçı ve Turancı Türkçü perspektifin tarihsel ve toplumsal özgül koşulları içerisinde belirli bir siyasal programı olduğuna işaret etmektedir. Türkçülüğün siyasal programını gerçekleştirmek adına öncelendiği hususlar, kimi mücadele alanları doğurmakta ve bunlar Turan devleti adına başta komünizm olmak üzere diğer düşmanlarla savaşı gerektirmektedir. Türkçülüğün siyasal programı, ırkçılıkla temellenen Turan devletinin savaşı olarak görünmektedir.

Orkun dergisinden hareketle söylenebilir ki benzer yahut ortaklık gösteren siyasal programlarına rağmen Türkçülüğü tipik bir Alman yahut İtalyan faşizmi olarak değerlendirmemiz mümkün değildir. Türkçülük, toplumsal ve siyasal koşulları içerisinde özgül bir hâl olarak, kendi karakteristik nitelik ve siyasal konumlanışıyla faşizmle ilişkilenebilir. Bu değerlendirme, Türkçülüğün faşist ideolojiyle benzerlik üzerinden kurulan ilişkilenebilirliğini içerdiği gibi uzak ve karşıtlık gösteren siyasal alanlarını da kapsamaktadır. Türkçülüğün bir faşizm olduğu iddiası sürdürülecek olursa hangi temellerle faşizm olduğu, ideoloji içerisinde Türkçülüğün

karakteristik özelliklerinin neler olduğu ortaya açığa çıkarılmaya ihtiyaç duymaktadır.

Orkun dergisiyle kendisine varlık alanı bulan Nihal Atsız çizgisindeki Türkçü harekete ilişkin gerçekleştirilecek olan analiz, faşizme ve özelde Türkçü faşizme ilişkindir. Fatih Yaşlı tarafından “yerli faşizm” kavramsallaştırmasının yerine kullanılması daha makul olarak kabul edilen Türkçü faşizm (Yaşlı, 2016), *Orkun* dergisi ana materyali üzerinden yürütülen çalışmada iki temele yani ırkçılık ve Turancılığa, komünizm düşmanlığı üzerinden gelişen siyasete, Sosyal Darwinizm’le şekillenen savaşa methine ve tüm bunlarla birlikte ırksal üstünlüğün bir çıktısı olarak tarihsel haklılığa işaret etmektedir. Faşizmin içerisinde yahut dışarısında Türkçülüğün özgül bir hâl olarak söz konusu ideolojiyle girdiği ilişki, açık benzerlikler-ortaklıkları gözler önüne sermekle beraber kimi temel farklılıkları da kavramamızı sağlamaktadır. Temel farklılıklardan biri olarak faşizm tahlilinin temelini oluşturan iktisadi politika meselesi, Türkçülüğün neredeyse üzerine hiçbir programının bulunmadığı bir alan olarak görünmektedir. Ancak faşizmin milliyetçilik üzerinden gelişen teorileri ve pratik uygulamaları, Türkçü faşizmin Türklük adına zaruri gördükleri arasındadır. Irk sağlığı meselesinden hareketle biyo-politikayı önceleyen Türkçülük, faşizmin özellikle Almanya’daki pratik örneğiyle örtüşen fikirleri savunmakta, Türkün korunmasını diğer her şeye karşı öncelemektedir. Doğal bir durum olarak savaşın ırkın ayakta kalması için kaçınılmaz bir gerçeklik olarak kabul edilmesi, hümanizm düşmanlığı ve ırk saflığını ortadan kaldıran şehir entelektüalizmi ile kozmopolitanizm karşıtlığı, Türkçülüğün faşizme katkısı olarak değil Türkçülüğün faşizmden doğrudan beslendiği alanlar olarak okunabilmektedir. Kendisinden olmayan her şeye düşman

faşizm, antikomünizm propagandasıyla düşmanı şekillendiren Türkçülük için çokça esnek bir alan doğurmaktadır. Kanı Türk olmasına rağmen, Türk gibi hissetmeyen, düşünmeyen ve yaşamayanların bile düşman kimseler olarak tarif edilmesinin mümkün kılındığı bu ideolojik çerçevede, anlaşılacağı üzere ulusun yüceliğinin bireysel sorumlulukları bulunmaktadır. Bahsi edilen tüm unsurlarıyla Türkçülük, özgül koşul ve nitelikleriyle birlikte faşizmden beslenmiş, katkı sağlamış ve kendi yerelliğinden hareketle ideolojik alanını oluşturmuştur. Türkçü faşizm olgusuna ilişkin yürütülecek olan tartışmada onun biriciklik iddiası baki kalmakla beraber, öte taraftan faşizmin temelini oluşturan içsel unsurlar da öne çıkmaktadır. Bu durum Türkçü faşizmi, söz konusu ideoloji içerisine yerleştirmeye olanak sağlamakta, faşizmi ise topyekûn bir bütün olarak değil, “faşizmler” olarak kavramamıza yardımcı olmaktadır.

KAYNAKÇA

A – Dergiler

Orkun Dergisi: 6 Ekim, 13 Ekim, 20 Ekim, 27 Ekim 1950; 3 Kasım 10 Kasım, 17 Kasım 1950; 1 Aralık, 8 Aralık, 15 Aralık, 22 Aralık, 29 Aralık 1950; 5 Ocak, 12 Ocak, 19 Ocak, 26 Ocak 1951; 2 Şubat, 16 Şubat 1951; 9 Mart, 16 Mart, 23 Mart, 30 Mart 1951; 6 Nisan, 13 Nisan, 20 Nisan, 27 Nisan 1951; 18 Mayıs 1951; 1 Haziran, 8 Haziran, 15 Haziran, 22 Haziran, 29 Haziran 1951; 6 Temmuz, 13 Temmuz, 20 Temmuz, 27 Temmuz 1951; 10 Ağustos, 17 Ağustos, 24 Ağustos, 31 Ağustos 1951; 7 Eylül, 14 Eylül, 28 Eylül 1951; 5 Ekim, 12 Ekim, 19 Ekim, 26 Ekim 1951; 2 Kasım, 16 Kasım, 23 Kasım, 30 Kasım 1951; 7 Aralık, 21 Aralık 1951; 4 Ocak, 18 Ocak 1952.

B – Eserler

Akçura, Y., 2020, **Üç Tarz-ı Siyaset**, İstanbul, Ötüken Neşriyat.

Anderson, B., 2017, **Hayali Cemaatler**, Savaşır, İ., (Çev.), İstanbul, Metis Yayınları.

Arslan, E., 2018, ‘‘Milliyetçilik’’, **Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler**, Atılğan, G., Aytekin, E. A., (Haz.), İstanbul, Yordam Kitap, s. 395-407.

Aydın, E., 2014, **Milliyetçilik: Türkiye'nin Çıkmazı**, İstanbul, Literatür Yayınları.

Balibar, E., 2016, ‘‘Sınıflar’’, **Marksizm Sözlüğü**, Bensussan, G., Labica, G., (Haz.), Yalçintoklu, V., (Çev.), İstanbul, Yordam Kitap, s. 842-851.

Balibar, E., Wallerstein, I., 2017, **İrk Ulus Sınıf**, Ökten, N., (Çev.), İstanbul, Metis Yayınları.

Bauer, O., 2019, ‘‘Faşizm’’, **Faşizm ve Kapitalizm**, Thalheimer, A., Rosenberg, A., Bauer, O., Tasca, A., (Der.), Serozan, R., (Çev.), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, s. 74-101

Bora, T., 2018, **Cereyanlar**, İstanbul, İletişim Yayınları.

Boratav, K., 2018, ‘‘Toplumsal Sınıflar’’, **Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler**, Atılğan, G., Aytekin, E. A., (Haz.), İstanbul, Yordam Kitap, s. 29-40

Boratav, K., 2005, **Türkiye İktisat Tarihi**, Ankara, İmge Kitabevi.

Bourderon, R., 2016, **Faşizm: İdeoloji ve Uygulamalar**, Somer, K., (Çev.), Ankara, Onur Yayınları.

Breuer, S., 2017, **Milliyetçilikler ve Faşizmler**, Dikmen, Ç. C., (Çev.), İstanbul, İletişim Yayınları.

Cinemre, C., 2017, **Faşizm, Devlet ve Sınıflar**, İstanbul, Belge Yayınları.

Dimitrov, G., 2016, ‘‘Faşizme Karşı İşçi Sınıfı’’, **Faşizm Üzerine**, Köves, M., Mazumdar, S., (Haz.), Kaya, E., (Çev.), İstanbul, Yordam Kitap, s. 285- 293.

Guerin, D., 2012, **Faşizm ve Büyük Sermaye**, Tanör, B., (Çev.), İstanbul, Habitus Yayıncılık.

Hobsbawm, E. J., 2017, **Milletler ve Milliyetçilik**, Akınhay, O., (Çev.), İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

Kerestecioğlu, İ. Ö., 2018, “Milliyetçilik”, **19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler**, Hekimoğlu, H. B., (Der.), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 307-350.

Köves, M., Mazumdar, S., 2016, “Giriş”, **Faşizm Üzerine**, Köves, M., Mazumdar, S., (Haz.), Kaya, E., (Çev.), İstanbul, Yordam Kitap, s. 17-60.

Lenin, V. İ., Stalin, J. V., 2013, **Marksizm ve Ulusal Sorun**, Atılgan, G., (Çev.), İstanbul, Evrensel Basım Yayın.

Makal, A., 1999, **Türkiye’de Tek Partili Dönemde Çalışma İlişkileri: 1920-1946**, Ankara, İmge Kitabevi.

Makal, A., 2007, **Ameleden İşçiye Erken Cumhuriyet Dönemi Emek Tarihi Çalışmaları**, İstanbul, İletişim Yayınları.

Maksudyan, N., 2016, **Türklüğü Ölçmek**, İstanbul, Metis Yayınları.

Marx, K., Engels, F., 2011, **Alman İdeolojisi**, Aktan, E., (Çev.), Ankara, Alter Yayıncılık.

Mason, T., 2016, “Maksat ve Açıklama”, **Faşizm Üzerine**, Köves, M., Mazumdar, S., (Haz.), Kaya, E., (Çev.), İstanbul, Yordam Kitap, s. 191-217.

Michel, H., 2017, **Faşizmler**, Üstel, F., (Çev.), İstanbul, İletişim Yayınları.

Neocleous, M., 2017, **Faşizm**, Kılınç, D. B., (Çev.), İstanbul, Notabene Yayınları.

Okyayuz, M., 2018, “Faşizm”, **Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler**, Atılğan, G., Aytekin, E. A., (Haz.), İstanbul, Yordam Kitap, s. 409-422.

Oran, B., 2003, “Batıda Dış Politika: Denge / İttifak Sorunu”, **Türk Dış Politikası**, Oran, B., (Ed.), İstanbul, İletişim Yayınları, s. 253-254.

Oran, B., 2003, “Uluslararası Ortam ve Dinamikler”, **Türk Dış Politikası**, Oran, B., (Ed.), İstanbul, İletişim Yayınları, s. 387-388.

Özkırımlı, U., 2019, **Milliyetçilik Kuramları**, Ankara, Doğu Batı Yayınları.

Patnaik, U., 2015, “Sınıf ve Sınıf Mücadelesi”, **Marksist İktisat Kılavuzu**, Fine, B., Saad-Filho, A., (Haz.), Çetin, İ., (Çev.), Ankara, Dipnot Yayınları, s. 77-84

Poulantzas, N., 1980, **Faşizm ve Diktatörlük**, İnsel, A., (Çev.), İstanbul, Birikim Yayınları.

Rabinbach, A. G., 2016, “Marksist Bir Faşizm ve Nasyonal Sosyalizm Kuramına Doğru”, **Faşizm Üzerine**, Köves, M., Mazumdar, S., (Haz.), Kaya, E., (Çev.), İstanbul, Yordam Kitap, s. 63-97.

Rosenberg, A., 2019, “Bir Kitle Hareketi Olarak Faşizm: Yükselişi ve Çöküşü”, **Faşizm ve Kapitalizm**, Thalheimer, A., Rosenberg, A., Bauer, O., Tasca, A., (Der.), Serozan, R., (Çev.), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, s. 51-73.

Şenel, A., 2001, **Çağdaş Siyasal Akımlar**, Ankara, İmaj Yayınları.

Şener, M., 2016, “Burjuva Uygarlığının Peşinde”, **Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Siyasal Hayat**, Atılgan, G., Saraçoğlu, C., Uslu, A., (Haz.), İstanbul, Yordam Kitap, s. 201-345.

Tezel, Y. S., **Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi**, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Togliatti, P., 2016, “Faşizm Sorunu Üzerine”, **Faşizm Üzerine**, Köves, M., Mazumdar, S., (Haz.), Kaya, E., (Çev.), İstanbul, Yordam Kitap, s. 245-258.

Uzgel, İ., 2003, “İtalya’yla İlişkiler”, **Türk Dış Politikası**, Oran, B., (Ed.), İstanbul, İletişim Yayınları, s. 292-297

Uzgel, İ., 2003, “Almanya’yla İlişkiler”, **Türk Dış Politikası**, Oran, B., (Ed.), İstanbul, İletişim Yayınları, s. 297-307

Yaşlı, F., 2016, **Türkçü Faşizmden “Türk-İslam Ülküsü”ne**, İstanbul, Yordam Kitap.

Yaşlı, F., 2019a, **Kinimiz Dinimizdir**, İstanbul, Yordam Kitap.

Yaşlı, F., 2019b, **Antikomünizm, Ülkücü Hareket, Türkes**, İstanbul, Yordam Kitap.

ÖZET

Türkçülük, özellikle son iki yüzyıllık süreçte önemli bir siyasal akım olarak Osmanlı ve Türkiye’de yer bulmuştur. Birden çok ideolojiyle girdiği ilişki itibariyle Türkçülük, geniş bir fikri tartışma alanına sahiptir. Bu çalışmada Türkçülüğün temel unsur ve özellikleri incelenmiş, faşizm içerisindeki yeri tartışılmıştır. Faşizmin ortaya çıktığı 20’nci yüzyıl itibariyle Türkçülüğe söz konusu ideoloji yakıştırması sıkça yapılmış, Türkçülüğün bir faşizm olduğu ifade edilmiştir. Çalışmada Türkçülüğün, faşist ideolojiyle ortak ve farklılık gösteren özellikleri ele alınarak değerlendirilmesi yapılmış, siyasal konumlanması ortaya çıkarılmıştır. Türkçülük, faşizm içerisinde farklılıklarıyla birlikte özgül bir hâl olarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Çalışmada, 1950-1952 yılları arasında 68 sayı olarak yayımlanan *Orkun* dergisi, betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Dergide yer alan siyasal metinlerden hareketle faşizmin ideolojik özellikleri ele alınmış, Türkçülüğe ilişkin bir incelemede bulunulmuştur. Çalışmanın temel amacı, *Orkun* dergisi ana materyalinden hareketle ele alınan Türkçülüğün ırkçılık ve Turancılık fikirleriyle şekillenen ideolojik yapısını ortaya çıkarmak olarak belirlenmiştir. Dönemi itibariyle *Orkun*, faşizmle birlikte değişim ve dönüşüm yaşayan milliyetçi fikirleri anlama ve tartışma olanağı sunmaktadır. Türkçülüğün faşist niteliği, çalışmada üzerine odaklanan ana problemi oluşturmaktadır.

İncelemesi yapılan *Orkun*'dan hareketle siyasal önderliğini Nihal Atsız'ın yaptığı Türkçülüğün, faşist ideoloji içerisinde özgül hâlini koruyarak konumlandığı sonucuna ulaşılmaktadır. Kimi siyasal söylemlerinin faşizmden uzaklaştığı görülmesine rağmen Türkçülük, başta ırksal niteliğe olan atıfla birlikte faşizm olarak değerlendirilmeye açık bir siyasal akımdır. Türkçülük, topyekûn faşizmi tanımlamak için yeterli bir niteliğe sahip olmamakla birlikte, söz konusu ideolojiyi dönüştüren ve tamamlayan bir unsur olarak ele alınmaktadır.

Anahtar Sözcükler:

Türkçülük, faşizm, milliyetçilik, ırkçılık, Turancılık, ideoloji, savaş, millet, antikomünizm

ABSTRACT

Turkism has found a place in the Ottoman Empire and Turkey as an important political movement, especially in the last two centuries. Due to its relationship with multiple ideologies, Turkism has a wide range of intellectual discussion areas. In this study, the basic elements and characteristics of Turkism were examined and its place in fascism was discussed. As of the 20th century, when fascism emerged, it has been stated that Turkism is fascism. In this study, the evaluation of Turkism by considering its common and different characteristics with fascist ideology was made and its political positioning was revealed. Turkism has been evaluated as a specific state with its differences within fascism.

In the study, *Orkun* magazine, which was published as 68 issues between 1950-1952, was analyzed with descriptive analysis method. Based on the political texts contained in the journal, the ideological features of fascism were considered and a review of Turkism was made. The main purpose of the study is to reveal the ideological structure of Turkism, which is shaped by the ideas of racism and Turanism. *Orkun* magazine provides an opportunity to understand and discuss nationalist ideas that are experiencing change and transformation along with fascism. The fascist nature of Turkism constitutes the main problem focused on in the study.

Based on the *Orkun* magazine, which was reviewed, it is concluded that Turkism is located within the fascist ideology, preserving its specific state. Despite the

fact that some of his political discourses seem to be moving away from fascism, Turkism is a political movement that can be considered fascism along with its racist nature. Although Turkism does not have a sufficient quality to fully define fascism, it should be considered as an element that transforms and complements the ideology in question.

Keywords:

Turkism, fascism, nationalism, racism, Turanism, ideology, war, nation, anti-communism

